

YÖN

HAFTALIK GAZETE

DOLAYLI
SALDIRI
TEORİSİ

Yıl: 5 - Sayı: 165

27 MAYIS 1966

125 Kuruş

OKUYUCU'DAN YÖNE

BASINDAN

Dr. Gündüz Ökçün, 195 tarihli Tarımsal Ticareti Geliştirme ve Yardım Kanununa göre, amaçlarından ikisi, «Amerikan tarımının ve ulusal refahın istikrarlı bir şekilde gelişmesini sağlamak» ve «Tarımsal ürün fazlalarını ABD'nin dış siyasetini desteklemek üzere etkili bir şekilde kullanmak» olan tarım fazlaları yardımlarından sağlanan Türk paralarını Amerika'nın nasıl kullandığını incelemektedir. Tabii ki Amerikalıların resmen açıkladıkları döküm, bir kamuffajdan ibarettir. Amerika'ya verilen Türk paralarının gerçekte nerelere kullanıldığını, ancak gizli güvenlik örgütleri ortaya çıkartabilir. Fakat Amerikalıların verdiği resmi döküm dahi, bu Türk paralarının bir kısmının, «ABD istihbarat hizmetleri, propaganda yayınları ve teknik bilimsel bilgi toplama» içinde kullanıldığını ortaya koymaktadır. 1954-1962 döneminde, tarım fazlaları satış dolayısıyla 864 milyon Türk Lirası ABD emrine verilmiştir.

YÖN

YENİ GAZETE

Amerika Türkiye'de hangi alanlarda para harcayabilir?

Dr. A. Gündüz Ökçün

A.B.D.'nin Türkiye'ye ithal ettiği tarım ürünleri karşılığında Merkez Bankasında biriken Türk liralari. 1954 tarihli Amerikan Kanununun 104 üncü maddesi uyarınca, A.B.D. hükümeti tarafından aşağı maksatlarla kullanılabilir:

- Amerikan tarım ürünleri, için yeni pazarların açılmasına yardım etmek,
- A.B.D. için gerekli stratejik maddeler satın almak,
- Ortak savunma için, askerî teçhizat, malze-

me, kolaylık ve hizmetler sağlamak,
d) Diğer dost ülkeler için, malların ve hizmetlerin satın alınmasını finanse etmek.

e) Uluslararası düzenli bir iktisadi kalkınmayı ve ticareti teşvik etmek. Bu konuda, biriken paranın sadece %25'i kullanılabilir.

f) A.B.D.'nin dış ülkelerdeki masraflarını ödemek,

g) Uluslararası ticareti ve iktisadi kalkınmayı ilerletmek için borç vermek,
h) Eğitim alanında uluslararası mübadele faaliyetlerini finanse etmek.

i) Dış ülkelerde kitap ve dergileri, o ülkelerde konuşulan dillere çevirmek, yayınlamak, dağıtmak. Bu kitap ve dergiler A.B.D. Hükümeti yayınları da olabilir.

j) A.B.D. vatandaşları tarafından kurulan veya desteklenen okul kitaplıkları veya toplum merkezleri ve A.B.D.'nde kullanılan metodları ve uygulamaları gösteren propaganda merkezleri ile ilgili projelere yardım etmek.

k) Bilimsel ve teknik bilgileri toplamak, derlemek, bunları çevirmek ve dağıtmak ve dış ülkelerde bilimsel çalışmalarını desteklemek.

l) ABD Hükümetinin kullandığı binaları veya A.B.D. personelinin oturduğu mahalleleri mahalle için gerekli diğer bina ve kolaylıkları satın almak, kiralamak bu yerleri tamir etmek, değiştirmek veya doğenek.

m) Ticaret, tarım ve bahçecilik fuarlarına katılmak.

n) Yabancı kitap ve dergileri ve diğer materyelleri toplamak ve bunların kayıtlanma, ciltlenme, çevrilme ve özetlenme işlerini yapabilmek için gerekli projeleri finanse etmek.

o) Amerikan vatandaşları tarafından kurulan veya desteklenen okul, kolej veya üniversitelere, çeşitli alanlarda eğitim yapımlarını sağlamak amacıyla, yardımda bulunmak.

p) Amerikan çalışmalarını veya Amerikan eği-

tim usullerini gösteren yerlerle Amerikan çalışmalarıyla ilgili kürsüleri desteklemek,

r) Olağanüstü ve acil durumlarda, tarımsal ürün ihtiyaçları dışında, gerekli ihtiyaçları karşılamak üzere yardımda bulunmak.

s) Göze ve kulaga hitabeden eğitim ve haber verme malzemelerini hazırlamak, dağıtma ve sergilemek masraflarını finanse etmek.

Görüldüğü ki, söz konusu madde A.B.D. Hükümetinin, bu şekilde biriken Türk liralalarını ülkemizde gizli veya açık herhangi bir maksatla kullanmasına imkân verecek genişliktedir. 1954-1962 yılları arasında Türkiye, ithal ettiği Amerikan tarım ürünleri karşılığında Merkez Bankası'na, 2.922.300.000 Türk Lirası yatırmıştır. Bu paranın tahsis edildiği alanlar şöyledir:

Tahsis alanı	T.L.	Yüzde
A.B.D.'nin masrafları	863.700.000	37,87
Genellikle A.B.D. firmalarına borç	275.900.000	12,04
Savunma Bakanlığına yardım	561.000.000	24,47
İktisadi kalkınma için borç... ..	572.200.000	25,00
İktisadi kalkınma için yardım	19.000.000	0,82
Toplam: 2.922.300.000		100,00

Öte yandan, 1961 yılı sonunda A.B.D. hükümeti tarafından kullanılan paraların 1954 tarihli Amerikan Kanununun 104 üncü maddesine göre, dökümü şöyledir:

Madde	Harcama alanı	Miktar (TL)
104 (a)	Amerikan tarım ürünleri için pazarların geliştirilmesi	2.500.000
104 (f)	A.B.D. hükümetinin masrafları	451.000.000
104 (h)	Eğitim alanında mübadele	8.200.000
104 (j)	A.B.D. istihbarat hizmetleri... ..	2.700.000
104 (i)	Kitap ve dergilerin çevrilmesi, yayını ve dağıtımı	0.800.000
104 (k)	Bilimsel ve teknik bilgileri toplama ve araştırma.....	0.400.000
104 (l)	Bina ve arazi iktisadı	1.500.000
104 (c)	Karşılıklı savunma	48.500.000
Toplam		516.500.000

Tablolar A.B.D. Büyükelçiliği Tarım Atasesi tarafından hazırlanan Analysis and Assessment of the Economic Effects Public Law 480 Title I Program Turkey adlı rapordan alınmıştır. (Ankara, 1965, sayfa 289 290 ve 299.)

«A.B.D.'den ithal ettiğimiz tarım ürünlerinin ve bu konuda giriştiğimiz ek yükümlerinin, ülkemizde, kendi kendine yeter bir tarım ekonomisinin gelişmesine etkisi ne olmuştur?» sorusunu burada tartışmaya geçelim. Bizce, bu sorun kadar önemli diğer bir konu A.B.D. hükümetinin tarımsal ürün karşılığında biriken Türk liralalarını ülkemizde ne şekilde kullandığıdır. A.B.D.'nin söz konusu paraları hangi alanlarda harcayabileceği 1954 tarihli Tarımsal Ticareti Geliştirilmesi ve Yardım Kanununun 104 üncü maddesinde belirtilmiştir. Türkiye, şimdiye kadar yaptığı anlaşmalarla A.B.D. nin bu maddenin her fıkrası uyarınca ülkemizde para harcayabileceğini kabul etmiş bulunmaktadır.

ÖZGÜRLÜK TÜRKÜSÜ

27 Mayıs anayasasına inanıyorum
Onu bize kazandıranlara
Gönülden selâmlar yolluyorum.

Biz böyle söyleriz bu şarkıyı
Atatürkten kopup gelen
Bir tek kişi de kalsak
Yine sağlam ve güçlüyüz demirden!
Yasak diyoruz ışığa karşı olanlara
Devrimcilerin üstüne üstüne gelmek, yasak!
Uykuda sanmayın Atatürk'ü,
O yüreklerde ülkü
Ve karanlıkta şafak...

Bir yuce ve yıkılmaz yerededir o
Bilgi dolu aydın kafalarda
Yurt sevgisiyle yanıp tutuşan
Mert gönüllerdedir o...
Siz de gelin selâm durun o'na
Nehirleri ters akıtmaya kalkmayın
Saygı duyun o büyük düşünceye
Ki yurdumuzu ışıklı, güzel yarımlara
Hep birlikte götürelim kardeşçe
Gerilerde kalmayın!

Çalışalım, yükselteyim yurdumuzu
El birliği, iş birliği, gönül birliğiyle
Karanlığa varan yollarla değil,
Bilimce, usça, güneşçile
Ve sen, aydın Türk genci,
En gerçek yol gösterici
Bilimdir, diyen
Atamızdan alıyorsan huzur
Şu tezek ve kerpiçten örülmüş dünyasında
O karanlığa gömülmüş dünyasında
Gecelerden gece seçen
Bu ezilmiş, mutsuz halkımızı
Bilginle, sevginle, yılmaz gücünle
Kanatlandıracağsın.
Bir uçuştur başlayacak aydınlıklara.

Mutlu yarınlarla aramızda dıran,
Kara parmaklığı kıracağını;
O yolumuzu kesen,
Bizi bizden ayıran.

Yeni bir güneş gibi parlayacak
Halkımızın o tükenmez gücü
Geleceğin mutlu dünyasından
Yeniden yaşatacağsın Atatürk'ü.
Ve sen Atam,
Kaskatı kesilmiş gecelerden
Aydınlığa sen çıkardın bizi
İşimizde, düşümüzde, başımızda sen
Artık şaşırır mıyız yolumuzu?

Ahmet ESENYEL

Sınıf Açısından Az gelişmişlik

Yazan:
Yves LACOSTE

Çeviren:
SEVİL AVCIOĞLU

4 Lira

Genel Dağıtım:
İSTANBUL: Fuat Büfe - Ankara Cad. 34
ANKARA: Aydın Kitabevi, Kocatepe
Pasajı - Yenişehir
ANKARA: Gazete Satıcıları
Kooperatifi, Rüzgârlı Sok.
TAŞRA: Sabri Özakar, Vilâyet
İşhanı, Ankara Cad./İst.

BÖYLE GELMİŞ BÖYLE GİTMEZ

Yazan:
AZİZ NESİN

Bu eser, Türk Edebiyatında ilk otobiyografidir. Aziz Nesin'in hayatını anlattığı bu eserde, bir çağın toplumsal kesitini bulacaksınız. Aynı koşullar altında yetişmiş kuşakların hayatı ve çevreleri bu kitapta yansımaktadır.

15 LİRA

DÜŞÜN YAYINEVİ: Çarşaloğlu, Nuruosmaniye, Atasaray,
No: 206 - İSTANBUL

(Yön: 150)

YENİ KİTAPLAR

Varlık Yayınları bu ay çıkan kitaplarını sunar.

- Varlık Şiirleri Antolojisi, 4 lira.
- Dünyada ve Bizde Sendikacılık, 5 lira.
- Bertrand Russell: Saadet Yolu, 5 lira.
- Alberto Moravia: Roman Kadın, roman, 6 lira.
- Robinson Crusoe Daniel De Foe - Yaşar Nabf 2 lira.
- Jean - Paul Sartre: İş İşten Geçti, roman, 2 lira.
- En Güzel Dünya Masalları (N. Y. Taluy) 1 lira.

YÖN - 141

HAFTALIK FIKIR VE SAN'AT GAZETESİ

Kurucuları: Cemal Reşit Eyüboğlu
- Mümtaz Soysal - Doğan Avcioğlu
Tutlu Yaz Sahibi ve Sorumlu Yazar
İşleri Müdürü: Doğan Avcioğlu
Basıldığı yer: Güneş Matbaacılık
T. A. Ş.

ADRES : Yaz İşleri: Sumer Sokak No: 16/8, Yenişehir - ANKARA
Telefon: 176000 - İstanbul Bürosu (Satış İlan ve Abone İşleri): Mollafenari Sokak No: 22, Çarşaloğlu - İstanbul.
Telefon: 229570 - Posta Kutusu: 512 İSTANBUL.

ABONE : Bir yıl (12 sayı) 60 T.L., Altı aylık (6 sayı) 30.- T.L., Üç aylık (3 sayı) 15.- T.L. dir. Yurt dışı abonmanlarda bu bedellere ayrıca posta pulu ücreti kadar ilâve yapılır. Geçmiş sayıların fiyatı 2,50 T.L.'dir.

ILAN : Beşer âdında santimi 25.- T.L.'dir. Sürekli çıkacak ilân ve reklâm için özel ücret bildirilmeyen ilân ve reklâmın yayımlanmasından önce hiçbir sorumluluk yüklenmez.

BAKIŞ

27 MAYIS

27 Mayıs'ı yapan şerefli subayların Parlâmentoda sistemli saldırılara uğradığı ve karşı - devrim güçlerinin iktidarı tam olarak ele geçirme ve yerleşme çabasında bulunduğu bir ortamda, 27 Mayıs'tan bir iş ezikliği duymadan konuşmak kolay değil. «Bütün bunlar bir ihtilâl değeri miydi» diyen Tabii Senatör, bu hayâl kırıklığını dile getirmektedir.

Aslında, 27 Mayıs başarıya ulaşmıştır. Şu anlamda ki, 1946 - 60 döneminde, memleket aydınlarının, üniversitelerin ve ilerici sayılan siyasi teşekküller yöneticilerinin «Kurtuluş yolu» olarak gösterdikleri bütün tedbirleri, 27 Mayıs Hareketi gerçekleştirmiştir.

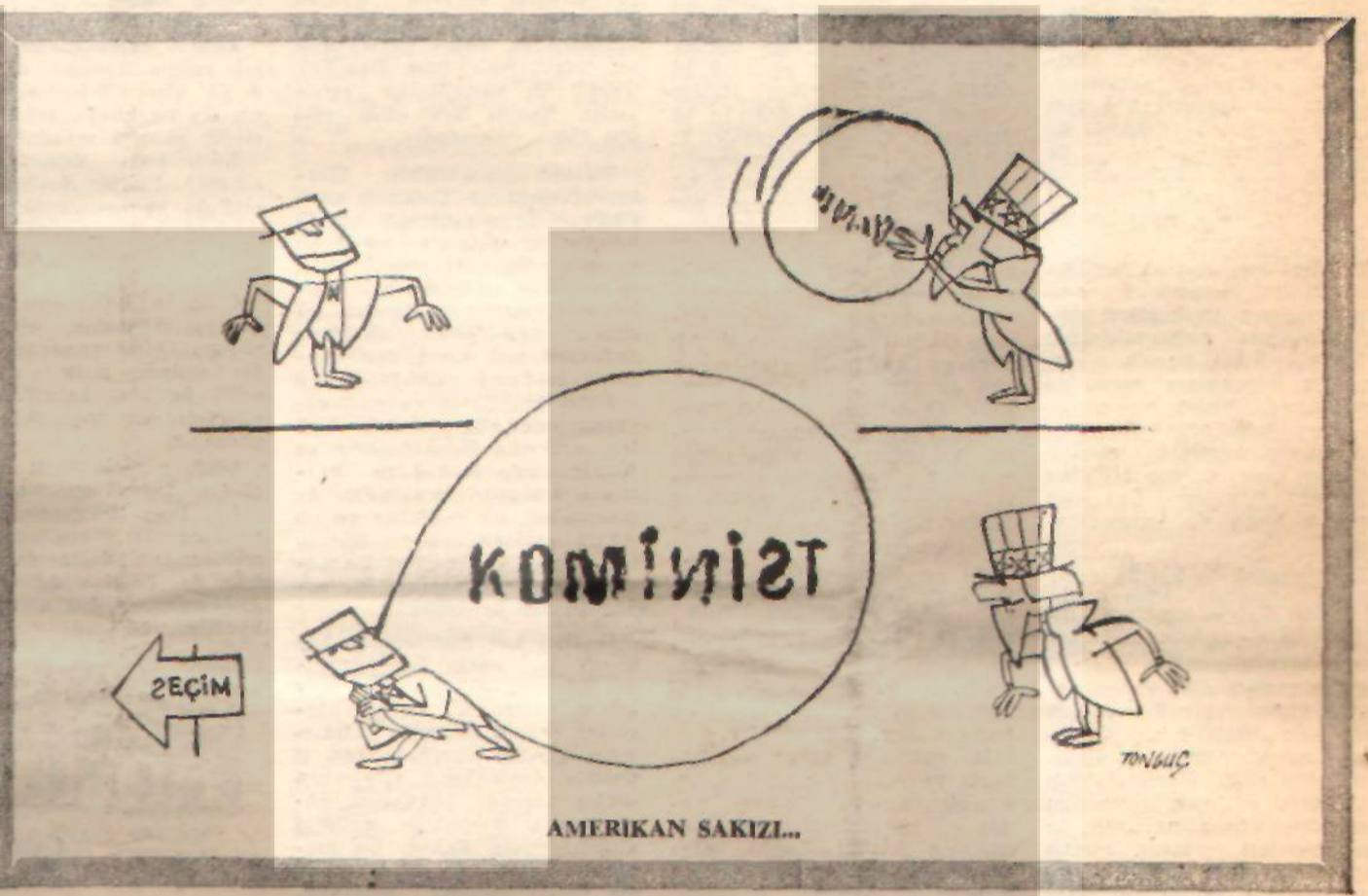
1946 - 60 döneminin politik ve entellektüel mücadelesi, «nisbi temsil, çift meclis, Anayasa Mahkemesi, adaletin bağımsızlığı, toptu sözleşme ve grev hakkı» gibi konular etrafında dönmekteydi. 1961 Anayasası ile, bu taleplerin hepsini yerine getiren 27 Mayıs'ı başarıya ulaşmış saymak gerekir.

Bir başarısızlık varsa, bu, her şeyden önce, 27 Mayıs'ı yapan askerlerin değil, Üniversite içi ve dışı aydınların ve Menderes'e karşı çıkan siyasi teşekküller yöneticilerinin başarısızlığıdır. Dışarıya tamamen bağımlı kılınmış ve toprak reformunu dahi gerçekleştirememiş geri sosyal yapılı bir toplumda, klâsik parlamenter sistemin, tutucu güçlerin egemenliğini sağlamaktan başka sonuç vermiyeceği görmezlikten gelinmiştir. Bu gerçek şimdi denemeyle ve yavaş yavaş anlaşılmalıdır.

Kısaca, 1946 - 60 döneminde ilerici güçler, temeldeki sorunları kavramakta başarı göstereselerdi, 27 Mayıs'ın kaderi de herhalde farklı olacaktı.

Bugün Türkiyemizi, ilerleme, kalkınma ve demokrasi yoluna girmekten alakoyan engelleri ve bu engellerin nasıl kaldırılacağını, düne nazaran daha iyi anlamakta ve değerlendirmekteyiz. Ama pahalıya mal olabilecek yanlış teşhisler koyma ve romantik çözüm yollarına bel bağlama tehlikesi ortadan kalkmış değildir.

Her şeyden önce, memleketimizin bugün karşı karşıya bulunduğu temel sorunu, iyi teşhis etmek gereklidir. Türkiye'de bugün temel çalışma, Batı'daki gibi işçi - burjuva çatışması değil, 1919'dakine benzer biçimde, emperyalizme karşı milletçe mücadeledir. Kalkınma, ilerleme ve demokrasi yolunda ilk durağı teşkil eden bu ekonomik ve politik bağımsızlık mücadelesi, elbetteki, kendilerini millettten koparmış olan kompradorlara ve emperyalizmin içerdeki

öbür müttefiklerine de yönelecek ve onlara yöneldiği ölçüde bir sınıf nitelik kazanacaktır. Fakat mücadele, özünde, emperyalizme karşı milletçe girişilen milliyetçi bir hareket olarak gelişmektedir.

Emperyalizm - bağımlı ülke temel gelişmesini, bugün en derinden duyanlar ve bilincine varanlar, genellikle küçük burjuva çevrelerden çıkan ve siyasi edebiyatımızda artık yerleşmiş bir deyimle, Zinde Kuvvetler adı verilen güçlerdir. Üçüncü Dünya ülkelerinin birçoğunda da görüldüğü üzere, ekonomik ve politik bağımsızlık mücadelesinin öncülüğünü, istesek de, istemesek de, onlar yapmaktadır. Kapitalist emperyalizmin «Dünya tekel» ni kaybettiği bugünkü milletlerarası durumda, Zinde Kuvvetler, kalkınmamızın ilk şartı olan bağımsızlık savaşını yürütecek güce ve yeteneğe sahiptirler. Batı toplumları için doğru olan ve oradaki toplumsal güçler dengesini gözönünde tutarak, işçi - burjuva çelişmesine dayandırılan düşüncelerin etkisi, Türkiye'nin bu temel gerçeğini görmemize engel teşkil etmemelidir.

Mezhep, ırk, aşiret ayrılıklarını alabildiğine sömüren, ekonomik ve ideolojik egemenliklerini, din istismarcılığı ve emperyalizm uşaklığı ile pekleştiren çevrelerin halkın etrafında inşa ettikleri «Demirperde» kırılmadıkça, geniş iş-

çi ve köylü kütlelerinin, ileriye yönelişin öncüsü hâline gelebilmeleri imkânsız gibidir.

Çağımızda ancak devletçi, halkçı ve devrimci metodlarla yürütülmesi mümkün olan ve yabancı tekel, yabancı amca, komprador, ağa, tefeci hegemonyasına ve bunların elbirliği ile geliştirdikleri maddî, manevî istismar şebekesine kesinlikle son verme anlamına gelen ekonomik ve politik bağımsızlık mücadelesidir ki, iç ve dış çıkar çevrelerinin kurdukları demirperdeyi yıkarak, işçi ve köylü kütlelerine tarih sahnesinde ön plana çıkma ve sosyalizmi gerçekleştirmeye yolunu açabileceklerdir.

Bu noktada, tarihten miras büyük bir talihsizlik, görmezlikten gelinemez. Bu talihsizlik, sömürücü çevrelerin de maharetle körikledikleri, işçi ve köylü kütleleri ile Zinde Kuvvetler arasındaki büyük uçurumdur. Geniş kütleler, yüzeyde kalan ve onlara genellikle ıstırap getiren yüzyıllık yanlış bir modernleşme politikası yüzünden, ilerici güçlere inançlarını yitirmişlerdir. Kökü çok derinlere inen bu güvensizliği, doğruları dile getirmekle gidermek, imkânsızca yakın bir iştir.

Uçurum, ancak geniş kütlelerin kaderini değiştiren bir eylem içinde ve zamanla kapanabilecektir. Öte yandan, kütlelerin hiç değilse başlangıçta inançlı desteğinden yoksun bulunan devrimcilerin, emperyalizmle bir süre sonra uzlaşma, köklü dönüşümler karşısında gerileme ve bir memur burjuvazisinin bütün hastalıklarına yakalanma eğilimleri göstermeleri, ciddi bir tehlikedir. Ne var ki toplumsal ilerleme yolu, geniş ve rahat Londra Asfaltı değildir. İnış ve çıkışlarla, bir sürü engellerle doludur. Ufukta gözükken başka bir yol da yoktur.

Çıkarlarını emperyalizme bağlamış gayri millî çevrelerle, imkânsız bir uzlaşma ve asgari müsterek arama yerine, çabalar, milliyetçilerin bilinçlenmesi yolunda harcanır ve milliyetçilerin açık seçik bir asgari program etrafında birleşmeleri gerçekleştirilebilirse her türlü engeli ve güçlüğü aşmak mümkün olur.

27 Mayıs, bu birleşmenin ve bilinçlenmenin yolunu açmıştır. Bu sebeplerdir ki, 27 Mayıs, başarısızlığı içinde önemli bir başarıdır.

Doğan Avcıoğlu

ÇOK SERT, FAKAT İLGİSİZ BİR SEÇİM KAMPANYASI

Senato seçimleri, partilerin elde edebilecekleri koltuk sayısı bakımından önemli değildir, fakat partilerin alacakları oy miktarı bakımından politik gelişmeleri etkileyeceği için hayli önem taşımaktadır. Mu halefet, oy kaybına uğratarak Demirel'e ve AP'ye bir ders vermek istemektedir. Demirel ise, «Millet benim» deme çabası içinde. Bu sebeple, seçim kampanyasının ana teması, bu konu etrafında dö nüyor. İsmet Paşa'nın sert bir dille ve ısrarla islediği tema şu: «AP, vatandaşları kendilerine oy vermek mecburiyetinde olan köle zannediyor. Türk vatandaşının hay siyetini, parti farkı gözetme den herkes korumaya mecburdur... Bunlar bir suçlu ka filesidir. Bu kafada olanlara devlet görevi emanet edilemez. Hükümet bu seçimde doğru yola getirilebilir. Bunun için AP'ye oy vermemelisiniz... Bu memleket karanlık içinde vasıf kabul edemez. Rejimimizin suçlusu, bu seçimde Adalet Partisine oy verenler olacaktır. Hükümeti iyi yola getirme zorlamayanlar olacaktır».

Demirel ise, «millet benim» mantığı ile, seçmenleri, onu çabıktırmayan muhalefeti cezalandırmaya çalışmaktadır: «Şimdi milletim karşısına çıkıp rey isteyenlere vatandaş soracaktır: Benim reyimi alıp ne yapacaksınız? Meclisin oturumlarına iştirak etmiye beğenirseniz, sadece Milletvekilli veya Senatör ünvanını almanız bana ne kazandıracak? (.....)

Rey vererek is basına getir değiniz insanları korumaya mecbursunuz. Bunu yine rey vererek yapacaksınız. Cenabı hak büyüktür».

CHP, süttan ağız vanıp yozurdu üfleyen bir ihtivaatlıkla, çok dikkatli bir kampanya yürütmektedir. «Ortann solu» sözü, Feyzioğlu'nun tezi kabul edilerek, sahnedeki çökmüştür. Ama partinin ileri cevreleri, ortann solundan vazgeçmeye niyetli değil dir. Nitekim İnönü'nün ilk seçim konuşması, Kadıköy'de «Ortann solundayız» dövizle rinin bulunduğu bir salonda yapılmıştır. İzmir Merkez İlçe Kongresinde de, ortann solunun terki, tenkilere uğramıştır: «Artık CHP'nin yolu, ortann soludur. Genel Başkanımız, bu parola ile seçime girmiştir. Bu yoldan dön

mek yok. Raporda bundan bahsedilmemesi hüznün vericidir.»

Ortann solunu deyim olarak terkeden CHP, Genel Başkanın ağız ile, komünistlik ve dinsizlik iftiralarını cevaplandırmaya özellikle önem vermektedir. İnönü, «Allah-ısmarladık» ve «Cenabı Hak istiyorsa söz söyleyeyim. Bu sahte din simsarlarının serinden Allah vatanımızı, milletimizi korusun» diyerek, A. P. iftiralarını çürütme çabısmaktadır. CHP, ayrıca Amerikayı eleştirmek için de çabısmaktadır ve is çevrelerine, TİP'ten farklı olduğunu belirtmektedir.

CHP gibi TİP de iftiraları çürütme çabası içindedir. Cetin Altan Radyodan, «Biz komünist değiliz, sosyalistiz» diyerek, AP'nin yaydığı komünistlik iddialarına en acik biçimde karşı çıkmıştır. Nazife Cemgil de, Kemal Satır'ın iddialarını cevaplandırarak, T. İP'in de karma ekonomiyi devamlı bir sistem olarak kabul ettiğini açıklamıştır. AP'ilerin taşlı, sopalı saldırıları ve baskınları yüzünden, fakir TİP çok güç şartlarda bir kampanya yürütmektedir.

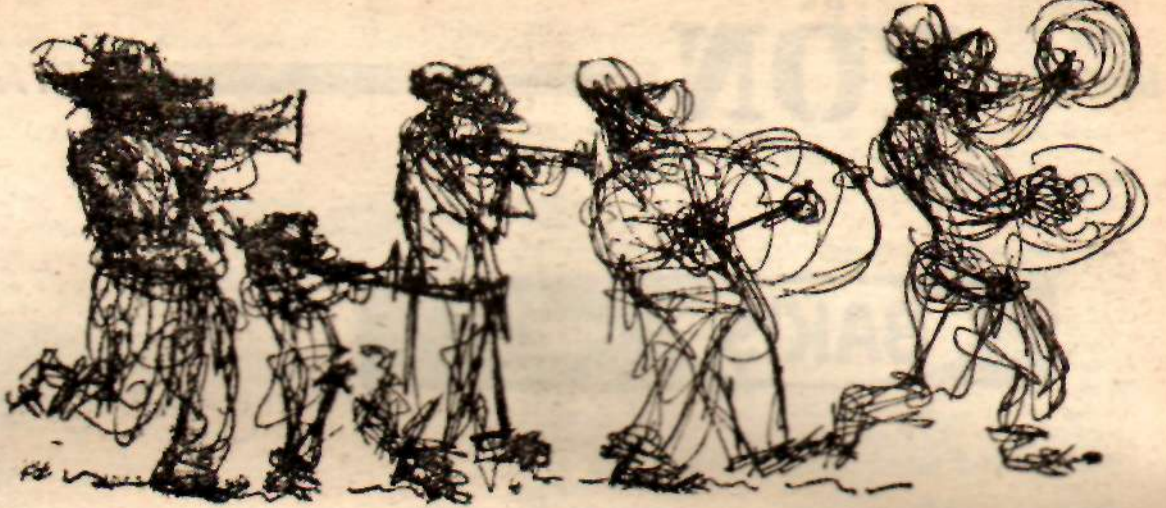
Seçim kampanyasının yıldızı Osman Bölükbaşı'dır. AP oylarını, en fazla etkileyecek kişi de MP lideridir. Bölükbaşı, «Amerikan usaklığı, ma senlik, sahte dindarlık, asker kaçaklığı, iki yılda milyoner olma, çıkar çevrelerince iki günde lider imali» gibi bütün temaları en sert dille islemektedir.

Bu ağır taarruzlar karşısında, vedj aylık icraatı tam bir fiyasko olan AP, ovpnü koru yabilecek midir? Ezer korursa, bugünkü siyasi sistemden, herhalde ümidi kesmek gerekecektir. Seçimlerin önemli de bundan ileri gelmektedir.

Bu çok sert, fakat çok hesaplı ve çok ihtiyatlı seçim kampanyasında şimdiye kadar en güzel konuşmayı, kanunmıza Bülent Ecevit yaptı ve siyasi edebiyatımıza «Kanunsuz Süleyman» devimini kazandırdı. Ecevit'in gazetelerde pek yer almayan sözleri şöyledir:

«Kanuni Süleyman'lar yetiştirmiş bir ülkede, şimdi bir Kanunsuz Süleyman devri başlamıştır.

Amerikan Parlamento binasının duvarında, tarihin büyük kanun yapıları, hu-

kuk devleti kurucuları arasında, Kanuni Sultan Süleyman'ın bir kabartma resmi vardır. Ne yazık ki, şimdi, Amerika'nın kendisini desteklediği intibamı vererek siyaset alanında kuvvet kazanmağa kalkışan bir sözde devlet adamı, bir Süleyman Demirel, Türkiye'de kanunların eigne yicisi, hukuk devletinin viki esisi olma yolundadır.

Birleşik Amerika'nın Merkezi İstihbarat Teskilatı olan CIA'nın bazı müttefik memleketlerde, seçimlere nasıl para döktüğü, hatta nasıl hile karıştırdığı, istemediği devlet adamlarını iktidardan düşürüp istediklerini iktidara getirmek için ne kadar başarılı tertipler yaptığı en gü venilir Amerikan yayın organlarında anlatılmakta, bun lar, Amerika Senatosunda ve Kongresinde tenkid ve tartışma konusu olmaktadır. Amerika'nın en müteber ve objektif gazetelerinden biri olan New York Times'in bu konuda yeni yayınladığı bir rapor tüyler ürperticidir.

Besinci kol faaliyetinin boy lesine hızlandığı bir dönemde, Türk milletini, sorumlu mevkilere geçireceği, devlet idaresini teslim edeceği kimse lerin kimliği üzerinde çok titizlikle durmalıdır. Dünyanın hiçbir yerinde, sokaktan, gö sü kapalı Başbakan seçildiği görülmemiştir. Fakat, bu ma alesef Türkiye'de olmuş; hiç bir siyasi zecmisi olmayan, hiçbir siyasi sınavından geçmemiş bir bilinmez kişi hem de açığa Amerika'nın, Başkan Johnson'un ve yabancı is çevrelerinin kendisini desteklediğini ilan ederek, önce AP Başkanlığını ele geçirmiş, sonra da Türkiye'nin Başbakanı oluvermiştir.

Böyle bir kimsenin kurduğu

hükümetin ilk icraatından biri de, Türkiye'nin yer altı kaynaklarını, madenlerini, yaban u sermayeye karşı koruyan en başarılı devlet işletmecilerinden bazısını is basından uzaklaştırmak olmuştur.

Yalnız demokrasimizin de ğil, yalnız hukuk devletinin değil, ulusal bağımsızlığımızın da ne büyük tehlikeler içinde olduğu ortadadır.

Türk halkı, demokrasi üzerindeki, hukuk devleti üzerindeki ve bağımsızlığı üzerindeki hassasiyetini önümüzdeki seçimlerde göstermelidir.

CHP bu bakımdan kendine düşeni, iktidarda olmasa da yapmakta ve yapacaktır. Kendi kurduğu halk devletini, milli devletin bekliliğini, mu halefette de yapmakta ve yapacaktır.

CHP, gerçek Türk milliyetçiliğini temsil etmektedir.

Bu, Batı ile dostluk ve ittifaklarımızı reddeden bir milliyetçilik değil, fakat hatıya da, doğuya da köleliği, uyduluğu reddeden bir milliyetçiliktir.»

siyasi notlar

Çankayada Plânlama!

CHP Genel Başkanı İnönü'nün «Plân yok oldu, bir yıla kadar külleri savrulacak» demesi üzerine, Çankaya'da ku unandanların da katıldığı, şimdiye kadar eş görülme dik bir plânlama toplantısı yapıldı. Şüphesiz bir jüri önünde, avaküstü bir sürü rakamı ardarda sıralayan, uslu tavırlarının da eklenmesiyle, bu yüzden Menderes'in sempatisini kazanan Demirel, kabiliyetini göstermek fırsatını buldu, ama bir hayli de ter döktü. Kumandanlar, hava ya hâkim olan ve «Yatırımlardan çok istihdamın geniş lemesi önemlidir» tarzında ik tisadi ineller döktüren ve

1960 dan kendi devrine kadar birsey yapılmadığını belirten Demirel'i sessizce dinlediler. Sadece Necdet Urgan, müte shihitlerden yakındı ve onları kınadı. Bu esli görülmedik toplantının sonucu, herhalde, plâna lâfzen saygı olarak ve böylece bir Anayasa kurumu olan plân, seklen korunacaktır. Nitekim, bu toplantının ilhamı ile olacak ki, Demirel, ertesi gün DPT'ye giderek ikinci bes yıllık plâni hakkın da bilgi aldı!...

Kıbrıs

Amerika'nın baskısıyla, Yunanlılarla masa başına oturacağız. Bu sefer, Atina «Önce Enosis'i kabul edin, sonra konuşalım» demeyecek. Ama Atina'nın Enosis'i kabul ettirmek için müzakere yapacağı herkesçe bilinen bir gerçek. Belki Kıbrıs'taki iki İngiliz üssünden birini Türkiye'ye vermek gibi tavlalı bir Enosis söz konusu olabilir. Bu na da «tek karış toprak vermem» diyen Makarios kesinlikle karşı. Bizim için de, tavliz karşılığı olsa bile, Enosis'e hayır demek gereklidir. Başka bir sık U Thant Plânında da belirtildiği üzere, Enosis ve Taksimdeki söz edil miyen bir geçici dönem tanınması ve bu dönem sırasında yeni bir Anayasamı hazırlanması olabilir. Fakat geçici dönem, Zürih ve Londra anlaşmaları statüsünü geri getirmedike, bizim alevhlimize iş leyecektir. Makarios'un ise 2.5 yıldır elde ettiği fiili avan tajlardan vazgeçmesi söz konusu değildir. Bu durumda ikili görüşmelerden olumlu bir sonuç çıkacağına inanmak güçtür. Ama bu temalar, yurt dışına çıkarılan Rum ların geri dönmesi, kalanlara ilişilmemesi, Patrikhane nin rahat nefes alması gibi Atina'ya bir takım avantajlar sağlayacak, bize ise hiçbir şey. Ama müzakereler, yapacak başka bir şey bulunmadığı için kabul edilmektedir.

Bu arada Pravda da kendi açısından Kıbrıs olaylarını değerlendirmektedir. Yeni Gazete'de yayınlanan Pravda'nın yazısında şöyle denmektedir: «Kıbrıs Cumhuriyeti çok kritik günler ya şamaktadır. Adada Amerikan İstihbarat Servislerinin ve veraltı teşkilatlarının faaliyetleri artmıştır. Avnı zamanda NATO emrinde çalışan gizli ajanlar ve resmi şah sivetler de buradaki faaliyetlerini artırmışlardır. Washington'dan verilen emir üzerine, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin bağımsız bir devlet olarak ortadan kalkmasına ve Ada'nın bir NATO üssü haline getirilmesine mesine olanlar. Çum hurbaskanı Makarios ile onun başkanlık ettiği hükümeti «İ can ederse gör kullanarak bertaraf edeceklerini» açıkça söylemektedirler.

Atina'daki sağı basın organlarının ve Yunanistan'ın sağı olarak bilinen şahsiyetlerinin, Kıbrıs Hükümetini korkutma ve vıldırma politikasına katılmaları ile durum daha da kritik bir hal al

YÜRÜMEK

Aç mısın, çıplak mısın, sorumludur,
O, Ankara duran.
Anadoludunda bir yaşama bilinci yeryü ünün, Ağrı'lar, Erciyaş'lar, dinelmiş,
O, dağ duran.
Öldürür sömürür hep, bir alçağın eliyle hep,
O, Amerika duran.
Yaltaklanır çağ çağ, yaltaklanmışa yaltaklanır, bütün Yurtlarda çirkindir,
O, köpek duran.
Varır, alın yazısına değil uygarlığa, upuzun, Toprağınca akıp gider,
O, yol duran.
Yüreğince genç, yüreğince aydınlık, yüreğince ulu,
O, işçi duran.
Yerin altıdır, bir, kurtuluştur, ergeç,
O, yeryağ duran.
Eskir de yıkılır da yok olmaz, ne güzel
O, köy duran.
Görür bütün geleceği yeşillerle, allarla, mavilerle o,
O, bayrak duran.

Fazıl Hüsnü Dağlarca

maştır. Bu çevreler Kıbrıs Cumhuriyetinin, NATO'nun isteklerin boyunu eğmesini ve Enosis bahanesi ile yani Adanın Yunanistan'a ihkaki ile Washington tarafından ileri sürülen şartları kabul etmesini arzu etmektedir.

Yunan basınında, Amerika'nın Devlet Bakan Yardımcısı ve Orta Doğu ile Güney Doğu Asya problemlerinin mütehasası Raymond Hare'in Atina'ya ziyaretini takip eden günlerde yayınlanan siyasi tefsirlere bakılırsa, bu ziyaretin asıl maksadı Stefanopoulos Hükümeti ile Kıbrıs meselesinin bir an evvel kapanması için ileri sürülen çeşitli Amerikan plânlarının etrafında bir görüşme yapmaktır.

Bu acelelik tesadüfî değil dir. NATO'daki buhranın sivrileştiği bir sırada, Amerika Kuzey Atlantik Paktının Güney kanadını önemli bir nispette sarsan Türk - Rum anlaşmazlığına bir son vererek, ne bahasına olursa olsun, Türkiye ile Yunanistan arasında yeniden görüşmelerin başlamasını temin etmeyi arzu etmektedir. Bu arada Washington müttefiklerine Adanın NATO'nun kontrolü altına verilmesi için her iki tarafın da rıza göstermesini arzu ettiğini açıkça belirtmiştir.

Yunan Parlamentosunun tatilde olmasından ve Stefanopoulos Hükümetinin yedi aylık bir müddet için fillen muvazene edilmesinden istifade eden Washington, Yunan Hükümeti üzerinde baskı yapmaktadır.

Bir müşteriye cevap

Afom çağına ulaşma iddiaları ile ortaya çıkıp en aşağı cinsten kahve dedikoduları ve pis iftiralarla vakit geçiren bir parti lideri var. Ta lât Aydemir ile önce pazarlık edip sonra uyusamayınca, onu ihbar eden bu zat, Radyo da «bir dergi ve dernek» diyerek YÖN'e ve Sosyalist Kültür Derneğine, kendi seviye sine uygun biçimde saldırmış tir. CKMP Genel Başkan Yardımcısı Numan Esin'in Sosyalist Kültür Derneğinde bir konferans vermesi üzerine, Genel Başkan Türkeş, Meclis kürsüsünde de YÖN'e ve Derneğe saldırmıştı. O zaman buna gülüp geçmiştik. Şimdi saldırılarını daha da geliştirerek, Radyoyu iftira larına âlet etmektedir. Atom çağındaki bir kahve dedikodu, ducusu, TIP'e de bir başka türlü camur attıktan sonra şöyle demiştir: «Türkiye'de kurulmuş bir çok komünist teşkilâtı vardır. Bu teşkilâtlardan birisi tam Moskova'ya bağlı bir komünizmin peşinde koşmakta ve memleket çapında geniş siyasi faaliyet göstermektedir. Diğerleri ise, bir dergi etrafında ve bazı derneklerinde top

ALPASLAN TÜRKES
Açık konuşmalı.

lanmış olup Çin komünizmine bağlı olarak çaba göstermektedir».

Besinci sınıf politikacı, böyle diyor. Hemen hatırlatalım ki bu zat, Plânlama Teskilâtını kurmakla ve eski plâncıları oraya getirmekle pek övünür. Eski plâncılar, SKO yöneticileridir. O halde Türkeş, Plânlanmanın başına Çin komünistlerini mi getirmiştir? YÖN'ü çıkarırlar sapına kadar milliyetçidirler ve hayatlarının her saniyesinin hegabını verebilecek durumdadırlar. Onun gibi Amerikan milliyetçisi olmayıp ko-yu Türk milliyetçisi oldukları için gözleri, Pekin'e ve Moskova'ya değil, Türkiye'ye çevrilmiştir. Yalnız Türkiye'nin çıkarları üzerinde hassasiyetle durduklarından, Çinle değil, fakat Sovyetler Birliği ile ills kilerimizin düzeltilmesini ısrarla ileri sürmüşlerdir.

Washington'a yaranma sev-dasındaki bu küçük politikacıyı, onunla hâkim önünde hesaplaşabilmek için, «bir der-gi, bir dernek» gibi kapalı konuşmak yerine, açıkça isim söylemeye çağırız.

İlçe başkanının gözlemleri

Dinarda CHP İlçe Başkanlığı yapan Nedret Gürçan, Milliyet gazetesinde ilçe çekici gözlemlerini yayımlıyor. Köylerde uzun gezilerden ve yıllar boyu temaslardan sonra verdiği sonuç şu: «Her şey belli olmuştur... Atatürk çocuğu Demirel, modern Demirel, daha çok Atatürk'e karşı olanların oylarıyla kazanacaktır. Gerçi bu (Büyük Türk Milleti) idi ama, Atatürk, İnönü'ye her fırsatta (dinsiz, gâvur, komünist) diyordu.

Köylü vatandaş, (Amerika Cansın, falan filan) bilmiyor du. Köylü Amerikayı sade bi ze yardım eden Rusya kadar (gâyur) olmayan bir millet sanıyordu. Köylü vatandaş, (Türk petrolü, döviz, Toprak reformu, sosyal sigortalar, Grev hakkı...) bilmiyordu.

Anadoluda vatandaş, (gün bulduğunu yer!) diye bir de yimi pek fazla kullanır. İktisadi anlayış da buydu vatandaşın. (Yarın) yoktu ona. (Gün bulduğunu yer!) Yarın nasıl olsa (Allah ver!) di...

Köylü vatandaş gerçekten (Amerika, NATO, bağımsızlığımız) gibi şeyleri aklına bile getiriyordu. Bir tarafta Amerika bir tarafta Rusya değildi. Bir tarafta Osmanlı, bir tarafta Türkiye idi. Bir tarafta İnönü, bir tarafta Menderes yoktu. Bir tarafta Suftan Hamid, bir tarafta Atatürk vardı. Ben yıllardır, günlerdir, binlerce her yaş tan vatandaşla konuştum, yüzlerce köye gittim. Kim ne derse desin verdiğim sonuç bu idi.

Acı gerçek ama acı gerçekleri olduğu gibi teşhis edersek, tedavi yoluna bulabiliriz.

AID yardımlarının içyüzü

AID yardımının astarı yüzünden pahalı Amerikan malı satmak için bir tuzağ olduğunu YÖN okuyucuları bilirler. Fakat bunu Sanayi Bakanı Mehmet Turgut'a ka bul ettirmek mümkün değildir. Ne var ki Mehmet Turgut'un başında bulunduğu Bakanlık dahil, bir yazı ile AID kazıklarını Ticaret Bakanlığı na duyurmak zorunda kalmış tir. Yazıda «Amerika bize iki kat fiyatla mal satıyor» denmektedir. Mehmet Turgut'un Bakanlığının görüşü ve teklifi şöyledir: «AID'den yapılan tahsislerde, yalnız Ameri kaдан teklif alınması sebebiyle, bazı maddelerde, Avrupa Para Anlaşması (APA) sahasına kıyasla fiyatların bir misli pahalı olduğu görülmektedir. Bu duruma ön-

MADEN OYUNLARI

Bir gazete, Maden Tetkik Arama'nın verdiği bilgiye dayanarak, memleketimizde önemli miktarda Uranyum bulunduğunu açıkladı. Doğrusu haber sevince veriydi, ama sevinmekte yine de acele etmek gerekti. Zira yılda 60 milyon yutan MTA, maden bulma haberlerini yaymakta çok iyimserdi. İşletmeye elverişli olup olmadığını pek düşünmezdi. Her yıl ilân eylediği «Şu kadar rezerv tesbit ettik» iddiaları, sıra işletmeye gelince, sık sık lâfta kalmaktaydı. Nitekim fosfat işi, tam bir üyaskoyla sonuçlanmıştı.

MTA'nın aşırı iyimserliğini bilen Etibank, ayrıca geniş bir maden arama servisi kurmak ve hatta MTA'nın emadene bulundu» diye devrettiği alanlarda dahi deyin araştırmalar yapmak zorunda kalmaktaydı. Bu sebeple, Uranyum haberini şimdilik ihtiyatla karşılamak zorunluydu.

Bununla beraber, işletmeçilik açısından değil de, teorik ve bilimsel açıdan çalışmaya önem veren MTA'nın elinde büyük bir bilgi hazinesinin toplandığını kabul etmek gerekir. Yalnız bu bilgi, parça parçadır. İşletmecinin işine yarayacak hale getirilmiş de gildir. Üstelik bu bilgi hazinesini, MTA, Etibank'a nazaran çok daha büyük kolaylıkla Amerikalı dostlarımıza aktarmaktadır. ABD'nin Türkiye'deki maden müşavirleri Mr. Wendel ve Mr. Hall MTA'dan çok memnundurlar. Bu memnuniyetlerini, Bütçeden 60 milyon lira ödediğimiz MTA'ya mütevazî yardımlar yapmak ve başta Genel Müdür Sadrettin Alpan olmak üzere bol Amerika davetleri düzenlemek suretiyle belirtmektedirler. Esasen kalkınmamız için büyük fedakârlıklara katılan Amerikalı dostlarımızdan sakladığımız «arsızların bulunması abestir. Bu parça parça teorik bilgileri değerlendirecek, maden zenginliklerimizin tanınmasına yardımcı oldukları için, Amerika lı dostlarımıza teşekkür etmek gereklidir.

KARADENİZ BAKIRLARI Amerika'nı dostlarımızın halen en çok ilgilendiren konu, Karadeniz'in bakırıdır. Cyprus Mining Company ve Metal Climax adı iki Amerikan şirketi uzun süredir, bakırın peşindedir. İsviçreye yerleşen eski MTA Genel Müdürlerinden İhsan Ruhi Berent'in gerçekte yönettiği Polar Mad. A. S. ve R. Berent'in oğlu, Amerikan şirketlerinin sözcülüğünü ve aracılığını yapmaktadırlar. Tabii ki ise, kredi sağlama ofisiyle AID Başkanı Grant da karışmış ve eski Genel Müdür Tahsin Yalabık'tan «Amerikalı sermayedarlarına» bir şans tanınmasını istemiştir. Bu şans

verilmiştise de, Amerikan şirketleri Etibank'ın karşısına, çok açgöğü tekliflerle çıkmışlardır. Bakır, Türkiye'de yılda 50 milyon dolar döviz getirebilecek bir zenginliktir. Amerikalı açgöğü ise, Etibank'a 3.1 milyon dolar tutarında yüzde 25 hisse ve 10 yıl sonra 630 bin dolar kâr vermek şartıyla, daha bugün den 1.5 milyon dolar kâr sağ layan bakıra el koymaya kalkmışlardır. Yalabık, ağır politik baskıya rağmen, açgöğüleri kesin bir hayır dememiş ve Plânlama, «Şimdiye kadar yabancı sermaye teklifleri memleket menfaatleri yönünden faydalı bulunmadığından kabul edilmemiştir» diyerek Yalabık'ı desteklemiştir. Maliye de Etibank tesislerinin genişletilmesi için gerekli döviz sağlamayı taahhüt etmiştir. Şimdi bir an önce Etibank'ın tevsi işini tamamlaması gereklidir. Ama meselenin halâ kesinlikle kapandığı söylenemez. Yabancı sermayeden yana bir hükümetin işbaşına gelmesinden beri, Amerikan şirketleri ümitlidir. Etibank ile şu, ya da bu biçimde bir ortaklık kurarak, Karadeniz bakırlarını halâ ele geçirmek istemektedirler.

BORAKS SKANDALI

Merkezi Londra'da bulunan Anglo-Saxon dünya boraks tekelini, yeni manevralar peşindedir. Anglo-Saxon tekelini, işletilmesini engellemek amacıyla, harita üzerinden - evet, harita üzerinden - par sellenmek suretiyle 320 kadar fide eden Washington». Yumaden sahasını kapatmış bu luumaktaydı. Yıllık is adamı seçilen bir madenci, bu yolda ilk adımı atmıştır. Anglo-Saxon tekelini, 1956 yılında bu madenci iş adamının sahalasını 1.5 milyon liraya satın almıştır. Buna karşılık, tekel, iş adamından bir daha bu işle uğraşmayacağını taahhüt etmesini istemiştir. İş adamı, «Ben milletvekiliyim. Sonra rezil olurum. Gelin centilmen anlaşması yapalım» diye yalvar yakar olmuş ve bu istek kabul edilmiştir. Centilmen anlaşması uygulanmaktadır. Şirket, buna benzer biçimlerde, 320 kadar sahayı kapatmıştır. Maksadı, bor madenimizin işletilmesini önlemektir. Şirketin Amerika'da zengin kaynakları vardır, onlar tükenmeden Türkiye'nin rakibi olarak karşısına dikilmesini önlemeye çalışmaktadır. Nitekim şirket, bu alanda geniş çapta üretim yapan Etibank'ı engellemek için her türlü oyuna, politik baskılara başvurmuş, hat ta sahte raporlar düzenlemiştir. Etibank'ın bir boraks rafinerisi kurma işi, Anglo-Saxon tekel tarafından yıllarca baltalanmıştır. Boraks tekelinin baskılarıyla, Batılı firmalar teklif vermektan kaçın

mış. Polonya ile varılan anlaşmayı ise Büyükelçi Hare, Dışişleri Bakanlığınca basvura rak iki yıl durdurulmuştur! Rafinerisi işi, ancak yeni bitirilebilecektir.

İşte boraks madenimizi işletmemizi engellemek için bin bir dolap çeviren bu sakıkalı şirket, şimdi kapattığı sahalaların bey tinesi için işletme imtiyazı almak üzere Maden Dairesine başvurmuştur. Şirket, bu sahalarda 9 milyon ton rezerv olduğu iddiasındadır. Maden Dairesi de bu 80 - 100 kilometrekarelik sahada 50 ve belki 80 milyon ton maden bulunduğunu hesaplamıştır. Rezervlerin az gösterilmesi, Anglo-Saxon tekelinin, belli bir üretimi garanti etmekten kaçınma kurmazlığının sonucudur. Maden Dairesi, bu konuda uyanık olmak ve rezervlerimizin boş yere 40-60 senelik imtiyazlara bağlanması oyununa gelmemelidir. Maden Dairesi, hiç değilse mevcut Maden Kanununu, milli çıkarlarımıza uygun biçimde yorumlamasını bilerek, işletme ruhsatı vermek için Anglo-Saxon tekelinin sözde Türk filialinden 200 bin ton üretim garantisi vermesini ve bu miktarın tüketim artışına göre her yıl artırılmasını istemesi gereklidir.

Adı Türk Boraks olan bu şirketin temsilcisi Fahri Ergünalp - Bayar'ın akrabasıdır - 'in katıldığı Maden Dairesindeki bir toplantıda, «Rezerviniz ne sorarsun Ergünalp, Londra'dan izin almadan açıklanamayacağı cevabını vermiştir. Aynı temsilcisi, firmasının Avrupa pazarlarına Amerikan malı yerine Türkiye'den mal verilmesi teklifine karşı «Amerika müdahale eder. Boraks Şirketi bunu yapamaz» diye bilmiştir. Bunun üzerine «Pe ki, Türk menfaati nasıl korunacaktır» denince ses çıkarmamıştır.

Bu talihsiz toplantıdan bir gün sonra Türk Boraks ortaklarından Garanti Bankası İdare Meclisi Başkanı Cabir Selek, Hükümet ve AP ileri gelenleriyle temas tan sonra, Maden Dairesi Başkanı Kâmil Haznedaroğlu'na gidiyor ve rezervler hakkında bilgi veremeyeceklerini söylüyor. Haznedaroğlu, «Bilgi verilmezse, ruhsat yok» diye kesip atıyor.

Yabancı tekelilerin, işletilmesini engellemek için ilgilendikleri başka bir maden Volfram'dır. Etibank, bu konuda oyuna gelmiyerek, Volfram'ın bir an önce işletilmesine geçmelidir.

Torosların kursun ve çinkosu da, Amerikalıların dikkatini çekmektedir. Toroslarda, Amerikalıların pek ilgilendikleri ve teşvik ettikleri arama çalışmaları yürütülmektedir.

Uyanık olalım!

Bu nakil, 15 kadar Batı ve Doğu Bloku ülkelerinin deniz, ticaret ve basın ateselerini ilgilendirmektedir.

İkinci Dünya Savaşından beri, Batılı ateseler, Karadenizden gelen ve giden komünist deniz trafiğini kontrol için İstanbulu bir üs olarak kullanmayı âdet edinmişlerdir.

Aynı şekilde, Ruslar, Altıncı Filoya mensup gemilerin İstanbul'u, ya da Karadenizi ziyaretlerini dikkatle izlemekteydiler.

Ankara'da belirtildiğine göre, Amerikalılar, diplomatik dokunulmazlığı kaldırılmasının kendilerine uygulanmasını istemiyorlardı. Neticede, Amerikan Haberler Bürosu için bir kolaylık düşürülmesi kararlaştırılmıştır.

si gazetelerimize önemsiz bir haber olarak geçti. Associated Press ise, Amerikan gazetelerinde yer alan bir haberinde, «Konuyla ilgili olarak şu bilgiyi vermektedir: «Türkiye, Boğazlardan geçen gemileri gözleyen yabancı casusların faaliyetini önlemek için tedbirler almıştır.

Tedbir, en çok komünist casusluk gibi gözükmektedir.

Türk Hükümeti, bütün diplomatik dokunulmazlıktan yararlanmakta devam etmek istiyorlarsa, yani kapansız faaliyetlerde bulunurken yakalanmaları zaman tevkiften kurtulmak niyetindeyseler - 30 Eylül'e kadar İstanbul'dan Ankara'ya taşınmaları gerektiğini bildirmiştir.

Boğazda Casusluk

Türkiye'nin, diplomatik ateseleri İstanbul'dan Ankara'ya nakletme kararı alma-

POLİTİKA VE ÖTESİ

MİLLİ TÜRK SAGI...

27 Mayıs üstüne döktürülen incileri görürsünüz. Büyük fedakârlıklar bedeli elde ettiğimiz bu sonucu özünden ve tarihi gelişiminden ayırmak isteyenler var.

Oysa 27 Mayıs'a ve 27 Mayıs'ı yapanlara ta ribin penceresinden bakmak gerekli. Halkımızın başı ne zaman sıkışmışsa, kurtuluş çaresini ve çözüm yolunu okumuş, yurtsever askerlerimiz bulmuşlardır. İkinci Meşrutiyetli ve Kanun-u Esasîyi askerler getirmişlerdir. 31 Mart ayaklanmasını da askerlerimiz bastırmıştır. Çanakkale önünde kümelenen istilâci İngiliz ve Fransız sömürgecilerini ufak bir kara parçası üzerinde askerlerimiz durdurmuş ve bir vatan kurtarmışlardır. İstilâci için yarım milyon kayba mal olan bu savaşın bir avuç asker kahramanına tarihin şaşkınlığı içinde bakıyoruz.

Anadolu, Padişahın beceriksiz politikacıları elinde istilâcılara peşkeş çekilirken, Samsun'a çıkan Mustafa Kemal, «Öfkeli generaller» ve okumuş askerlerle ilişkiler kurmuştu. Halk ve egemen çevreler bir kurtuluşun sonucundan kuşku daydılar. Manda isteyenler, bunlar arasından çıkmıştır. Yunan istilâcıları Batı Anadolu'dan akarlar «Ege şehirlerimizin eşrafı, zenginleri, büyük mülk sahipleri, köy ağaları vatanlarını yutmaya gelen düşmanla derhal ticari ilişkiler kurarak, bu yeni durumdan yararlanma yolunu» seçerlerken, Batı kurtuluş cephesini kuranlar rütbeli albaya kadar dayanan okumuş ve yurtsever subaylardı. (Hasan İzzettin Dinamo, Kutsal İsyân - May yayımları). Padişahın yenilgisini üzerine Doğu ve Güney cephelelerinden ordularını çekilirken, silâhları ve cephaneleri bir kurtuluş günü için saklayanlar da okumuş askerlerimizdir. Anadolu kurtuluşunda mütegalibe, kurtuluşu isyan edenlerden yana çıkarken, can verenler «küçük zabıter» olmuşlardır. Birinci Büyük Millet Meclisi ve ikincisini de kuranlar askerlerimizdir. Cepheden Meclise girenler devrimleri yaparken, seçimle gelmiş gibi olanlar karşı koymuşlardır. Seçimle gelir gibi olanların Cumhuriyete karşı çıktıklarını, hilâfeti ve padişahlığı savduklarını biliyoruz.

Atatürk devrimleri bir oranda tayinle gelen Meclis çoğunluğu ile olmuştur. Yoksa ne fes çıkar, ne alfabeye değişir, ne kılık kıyafet düzeni sokulabilirdi. Bu güç, o zamanlar, köklü bir ekonomik ve sosyal değişimin zorunluğunu bilse, onu da yapabilirdi. Şeriatın kaldırılması demek olan Medeni kanunu bu meclis yapmıştır.

Devrimlere ve Cumhuriyete karşı kuvvetler 1946 ya ve 1950 ye kadar susmuşlardır. 1950-1960 dönemi, kurtuluşta «Vatan batarken düşmanla ticari ilişkiler kuranlar» iktidara gelmeleridir. Yeni sömürgeçliğe bu dönemde kucak açılmış, bağımsızlığımızı yitirici anlaşmaları bunlar yapmışlar, memleketi bir borç ekonomisi altına bunlar sokmuşlar, Kore'de vatan çocuklarını ölüme bunlar koşturmuşlardır.

1960'ın 27 Mayıs'ında, bunları deviren ve

1961 Anayasasına bağlı güçlü fikir devletini kuran okumuş askerlerimiz olmuştur. Eğer bir «Kurucu Meclis» olmasaydı, bu Anayasamızın yapılabileceğini sanıyor muydunuz? Seçimle gelen ve çoğunluğunu AP nin teşkil ettiği bir iktidar elinde, bu güzelim Anayasa nasıl işlemez ve yürümez bir hale sokulmuştur. Bu Anayasamızın «Geçerli» olması için uyarma görevi yine askerlerimize düşmüştür. «27 Mayıs devriminin neticelerini tasfiye etmeye kimsemiz gücü yetmiyecektir» sözleri sert bir uyarıdır. Fakat 27 Mayıs Devriminin özünden çok şeyler yitirdiğimiz ortada. Bayramı tek tarafı kutlamaktayız. Çünkü «Vatan batarken düşmanla ticari ilişkiler kuranlar» la vatan kurtaranlar arasındaki çekişme bitmemiştir. Gençlik temsilcisi Yücel Akıncı 19 Mayıs günü gençlik adına yaptığı konuşmada, bu çekişmeyi cesaretle ortaya koymuş ve «Bugün Türkiye'de çarpışan düşünce, Anadolu Kurtuluş Savaşı düşüncesi ile zamanın Hilâfeti düşüncesidir.» demiştir.

Yeniden 1919'ları yaşadığımızı söyleyenler haklıdır. 1919 savaşı geri kalması bir ülkenin tarih önünde beklenmedik bir ulusal bağımsızlık savaşına örneğidir. Sosyolojik ve ekonomik koşullara aykırı gibi görünebilecek bir gerçektir. Onun için büyüktür. Bugün baş meselemiz, yeniden, Türkiye'nin bağımsızlığıdır. Dönmiş dolanmış bu noktaya yeniden getirilmişiz.

Bağımsızlık savaşımızı kazandığımız zaman dünyaya yeni bir örnek daha vereceğiz. Ulusal bağımsızlığımızı kazandıktan 32 milyonluk bir Türkiye, Ortadoğudan yeni sömürgecilerin çekilip gitmelerini sağlayacaktır. Bunu bildikleri için sömürgeciler yükleniyorlar üstümüze. Nasıl 1939 da Ulusal bağımsızlığımızı kazandıktan sonra, bu, Asya ülkelerine ve Afrika'ya örnek olmuşsa; sonucunu başarıldığımız zaman da sömürgeciler dünyanın bu parçasından çekileceklerdir.

Ulusal bağımsızlık savaşımızın, bu dönemde öncülüğünü tarih Türk sosyalistlerine verdi. Ulusal bağımsızlık savaşımızda yavaş yavaş «Millî Türk sağı» da uyanmak üzere. Millî Türk solunun yanında bu seçimlerde uyanan «Millî Türk sağını» Bölükbaşı temsil eder görmektedir. Bölükbaşının Amerikan usaklarına, vurguncularını türettiği yabancılarla işbirliği yapan politikacılara bu kadar sert çatmasının nedeni buradadır.

Eğer ulusal bağımsızlığımıza bu dönemde de kavuşamazsak, çözüm yine, tarihin içinde görev almış ve halkımızın başı sıkıştığı zaman imdadına koşan okumuş, yurtsever askerlerimizde düşecektir. Millî bağımsızlık savaşında dışarı döktürülen vatan, millet sözleri, bir takım «inciler» dir. Alt tarafı miyenin bile değerini bilmediği salyalar!..

Mehmed Kemal

da tutma çabasıdır. Sık sık:

— Sola da karşıyız, sağa da karşıyız diye kıyamet koparması bundandır».

Çetin Altan'ın kısaca tezi bu. Tezin ana çizgileriyle doğru olduğu inancındayız. Ama kanımıza bu tezi, daha da geliştirmek gereklidir.

Herseyden önce, burjuvaziye tek bir kalıp olarak kabul etmek bizi yanlış sonuçlara götürecektir. Fikir özgürlüğü getirmediği lâikliği sahnene süren ve iyi niyetlerle, fakat zorba metodlarla bunu halkın yaşantısına geçirmek isteyen, ama toplumsal yapıyı değiştirmeyi ihmal ettiği için sert tepkilerle karşılaşan «lerici memur burjuvazi»dir. Millî kurtuluş hareketinin kadrosunu teşkil eden memur burjuvazisi, geleneklerimizden kopuk, Baş burjuvazisini taklit eden bu yaşayış biçimini, lâiklikle maskeleymiştir. Nisbeten yüksek sarfiyata dayanan bu yaşayış biçimi, sadece bu yüzden değil, geleneksel yaşayış da zorla değiştirmek istediğinden işçi, köylü, küçük esnaf ya hat ta eşrafın tepkileriyle karşılaşmıştır. Tepki, ifadesini, gâvurluk ve şeriatçılık deyimleri ve akımlarında bulmuştur.

Kompradorların ise lâiklik iddialarına ihtiyacı yoktur. Komprador, kapalı salonların da «Dolce vita» yaşar ve şeriatçılık yapar. Nitekim sömürgeciler, müslüman ülkelerde asla lâiklik taslamamışlar, ayrı mahallelerde, halktan uzak «Dolce vita» düzeni kurmuşlar ve şeriatçılığın koynu taraftarı kesilmişlerdir. Nitekim bizde de, devrimci niteliğini yitirmiş memur burjuvazisine karşı 1946'da baş kaldırdığı zaman, komprador ve eşraf kurtuluş savaşı kadrosuna karşı, «gâvurluk» silâhını kullanmış ve bugün de halâ etkili biçimde kullanmaktadır. Amerikalılar da, din silâhının kullanılmasının teşvikçilerindendir.

Yalnız kurtuluş savaşı kadrosuna mı, sosyalistlere karşı da, «gâvurluk» silâhı kullanılmaktadır. TİP yöneticilerini bol para, viskili salon sosyalistleri diye takdim eden ve az çok etkili olan AP müteahhitlerinin basınıdır! Ve kompradorlar din silâhı ile iktidara gelmektedirler.

Kompradorlar yararına işleyen ve onlar tarafından bilinci şekilde kullanılan «şeriatçılık - lâiklik», «müslümanlık - asrılık» çatışmasının, aslında ters döndürülmüş bir sınıf çatışması olduğunda şüphe yoktur. Sosyalistlere düşen görev, bu ters işi düzeltmek ve kompradorların elinden bu silâhı almaktır. Bunun için de, herseyden önce, lericilerin «sarfiyateci salon sosyalistleri», ya da Çetin Altan'ın deyimi ile, «Dolce vita'cı» İstanbul Dükahânının mensupları olarak gözükmektedir. Kurtulmalarını ve kompradorların müstekreh oyunlarını ve israf ekonomilerini teşrih etmeleri gereklidir.

Çetin Altan çok önemli bir noktaya parmak basmıştır. Meseleyi derinlemesine incelemeye ve tartışmaya çalışacağız.

TİP'in kanun teklifleri

Senato seçimleri arifesinde, TİP, 14 kanun teklifini Meclis Başkanlığına vermiş bulunuyor. Bunlar arasında Toprak Kanunu gibi ciddiyle hazırlanmış tekliflerin yanı sıra, düşünülmeden kaleme alınmış işsizlik Sigortası gibi gerçek dışı teklifler vardır. Bunların bir çoğu ise, bir ya da iki maddelik tekliflerden ibarettir.

Tekliflerin en önemlileri üzerinde kısaca bilgi vermeyi yararlı bulduk:

1 — Topraksız ve Az Topraklı Köylü Ailelerini Topraklandırma Kanunu: Teklif, önce kamulaştırma amirlerini tesbit etmektedir. Bir ailenin sahip olabileceği azami toprak genişliği 500 dönümdür. Bunun üstündeki topraklar kamulaştırılacaktır. Toprak verimine ve ürün çeşidine göre, ilgili kurullarca bu sınır 100 dönüme kadar indirilebilir. Sulu topraklarda, bağ, bahçe, zeytin, fındık, çay ve benzeri tarım yapılan topraklarda kamulaştırma sınırı 100 dönümün altına düşecektir. Bu takdirde, mülk sahibine bırakılacak arazinin tesbitinde, «bir almayı geçindirmeye yetecek miktar» ölçü olarak alınmak tadır.

Kanun, ayrıca vakif toprakları ile yabancı uyruklarının köy sınırları içinde veya dışında sahip buldukları toprakların tamamının kamulaştırılmasını öngörmektedir.

Kamulaştırma kararını, Toprak Reformu Teşkilatından (TRT) gelen bir uzman ile Köy Kurulları almaktadır. TRT, kamulaştırmayla ilgili bütün işlemleri, en geç üç yıl içinde tamamlamakla yükümlüdür. Her yıl kamulaştırılacak toprak miktarı da mevcudun üçte birinden az olmayacaktır.

27 Mayıs 1960'tan sonra dördüncü dereceye kadar olan kanun hüsneleri ve ikinci dereceye kadar olan sühriyet hüsneleri lehine yapılan temlik tasarrufları, hükümsüz sayılacaktır. Kanunun yayın tarihinden itibaren ise, hüsneler arasında olmanın temlik tasarrufları da hükümsüzdür.

Kamulaştırmada arazinin gerçek değeri, TRT temsilcisi, mahallî maliye veya tarım teşkilatı görevlisi ve Köy Kurulları temsilcisinden kurulu üç üyeli bir komisyon tarafından tesbit edilecektir. Değerin tesbitinde, kanun teklifi, belirli bir ölçü getirmektedir. Kamulaştırma bedeli, 10 yılda, 10 eşit taksitte yüzde 2 faizli sahipleri adına yazılı bonolarla ödenecektir.

Kamulaştırmanın sür'atle tamamlanabilmesi için, açılacak davaların, kamulaştırma ve toprak dağıtım işlemlerini durduramayacağı esas getirilmiştir. Kamulaştırma bedeline itiraz eden mülk sahibi de, iddia ettiği değer üzerinden toprağın on yıllık vergisini mahkeme veznesine yatırmak zorundadır.

Kamulaştırılan topraklar, TRT emrine geçecektir. TRT, emrine geçen toprakları azami bir yıl içinde dağıtmak zorundadır. Topraklar, köylüye bedelsiz verilecek ve masraf alınmadan tapuya tescil edilecektir.

Toprak dağıtımında öncelik, ortakçı ve kiracıya verilmektedir. Tarım işçileri, ikinci sırayı almaktadırlar. Dağıtılacak miktarın tesbitinde «her almayı aşarı bir geçim seviyesi sağlama» ölçü alınmaktadır. Yalnız bağ ve bahçe arazisi dışında, dağıtılacak toprak miktarı 20 dönüm-

Kestane fişegi!..

Beyoğlundaki Amerikan Harberler Merkezinde tahrip kudretli bir koltuk meşinini delmeye ancak yeten bir takım mağdelerin patlaması karışık oyunun ilgisini çekti. Pencereden gelip geçene ateş eden çocuğun marifetinden çok önemli görülmeyen olayın, bir amatör işi, ya da amatörliğe özenen profesyonellerin hüneri olduğu anlaşılıyor.

Çetin Altan ve şeriatçılık

Çetin Altan arkadaşımız, önemli bir sezikle, bir süredir sosyalist açıdan lâiklik sorununu işlemektedir. Arkadaşımızın tezi şudur: «Şeriatçılık - lâiklik», «müslümanlık - asrılık» gibi ayrımlar, halkın, hâkim ve zengin sınıfa, yani burjuvaziye karşı gösterdiği tepkinin ters değerlendirilmiş ifadeleridir.

«Halk kütlesi zengin burjuva sınıfının Avrupa özentisi olan yaşantısını vadırzamakta ve bu yaşantıya (gâvur-

luk) deyimiyle karşı çıkmaya uğraşmaktadır. Burjuvazi ise, sarfiyat özgürlüğünü halka (lâiklik) olarak kabul ettirme telâşındadır. Türkiye'de lâiklik bir fikir özgürlüğü olarak değil, zengin burjuva sınıfının bir sarfiyat ve yaşantı özgürlüğü olarak or-

taya çıkmıştır (.....) Şeriatçılık - lâiklik çatışması, kendi gerçek terimleri üzerine oturmamış bir sınıf çatışmasından başka bir şey değildir (...)

Zengin burjuva sınıfı, hem kazancını, hem de sarfiyatını her türlü kontrolün dışın-

AMERİKANYAN MİZAH
İstenmeyen Nişanlı

mün altında olamaz. Dağıtılan toprak bizzat işlenecektir.

Reformu, Başbakanlığa bağlı, 7500 lira azami ücretli bir müstesar tarafından yönetilen Toprak Reformu Teskilatı yürütecektir. TRT, kanunun önemli kuruluşlarından olan Köy Kurullarının işleyiş, uygulama ve seçimini düzenleyen bir tüzüğü derhal hazırlayacaktır. Köy Kurullarına, büyük mülk sahipleri seçilemeyecektir.

Kooperatifçilik, gönüllü olmak şartıyla teşvik edilecektir. Ayrıca, çiftçinin donatımı için Devlet Bölge Tarım İstasyonları kurulacaktır.

Kanun teklifine göre, hiç bir aile o bölgede kamulaştırma sınırına denk bir gelir sağlayacak hayvan mevcudundan fazlasına sahip olamayacaktır. TRT, fazla hayvanları değerliyle satın alarak, küçük üreticilere ve kooperatiflere devredecektir.

Kanun teklifi, arazileri kamulaştırılacak mülk sahiplerine ödenecek çok büyük miktardaki bedellerin kullanılmasını sınırlayan hükümler getirmemektedir. Anayasanın «gerçek değer» hükmü dolayısıyla çok masraflı hale gelen kamulaştırma giderlerini karşılayabilecek, arazi değerlerinin düşmesini ve toprak verimli işlenmesini sağlayabilecek biçimde Kaldor tipi bir arazi vergisi de, teklifler arasında öngörülmemiştir. Halbuki Kaldor vergisi, Anayasaya uygun bir toprak reformunun zorunlu şartıdır.

2 — Kiracılık ve Ortakçılık: 1963 Sayımına göre, 730 bin ortakçı ve kiracı ailenin bulunduğu belirtilen bu teklif, kiracılık ve ortakçılık sözleşmesinin yazılı olarak yapılmasını öngörmektedir. Ortakçılıkta elde edilen mahsulün yüzde 30'u toprak sahibinin, yüzde 70'i ortakçıdır. Ortakçılık payı, her mahsul yılı sonunda tarlada teslim edilir. Kanun, yürürlüğe girdiği tarihten itibaren, ortakçının tarımsal araç ve gereçlerden dolayı, toprak sahibine olan borçları, 10 yıllık taksitle bağlanmakta ve toprak sahibinin kiracı ve ortakçıdan, kira bedeli veya ortakçılık, payı dışında herhangi bir bedel, aynı ödemeye ve ücretsiz çalışma istemesi yasaklanmaktadır.

3 — İşsizlik Sigortası Kanunu: Teklifin kapsamı, bir hizmet akdine dayanarak çalışan herkesi içine alacak kadar geniştir. Son bir yıl içinde en az 60 gün ücretli olarak çalışanlar, işsizlik sigortası ödeneklerinden yararlanabilecektir. Ödenek, işsizliğin devamı süresince verilecektir. İşsizlik ödeneği, aylık kazancın yüzde 60 ilâ 70 inden az olmayacak ve iskolunda tesbit edilmiş bulunan asgari ücretin altına düşmeyecektir.

Bu ölçüde geniş tutulan sigortanın geliri, işverenlerin ödemekte oldukları ücret toplamının yüzde 3 ilâ 6'sı üzerinden verecekleri primlerle sağlanacaktır. Ayrıca devlet primler toplamının yüzde 40'ını aşmamak şartıyla bir yardımda bulunacaktır. Kanun teklifi, köylerdeki gizli işsizlere, Almanya rüyası yerine İşçi Bulma Kurumunun işsizleri arasına sirmeye rüyası gördürecek kadar caziptir. Bunun için, 40 gün bir ücretli işte çalışması ve sonra kendini kapı dışarı ettirmesi yeterlidir. İşsizliği acıkca teşvik eden kanun teklifinin değil yüzde 6, yüzde 60 primle dahi, işsizlik ödeneğini karşılayamayacağı açıktır.

4 — Petrolün Millileştirilmesi: Petrol konusunda TIP, iki kanun teklifi hazırlamıştır. Tekliflerden biri, mevcut Petrol Kanununun bazı maddelerini değiştirmeyi, öteki ise tamamen kaldırma-

yı öngörmektedir. Yani tekliflerden biri lüzumsuzdur.

TIP'in petrolü millileştirme teklifi su esasları getirmektedir: Petrol arama ve çıkarılması ile ilgili işlemler, sadece TPAO tarafından yapılacaktır. Petrolün boru hatlarıyla nakli, bu maksatla tesisler inşası ve tesislerin işletilmesi TPAO'nun tekelindedir. Rafinerilerin tamamı TPAO'ya aittir. Türkiye sınırları içinde çıkarılan petrol ve ürünlerinin satış ve pazarlama işlemleri ile ham petrolün satışı TPAO tarafından düzenlenecektir. Petrolün satışının kurulması, işletilmesi ve ürünlerinin pazarlama ve satışını TPAO'ya da TPAO'nun yüzde 51 payı sahip olduğu tesebbüslere yapacaktır. Bu tesebbüslere yabancı sermayeli tesebbüslere ortak alınmaz.

TPAO, sermayesinin tamamını devlete ait 1 milyar lira sermayeli bir İktisadi Devlet Teşekkülü haline getirilecektir. Petrol konusu ile ilgili daire, kurum ve tesebbüslere, TPAO bünyesine girmek üzere bir yıl içinde tasfiye edileceklerdir.

Kanunun yürürlüğe girmesinden itibaren, özel şirketlere evvelce verilmiş olan arama ve işletme ruhsatları iptal edilecektir. Bu şirketlerce yapılmış giderler ve tesis bedelleri TPAO, Maliye Bakanlığı ve Yüksek Denetleme Kurulu tarafından atanacak bir komisyon tarafından saptanacaktır. Özel rafineriler, altı ay içinde kamulaştırılacaktır. Kamulaştırma işlemlerine karşı yapılan itirazlar ve açılan davalar kamulaştırma durdurulmuştur. Kamulaştırma, yabancı şirketlere, bedelleri derhal yurt dışına transfer hakkını vermiyecektir.

5 — Tasarruf Bonoları: Kanun teklifi, tasarruf bonolarını kaldırmaktadır. Fakat tasarruf bonusu tüccarları için bir hüküm getirmekte değil. Sadece elinde başlı tasarruf bonusu bulundurabilmiş dar gelirli için, bonoları, tefeciler yerine ucuz fiyatla devlete satma imkânını getirmektedir. Ziraat Bankası, 2500 lirayı aşmamak üzere, bonoların üzerinde yazılı değerinin yüzde 40'ı oranında üç ay vadeli avans verecektir. Vadesinde ödenmeyen avansların karşılığı olan tasarruf bonoları, bankanın mülkiyetine geçecektir.

TIP'in devlete bono simsarlığı yaptırmak yerine, bono simsarlarını cezalandıracak bir teklif getirmesi beklenirdi.

6 — Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu: Bu iki maddelik teklif, 6224 Sayılı Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanununu kaldırılmaktadır. 6224'e göre yurda gelmiş sermaye, genel hükümlere tâbi olacaktır. Yabancı sermaye tesebbüsleri, istenirse, Maliye Bakanlığı ile bir bedel karşılığında anlaşarak tasfiyeye gidebileceklerdir.

7 — 275 Sayılı Kanununun değiştirilmesi: Bu teklifle, lo-kavt yasaklanmakta ve Toplu İş Sözleşmesi Kanununun uygulanmadığı görülen bazı haklıklarını giderilmektedir. Grevler, ancak savaş ve sefer berlikte ve yazılı gerekçe gözetilerek tabii afet hallerinde, Millî Güvenlik Kurulunca, bu durumların devam ettiği sürece ertelenebilecektir. Ancak hastahanelerde ve benzeri tedavi kurumlarında grev yapılamayacaktır.

Sendika, uzlaşma kurulu tutanağını aldıktan sonra, istediği tarihte grev yapabilecektir.

8 — Vergi kanunları teklifleri: Çok masraflı kanun teklifleri yapan TIP, devlet gelirlerini artırma konusunda, Kurumlar ve Gelir Vergisinde iki ufak değişiklikler yapmaktadır. Gelir Vergisinde istenen değişiklik, su çok mütevazı tekliften ibarettir; Üc-

Yağma Hasanının Böreği..:

Türkiyeyi yeni baştan fethetmek, hattâ yeni baştan keşfetmek lazım. Ben bunu bilir, bunu söylerim. Bugün Türkiyeyi en az bilen, Türkiye'de dönen oyunları en az anlayanlar biz Türkleriz. Türkiye, resmen ve alenen yabancı kapitalistler ile kompradorlar tarafından talan edilmektedir; biz onların çevirdikleri oyunları, numaraları neden sonra, ardarda kazıklar yedikçe ya da tesadüfler sonunda öğrenip anlayabiliyoruz.

Şayet uyanmamız biraz daha gecikirse, biraz daha bu vurdum duymazlığımız devam ederse, günün birinde külotumuzun bile satılmış olduğunu göreceğiz ve büyük bir iyi niyet içinde «Canım efendim, ne var yâni, yabancı sermaye ve büyük dostlarımız geliyor, kalkınmamız için bize yardımcı oluyor, daha ne istiyoruz» demekten başka bir hal edemeyeceğiz. İktidarımız bu hava içindedir, muhalefetimiz bu hava içindedir ve Türkiye'de pek az kimse olup bitenleri farkındadır.

Türkiye'nin turistik kıyıları çoktan parsel-lenip satıldı, ya da kiralandı. Petrollerimiz git-ti gider. İnsan gücümüz Almanya'da, Belçika'da, Avusturya'da, Fransız'da ve hattâ İsviçre'de bir yaşama ücreti ile eritilip duruyor. Topraklarımız üstünde yaşamak durumunda olanlar ise bir yarı işsizler, bir gizli işsizler ordusu olarak ya Nurculuk, ya Süleymanlık, ya şü, ya bu küflenmiş akının elinde oyuncak. Şu son günlerde ise madenlerimiz, yeraltı ve yer üstü madenlerimiz, dünya piyasasında bir açık artırmaya çıkarılmış. Bağımsız bir ülkeyiz, öylesine bir ülkeyiz ki, en yüce devlet sorumluları bile adamın suratına gözlerini aç aça bakıyorlar ve «Hiç dünyada ekonomik bağımsızlığımıza sahip ülke olur muyuz, otarşi mi istiyorsunuz» diye soruyorlar. Sanki Atatürk Türkiye'si de, günümüz Türkiye'si gibi bir yarı sömürgeydi. Sanki Atatürkün Türkiye'si, bu insanların yaşadıkları devirlerden yüz binlerce yıl önce gelmiş geçmiş bir rüya idi. Gözlerimiz böylesine körleşmiş, muhayyilelerimiz böylesine kısırlaşmış ve şuuruzlaşmış... Bur-numuzun ucunu göremiyoruz.

Bakınız Muğla'da çıkan Deyrim gazetesinde İzzet Şahin neler yazıyor: «Haber şu: Prenses Neslişah, Fethiye'ye gelecek. İlk anda bu haberde bir fevkalâdelelik yok. Hattâ itibar verici bir haber... Ama haberin tamamını okuyunca insan sevinmekten çok, biraz düşünmek mecburiyetinde kalıyor. Çünkü Prenses Neslişah, Fethiye'ye bir turist olarak değil, bir patron niyetiyle gelmektedir. Onu Türkiye'ye menfaatleri celbetmektedir. Çünkü haberdan anlaşılacağına göre, Prenses Neslişah Fethiye'de sahibi bulunduğu Domuz (Döviz) adasına turistik tesisler yaptırmak amacıyla gelmektedir... Bugün Prenses Neslişah turistik değeri emsalsiz bir adayı satın alacak, yarı bir başka prenses veya yabancı sermayedar diğer yerleri satın alacak, sizler belki de onlara sokulamayacağımız veya Türkiye aleyhine işleyen bir mekanizma haline gelecek. O zaman yardımın en kıymetli belli başlı yerlerinin ecebî kolonisi haline düştüğünü göreceğiz... İtalyan işgalinden La yane ecebî hüküme girmemiş Muğla sâhillerimiz böylece hukuki de olsa başka yollarla işgal edilmektedir.»

Yalnız Prenses Neslişah değil, yabancı petrol şirketleri ve efendileri adına kompradorlarımızı tatlı Güney ve Ege gezileri yaparak, sâhillerimizi kapatma hülyası içindedirler. Prof. Baade, sâhil yağmacılığının elçiliğini yapıyor. Bir Alman turizm şirketinin saf genel müdür yardımcısı Schilberg, gazetecilere, «Son yıllarda Türkiye'nin Ege kıyıları Almanya'da bir hayal ve rüyalar ülkesi oldu» diye tatlı tatlı beyanat veriyor. Pekî ne buyuruyor bunlara «Türkiye'nin bir çakıl taşını dahi satmam» diyen Bay Süleyman? Bay Süleymanın Bankacılar verdiği bir yemekte söylediği şu: «İspanya bütün sâhillerini

turizm şirketlerine kiralamıştır. Bir gün biz de bu yola gidildiğinde (memleketi sattınız) vaveşâları devam ederse fakir kalmaya mahkûmuz!»

Sâhiller gibi madenler de gizli gizli yağma edilmekte. Eski Fransız Başbakanı Pinay'ın sessiz sedasız Ankara'ya gelişinin Uranyum kokusu almakla ilgili olduğunu kim düşünüyor ki? Anglo Sakson Boraks tekelinin, yılın iş adamı seçilen Sırtı Yırcalı'nın da himmetiyle 320 adet sâhayı kapattığını kim farkında ki? Bir Amerikan firmasının sodyum sulfat üreteceğini diye göller kapattığını, fakat taahhütlerini yerine getirmediğini kim biliyor ki?

Ticaret Sicili gazetesinde, her Allahın günü, madenlerimizin işletilmesiyle ilgili yeni yeni yerli - yabancı ortaklıkların kurulduğu haberleri çıkıyor. Bunlara bakıp bakıp kıvanç duyuyoruz. Aman ne iyi, ne iyi... diye. İşte bunlardan bir tanesi daha: 17 Mayıs 1966 tarihli Sicilli Ticaret gazetesinde kuruluşu müjdelenen bir şirket. Bir maden şirketi: «Karbonat Maden Limited Şirketi». Mütevazî isimli, sadece 1 milyon lira sermayeli, geniş amaçları olan, çıkacak Maden Kanununa göre milyonlar ve milyonlar kazanmayı kuran bir şirket. Merkezi İstanbul'da olacak, resmi formalitelerinin hepsi tamam. Amaç maddesi de şöyle: «Türkiye dahilinde bilcümle madenlerin ve bilhassa manyezit gibi karbonlu maden ve tâli maddelerin istisnası, hazırlanması, işlenmesi ve ilgili ithalat, ihracat ve ticaret işlerinden ibarettir. Şirket, işletme konusu aynı veya benzer olan şirketlere iştirâk edebilir».

Ne kadar iyi değil mi? Bir milyon lira sermaye ile Türkiye'deki karbonat işletimini üzerine alacak bir şirket. Üstelik de adından başlayıp sonuna kadar her şeyi ile bir Türk şirketi geliyoruz efendim, geliyoruz. Türk iş adamları, Türkiye'nin ancak şirketler eliyle kalkınacağını nihayet anladılar. Şahsi tesebbüs ruhu, tıpkı Lokman ruhu gibi her şeye iyi gelecektir...

Dönüp şirketin kurucularına bakıyoruz. Bakalım bir milyon lira sermayeli bu madencilik şirketinin kurucuları kim? Aza, o da ne? Bir milyon liranın sadece ve sadece on bin lirası bir Türke ait. Pekî geri kalan 990 bin lira? Haa, o mu? o da efendim Belçika tabasından S.A. Importation des Minerais, Antwerpen Şirketi ile, Alman tebasından Dr. Rudolf Gotthardt ve gene Alman tebasından Dr. Hermann Wirth'e ait. Bunlardan birincisi yarım milyon, ikincisi 250 bin, üçüncüsü de 240 bin lira para yatırarak ve Şirketin bir Türk şirketi olarak tescilini sağlayacak olan aziz Türk vatandaşı, İstanbul'da Sultanahmette Dızdariye Çeşmesi Sokakı numara 2 de mukim Bay Şerafettin Şerefli de 10 bin liralık bir hisseye sahip. Nasıl? Beğendiniz mi Türkiye'de maden işletecek Türk karbonat maden Limited şirketini?

Bay Şerafettin Şerefli, kanunsuz bir iş mi yapmaktadır? Belçikalı tröst, iki Alman doktor sermayedar kanunsuzluk mu yapmaktadır? Asla ve kat'â. Böyle bir şeyi hatırdan hayalden bile geçirmek doğru değildir. İşler tamamiyle kanunlar çerçevesinde bir saat nizam ve intizamı içinde yürümektedir. Hem de Grovinç saatinin nizam ve intizamı içinde. Kanunsuz bir tek işlem yoktur bu şirketin kuruluşunda. Tıpkı Ereğli Demir ve Çelik Fabrikası kuruluşu gibi, tıpkı Ataç rafinerisinin kuruluşu gibi, tıpkı Antalya'daki Fransız sermayesi ile ortak kurulmuş devamlı zararlı fabrika ve daha bunların binlerce ve binlerce benzeri gibi... Kanunsuzluk yok, usulsüzlük yok. Her şey normal ama, niye bu memleket günden güne iyile gideceğine kötüye gidiyor?

İlhamî Soysal

ret ve götürü serbest meslek kazançları ile götürü ticaret kazançları dışında yılda 25 bin lirayı aşan maaşlarda, vergi oranlarına yüzde 5 eklenecektir. Tarım kazançlarının vergilendirilmesi meselesi de hi ele alınmamıştır.

İkinci değişiklik, Kurumlar Vergisi ile ilgilidir ve yabancı şirketlere tanınan haksız bir imtiyazı kaldırmaktadır. Kanun teklifinin gerekçesinde, bu haksız durum şöyle belirtilmektedir: «Meselâ İngiltere'de bir kurum kendi kazancından her yıl bütçe kanunıyla değişen bir vergiye tabidir. 1957'de yüzde 42,5'a

kadar düşen bu oran, son yıllarda tekrar yüzde 45'in üstüne çıkmıştır. Kurulun her yıl ödendiği yüzde 45 civarındaki (standart orandaki) vergi dışında, hissedarlara dağıtılan gelirler ayrıca yüzde 10 ile 50 arasında değişen bir sürtaksa tabidir. Bu durumda bir İngiliz kurumu, Türkiye'de sadece yüzde 20 vergi ödemekte, kalan yüzde 25'i kendi yurdunda kendi mallıyesine ödemektedir (.....)

Birleşik Amerika'da da kurumlar, aynı şekilde ve yüzde 47 oranında vergi yüküne tâbidir. Ayrıca hissedarlar, kendilerine dağıtılan gelirler üzerinden yüzde 90'a yükselen bir vergiye tabidirler. Şu durumda İngiliz ve da Amerikan tabiiyetli şirketler, gelirlerini Türkiye'de elde ettikleri halde, bu gelirler vergisinin büyük kısmını kendi memleketlerinde ödemektedirler. İngiliz ve Amerikan tabiiyetinde olmayan yabancı kurumlar için de durum aynıdır. Getirdiğimiz kanun teklifi, memleketimiz aleyhine işleyen bu haksızlığı düzeltmektedir. Her yabancı kurum, yurdundaki kurumlara vergisi ölçüsünde Türkiye'de vergilendirilecektir, diyeceklerdir.

AMERİKAN HARP DOKTRİNLERİ

DOLAYLI SALDIRI TEORİSİ

M. Fahri

Başlıca amacı gittikçe gelişen ve yayılan Millî Kurtuluş savaşlarını sığağı sığacağına ezme ve boyamak olan sınırlı harp stratejisi, 1960 yılına doğru Amerikada genel bir kavram haline gelmiştir. Bu genel kavram içine, hem lokal harpler, hem de konvansiyonel olmayan harpler girmektedir.

1960-63 yılları arasında dünyanın çetnli bölge ve ülkelerinde Amerikanın yürüttüğü sınırlı harplerin teorik ve pratik plânında geliştirilmesinde, en fazla vakit ve emek harcayan uzmanlardan H. Kissinger, lokal harp yerine, lokal savunma (tabii sömürgeciliğin ve kapitalizmin savunması) denemesini öngörmekte ve şöyle demektedir:

**TEHLİKE DIŞTA
DEĞİL İÇTE...**

«Eğer hür dünya yavaş, fakat sürekli bir erozyondan kurtulmak istiyorsa, Lokal - savunma harplerine hazırlanma ve bu harpler için gerekli tedbirler alıp, gerekli ordunu kurmalıdır... Kolonyalizme karşı ayaklanma hareketinin hemen her tarafı sardığı bir dönemde, Pentagondaki bazı otoriteler hâlâ «Toplan - Red ve Yıldırma» stratejisinde inatla ayak dırıyorlar. Bir taraftan, hür dünyanın Sosyalist devletlere karşı konvansiyonel kuvvetlerde bir denge kuramayacağını söylerken, diğer yanda Yıldırma stratejisinde ayak dirmek, anlaşmaz bir tutumdur.» (H. Kissinger: The Necessity for Choice. Lokal - Savunmanın gerekleri, bölümü. S: 72 - 75)

H. Kissinger'in bu düşüncelerini Amerika'nın ünlü bilim adamı ve politikacılarından Kennedy'nin politik müşaviri Samuel Huntington'un satırlarla devam ettiriyor:

«Önümüzdeki 10 yıl içinde doğrudan doğruya saldırılarla devletlerin sınırlarına tecavüz etmenin imkânları gittikçe azalmaktadır. Bu cinsten saldırıların yerini, devletlerin kendi sınırları içindeki hükümet darbeleri, partizan hareketleri ve iç harplerin alması imkânları ise artmaktadır. Böyle bir durumda Amerikan silâh kuvvetlerini, Amerikan dostu olan hükümetlere veya hareketlere yardım etmek maksadıyla kullanılması; ister istemez bu devletlerin iç işlerine karışma ve müdahale etme sonucunu verecektir. Bu kaçınılmaz zorunlu müdahaleler; kullanılacak silâh kuvvetleri, diplomatik amaçların iyice incelenmesini, değerlendirilmesini ve bunlar arasındaki sıkı ilişkilerin daima göz önünde tutulmasını gerektirmektedir. Bu bakımdan yeni bir stratejik kavrama ihtiyaç vardır. Kullanılacak silâh ve taktiklerden, yapılacak siyasi ve askerî işbirliği için gerekli olan araçlara kadar herşeyi hesaphayan bir stratejinin tesbiti zorunlu olmuştur...»

(Samuel P. Huntington: National Defense and the Campaign. 12 Haziran 1960 tarihli The New Leader. S: 18)

Birleşik Amerika'nın, dünyanın herhangi bir köşesindeki millî kurtuluş savaşlarına, hareket ve akımlarına herşeyden önce silâhli müdahaleler yoluyla karışma zorunluğunu Rockefeller Gurubunun hazırlanmış olduğu raporda çok daha açık seçik ifadelerle görmekteyiz. (Aşağıdaki iktibasta ünlü emperyalist uzmanlarının kullanmış oldukları: «Güvenlik», «Tehdit», «Açık ve kapalı saldırı» ve deyim ve kavramların emperyalist lügatındaki anlamlarının, gerçek anlamlarından yüzseksen derece farklı olduğunu okuyuculara hatırlatmakta fayda vardır):

«Bizim güvenliğimizi sadece açık saldırılar tehdit etmiyor. Bu açık saldırıların yanında, ondan daha tehlikeli, fakat saldırı görünüşünde olmayan başka cins tehditler de vardır. Bu tehditler: İçerden yapılmak istenen değiştirme ve dönüşümlerdir. Bu maskeli saldırılar, bāzan iç harp şeklinde, bāzan ihtilâli hareket şeklinde, bāzan demokratik akımlar ve reform hareketi biçimlerinde karşımıza çıkmaktadır. Bu alanda Yunanistan bize birinci örneği, Vietnam ikinci örneği ve nihayet Orta - Doğu olayları üçüncü örneği verdi.

Bizim amacımız, bu ve buna benzer akımları önlemek olmalıdır. Bu akımlar, devletleri üzerine çekecek dereceye geldiklerinde, o vakit bizim izlememiz gereken ilköl vardır. Gerek bizim, gerekse komün-

Bundan tam altı yıl önce, 27 Mayıs günü, ihtilâlciler Menderes Hükümetini devirdikleri zaman, en büyük endişeleri, Amerika ile imzalanan bir ikili anlaşmaya dayanarak Washington'un Menderes yararına askerî müdahaleye girişmesiydi. Zira anlaşmada, «dolaylı saldırı» sözü geçmekteydi. İhtilâlden biraz önce, bu anlaşma tasdik için Meclise getirilmiş ve «dolaylı saldırı» kavramı, Amerikan askerlerine müdahale kapısı açtığı endişesiyle, başta Bülent Ecevit olmak üzere, CHP'li hatipler tarafından şiddetle tenkit edilmişti.

O tarihlerde dolaylı saldırı kavramı, yeni yeni geliştirilmekteydi. Bugün ise, bu korkunç teori, bütün dünyada ve özellikle Vietnam'da uygulanmaktadır. Bu sebeple, Türk Milliyetçilerinin «dolaylı saldırı teorisi» ni iyi bilmeleri gerekmektedir. Yakında «YÖN YAYINLARI» arasında çıkacak olan ve Amerikalı teorisyenlerin kitaplarına dayanarak hazırlanan «Amerikan Harp Doktrinleri» adlı önemli incelemenin «Dolaylı Saldırı» bölümünü, okuyucularımıza sunuyoruz. Amerikan teorisyenlerinin geliştirdikleri ve kendi sözleriyle açıkladığımız bu barbar teoriyi milliyetçiler dikkatle ve tekrar tekrar okumalı ve üzerinde uzun uzun düşünmelidirler.

Y Ö N

nist olmayan diğer dünya devletlerinin güvenliğini sağlamak için; mahalli kuvvetler ve akımlar tarafından sıkışık durumda bırakılmış olan dost hükümet ve rejimlere silâhli yardımlar yapmak zorunluğunu duymamız. Bu zorunluluk yapılacak askerî müdahale, ne klâsik askerî stratejiye uymakta, ne de geleneksel diplomatik müdahaleye benzemektedir. Bu askerî müdahalenin kenrine özgü bir biçimi ve niteliği vardır.»

(Prospects of America. The Rockefeller Panel Reports. S: 113 - 114)

Rockefeller gurubu, bu yeni tip askerî müdahalenin kendine özgü biçimi vardır derken anlatmak istedikleri şey şu: Başları sıkışmış kukla hükümetleri, toprak ağası - komprador iktidarları, emperyalist ajan devlet ve hükümet başkanları ile ortaklarını kurtarmak ve bağımsızlık yolunda demokratik istek ve akımları bastırma için yapılacak askerî müdahaleye bir meşruiyet kılıfı bulup geçirmek gerekir. Bu kılıf, Amerika'nın, bu kukla hükümet ve rejimlerle yapacağı özel ikili anlaşmalar yoluyla sağlanabilir. Başta sıkışık bu satılık - kukla hükümetler, ikili özel anlaşmalara göre Washingtonu yardıma çağıracaklar ve Washington da fışılullah vardırma koşacak... Lâtin Amerika ülkelerinin iç işlerine karışıp silâhli işgal kuvvetleri gönderirken, Washington, hep bu özel ikili anlaşmalara sığınarak dünya kamu oyunu aldatmaya çalıştı. Vietnamdaki barbarca saldırılarına, Saygondaki kukla hükümetlerle imzaladığı anlaşmalara dayanarak başladı. Taiwanda, Taylandda; diğer Asya ülkelerine karşı harp hazırlıkları ve yığınaklarını hep bu cinsten anlaşmaların gölgesine sığınarak yürütmekte...

Meselenin önemi; gerek Türkiye için, gerekse emperyalizme ve sömürgeciliğe karşı bağımsızlık ve kurtuluş savaşları yürüten ve yürütecek olan diğer halklar için açıktır. Kapitalist emperyalizmin saldırgan politikalarının en önemli stratejilerinden olan bu meseleyi, yani; «dolaylı - saldırı, lokal - harp ve konvansiyonel olmayan harp» stratejisini, eldeki olanaklar ölçüsünde etraflıca görmek ve tanımak Türk milliyetçileri için zorunlu bir iş ödev olmaktadır...

Herşeyden önce şunu belirtmek gerekir ki, Amerikan teorisyen ve politikacılarının lügatında; Asya - Afrika halklarının tam bağımsızlık için yürüttükleri savaşların çeşitli anlamları var. Örneğin, sık sık rastlanan deyimlerinden biri şu: «Bursh - fire wars». Bu deyim Türkçesi; partizan metodlarıyla yürütülen ve bir orman yangını gibi gittikçe yayılan, genişleyen silâhli halk ayaklanması.

Bu deyim yanında kullanılan bir başka deyim de; devrimci dönüşümler ve gerilla harpleri...

Amerikan harp teorisyenlerinin kullandıkları bu deyimlere bakarak, Amerikan emperyalist çevrelerinin, sadece partizan tipindeki savaşlarla meşgul olduklarını sanmak yanlış olur. Yani, Amerikan emperyalistleri; sadece, halkların sömürgecilğe karşı giriştiği veya girişeceği savaşları ezme politikası gütmüyorlar. Bunun yanında üzerinde durdukları bir başka mesele de şudur: Asyada Afrika'da ve Lâtin Amerika'da siyasi bağımsızlığın kavuşmuş ve sömürgecilik zincirini kırmış ülkelerin anti-emperyalist siyaset güden hükümetlerini devirmek, bu ülkelerde emperyalizmi ve sömürgecilği tekrar hakim kılmaktır.

Washington bu politikanın gerçekleştirilmesini özellikle meşhur CIA (Amerikan casusluk ve haber alma teşkilâtı) eliyle yürütmektedir. Asya, Afrika ve Lâtin Amerika ülkelerinde millî nitelik taşıyan, Amerikan emperyalistlerinin çıkarlarına hizmet etmek istemiyen bir sıra hükümetlerin CIA teşkilâtının tertipleriyle düşürüldükleri; örneğin: Mussaddık, Peron, Betancourt, Goulart, Nkrumah, Lumumba vs. hatırlarsa, Amerikan emperyalist çevrelerinin bu ikinci meseleye ne kadar önem verdikleri kendiliğinden anlaşılır.

DOST HÜKÜMET İMALİ...

Pentagonun gerilla harpleri uzmanları, partizan harplerini başlıca üç grupta toplayarak incelemekteler:

Birinci tip partizan harpleri: Nükleer veya konvansiyonel bir harpte, yardımcı bir faaliyet olarak tanımlanıyor ve düşman tarafından işgal edilmiş topraklarda yürütülebileceği kabul ediliyor.

İkinci tip partizan harpleri: Sömürgeci rejimlere karşı silâhli ayaklanmalar. Bu ayaklanmalar, partizanların direnme savunma savaşları kategorisine girmektedir.

Üçüncü tip partizan harpleri: Anti-emperyalist hükümetleri devirme amacı güden anti - gerilla savaşları... Yani, Amerikan CIA teşkilâtının tertiplemediği cinsten komandocu birliklerin faşist - gerici saldırıları...

Bu üçüncü tip partizan savaşları üzerinde duran Pentagonun uzmanlarından Paret ve Shy, diyorlar ki:

«Birleşik Amerika, hoşuna gitmeyen solcu veya solcu olmayan hükümetleri devirmek için gerilla taktiklerini kullanabilir ve kullanmalıdır. Bu tip hükümetlerin en belirgin örnekleri, özellikle sosyalist ülkelere komşu veya yakın olan bölgelerde bulunmaktadır. Bunların çoğu, uyu durumdadır. Küba, Sosyalist ülkelerden çok uzakta olmasına rağmen bu tip bir hükümete sahiptir. Bundan bir kaç yıl önce, devrilmesi gereken uyu hükümetler gurubuna Mısır ve Irak'ı da katmaktaydılar. Fakat bir süre sonra anlaşıldı ki, bu hususta pek acele etmek, tehlikeli sonuçlar doğurmaktadır. (Pa-

ret ve Shy, Mısır ve Irak hükümetlerinden Kasım ve Nâsır hükümetlerini kasdetmektedirler ve o yıllarda CIA'nın bu ülkelere karşı giriştiği kesif propaganda ve saldırı hareketlerini hatırlatmak istiyorlar. M.E.) Her halü kârda bu meselede bizim amacımız; düşmanın başını ağrıtmak değil, hoşna gitmeyen ve bizimle dost olmayan hükümetlerin yerine dost hükümetleri geçirmek olmalıdır.»

(Reter Paret and John W. Shy: Guerrillas in the 1960. Princeton Studies in World Politics. New - York 1962. S: 66)

Pentagon uzmanlarının bu düşünce ve tekliflerinin, yönetici askerî çevrelerce benimsenmiş olduğunu, Amerikan Kara Kuvvetleri Bilimsel Araştırma Dairesi Şefinin 1961 Nisanında yaptığı açıklamadaki şu sözler açıkça göstermektedir:

«Birleşik Amerika, solcu rejim ve hükümetleri devirmek için, yerli kuvvetleri komandocu - partizan metodlarına göre eğitmeli ve gerekli silâh ve malzemeyle donatmalıdır...» (New - York Herald Tribune. 10 Nisan 1961)

Bütün bu açıklamalara, demeçlere paralel olarak Washington ve Pentagon çevrelerinde parmak basılan esas nokta, statukonun korunmasıdır. Yani, emperyalizmin ve sömürgecilğin nüfuz bölgelerinin değişmesi ve emperyalizmin gerilemesine engel olunmasıdır. Bu çevreler, Amerika'nın hoşuna gitmeyen veya Amerikayla, Washington'un istediği biçim ve nitelikte dost olmayan hükümetlerin, normal yollarla iktidara gelebileceklerini ileri sürerek, bu cins hükümetlerin ya içerden ya da dışardan yapılan saldırılar sonunda kurulabileceğini iddia ediyorlar. Bir başka deyimle, Amerikan emperyalistlerine göre; Asya, Afrika ve Lâtin Amerika ülkelerinde, antiemperyalist, antikomünalist, demokratik, ilerici ve reformcu, millî çıkarlara hizmet eden hükümetler, gayri meşrudurlar. Çünkü bu cins hükümetler iç ve dış saldırı ve müdahalelerle iş başına gelmektedir. O halde bu hükümetlerin devrilmesi ve onları yerine Amerikan dostu, Amerikanofil hükümetlerin oturması lazımdır. İşte Amerika Birleşik Devletleri böyle bir ideall Hükümet ve düzeni uğruna bunca fedakârlıklara katlanmaktadır...

Yukarıdaki iddia ve uydurmaların bir tek amacı vardır. Bu amaç, emperyalizmin saldırganlığına, barbarlığına sözüm ona meşruiyet kazandırmak ve gerek Amerikan halkını, gerekse dünya kamu oyunu bu balonlarla avutarak emperyalist amaçların gerçekleştirilmesini kolaylıkla sağlamaktır. Şimdi de Pentagon çevrelerinin üzerine eğildikleri, partizan savaşlarının bazı taktik ve stratejik meselelerini gözden geçirelim.

Amerikan teorisyen ve politikacıları, sömürgecilğe ve emperyalizme karşı halk ayaklanmalarını, partizan hareketlerini bastırma ve ezme işinde; meşhur «Toplan - Red ve Yıldırma» stratejisinin hiç bir şeye yaramadığını belirterek diyorlar ki; bu tip savaşlarda ne muntazam ordu kullanmak ne de nükleer silâhların düşmesine basmak mümkün. Bu sebepten ötürü, partizan hareketlerine karşı çeşitli ve spesifik yöntemleri olan savaş şekilleri uygulamak gerek-

... Özel yöntemleri olan savaş biçimleri arasında örneğin, Konvansiyonel olmayan savaş gösteriyorlar. Konvansiyonel olmayan savaş derken, emperyalist teorisyenlerinin anlatmak istedikleri şey kısaca şudur:

Konvansiyonel olmayan metodlarla yürütülen savaş. Yani, muntazam ordunun uyguladığı metodlardan farklı metodların uygulandığı bu cins savaşlarda nükleer silahlar kullanılmaz. Demek ki, konvansiyonel olmayan sözü; silahları değil, kullanılan metodları işaret etmektedir. Burada yeri gelmişken antiparantez kaybetmek gerekir ki: Amerikan Silahlı Kuvvetlerinde başlangıçta, bu konvansiyonel olmayan savaş deyimini, düşman cephesinin gerilerinde yürütülecek savaş için kullanmışlardı. Hatta bu amaç için, 1952 Ağustosunda «Special Army Forces» adı verilen birlikler kurulmuştu. Bu birliklerin ödevleri; düşman cephe gerisindeki gayri memnun elemanlardan silahlı örgütler teşkil etmek, sabotaj ve suikastler tertipleme ve bunlara hareketlerini muntazam ordunun harp operasyonlarıyla koordine etmektir.

Konvansiyonel olmayan harp deyimini yanında kullanılan ve aynı anlamda gelen gayri - muntazam harp deyimine de rastlanmaktadır.

Pentagonun gerilla uzmanları konvansiyonel olmayan harp deyimini hayli geniş kullanmaktadırlar. Şöyle ki: Bu deyim içine, politik savaşları, propaganda ve ajitasyon savaşlarını, iktisadi savaşları, politik hükümet darbelerini, silahlı ayaklanmaları ve nihayet partizan savaşlarını sokmaktalar. Bu alanda otorite sayılan James Atkinson'a göre, Konvansiyonel olmayan harp biçimleri çoğu kere birbirleriyle kesişmektedirler. Örneğin; partizan harpleri, propaganda ve politik savaşlarla kesişip birleşmektedir. Bu savaşlar içinde en tehlikeli olanı Atkinsona göre, politik savaşlardır. Çünkü, politik savaşlar bir sentez teşkil etmektedir ve konvansiyonel olmayan bütün savaş şekillerini ihtiva etmektedir. Bu şekillerden biri de, nükleer silaha sahip büyük bir devletin küçük bir devlete karşı politik şantaj yapması

ve bu yolla istediği iç değişimi sağlamaya çalışmasıdır. Konvansiyonel olmayan savaş biçimlerinin birbirleriyle bağlandığına örnek olarak da Küba'daki ihtilalci hareket gösterilmekte ve Küba ihtilalcilerinin partizan hareketi sırasında propaganda, ajitasyon ve politik savaş şekilleriyle silahlı savaş gayet ustalıkla bağlayıp birleştirdikleri belirtilmektedir.

Paret ve Shy, partizanlara karşı yürütülecek savaşlarda başlıca 3 aşama (etap) tesbit ediyorlar: «1 — Partizan birliklerine karşı askerî başarı sağlamak. 2 — Partizan birliklerini, halkın destek ve yardımlarından yoksun bırakmak. 3 — Amerika'nın desteklediği hükümetin otoritesini sağlayarak düzeni kuvvetlendirmek.

Bütün bu işleri görececek silahlı birliklerin kullanacakları silahlara gelince; Bu silahlar teknik gelişmeye paralel olarak çeşitli olacaktır. Muntazam orduların da karışacağı bu savaşlarda, helikopterlerden çeşitli kimyevi imha araç ve silahlarına kadar her cins silah kullanılacaktır. Bu cins savaşlarda, en önemli savaş operasyonların, harekât kabiliyeti gayet büyük olan birlikler yürütecektir. Bunlar, partizan birliklerini dağıtmada birinci planda ödev yüklenecektir. İkinci planda ödev yüklenecek birlikler, muntazam orduya mensup birlikler olacaktır ve bu birlikler yerli polis, millis ve ihtiyat kuvvetleriyle desteklenip, tamamlanacaktır. Partizanlara karşı savaş operasyonlarının cereyan ettiği arazi, çeşitli bölgelere ayrılmalı ve bu bölgelerin her birinde birer askerî garnizon kurulmalıdır. Belirtmeye lüzum yok ki, partizan harplerinin en hareketli vurucu güçlerini teşkil eden birliklerin özel eğitimden geçmiş olmaları ve modern ulaştırma araçları ile partizan birliklerinin elde edemeyeceği - en modern ve çok çeşitli silahlarla donatılmaları gerekir. Bu savaşlarda nükleer silahların yerini tutaçak çeşitli kimyevi imha silahları, en etkili silahlar olacaktır, bu cins silahlarla ordu birliklerinin donatılması şarttır.» (Paret ve Shy: Guerillas in the 1960. S: 42).

Pentagonu diğer akıl hocaları, uzman ve teorisyenlerinin Amerikan askerî ve sivil yönetici çevrelerine empoze ettikleri plân, taktik ve operasyonları sırayla inceledikçe, okuyucuların ricamız şu: Bundan üç, dört hatta beş yıl öncesine ait bulunan bu teklif ve plânların, bugün uygulama alanı yapılmış olan Vietnam savaşlarında Amerikan emperyalistlerinin partizanları imha metodları ve savaş taktikleriyle karşılaştırma yapmalarıdır. Bu karşılaştırma yapılsa, görülecektir ki, Pantagonda hazırlanan plânlarla, tatbikat arasında tam bir uygunluk vardır. Bir başka sözle; dün ve bugün görüp yaşadıklarımızın, işitip tanıdığı olduklarımızın bir evveliyatı vardır, bir nazarı hazırlık devresi vardır, ve bu evveliyatla bugünün olayları arasında sıkı bağlar vardır... İnsan, bu bağlardaki sıklık derecesini, Pentagon ve Washingtonun teorisyen, uzman, tarihçi ve stratejilerini tanıdıkça çok daha iyi görüyor ve anlıyor. İşte size bir teorisyen daha!... Bu adam bakınız dün neler söylemişti ve bugün söylenen bu sözler bugün nasıl hayata geçirilmektedir...

Roger Hillsman adındaki bu uzman 1962 yılında şu teklifleri yapıyordu:

«Özellikle az gelişmiş ülkelerdeki bağımsızlık hareketlerini, partizan birliklerini, ve iç savaşları tasfiye etmek için özel askerî birlikler kurmak ve genişletmek zorunlu ile karşı karşıyayız. Kurulması kaçınılmaz olan bu özel askerî birliklerin esas

unsurları elliser kişilik gayet iyi yetiştirilmiş savaşçılardan teşekkül etmelidir. Gayet hareketli olan bu savaşçı gurupları kendi kendilerine yetecek bir seviyede olmalı ve müstakil savaş operasyonları yapabilmelidir.

Bu özel askerî birliklerin savaş alanında uygulayacakları savaş taktikleri şöyle sıralanabilir: Partizan birliklerinin faaliyet gösterdikleri arazi sektörlerine ayrılmalı. Her sektör belirli sayıda askerî birlik tarafından kontrol edilmeli ve bu guruplar merkez karargâhla sıkı temasta olmalı. Merkez karargâhın emrinde ayrıca baskın birlikleri bulunmalı. 50 kişilik savaşçı guruplarından ibaret bu ön müfrezeler kendi bölgelerindeki keşif ve arama faaliyetleri sırasında partizan birlikleriyle karşılaştığında derhal merkez karargâha gereken bilgi verilmeli. Bu haber üzerine merkez karargâh eli altındaki baskın birliklerini en seri araçlarla partizanların görüldüğü bölgeye sevkettirmeli. Helikopter ve paraşütlerle partizanların ilerisine, gerisine yapılacak indirmelerle kısa bir sürede partizanların temizlenmesi sağlanmış olur. Bu operasyon, sistenli olarak her partizan bölgesinde uygulanarak, partizanların tamamen temizlenmesine kadar devam ettirilir... Partizan birliklerine karşı yürütülecek bu askerî operasyonların yanı sıra meşru hükümetin kontrolü altındaki bölgelerde politik ve sosyal nitelik taşıyan bir sıra tedbirlerin de alınması zorunludur. Alınacak bu tedbirlerin amacı: o ülkedeki çeşitli zıtlıkları ve çatışmaları ortadan kaldırmaya yönelmektir. Örneğin: Bölgeler, kavimler, azınlıklar arası fark ve çatışmalar, siyasi partiler, kurumlar ve guruplar arasındaki yarışma ve siyasi kavgalara son verilmelidir, vb...»

(Roger Hillsman: Internal War. The New Communist Tactic. Military Review. Nisan 1962).

KOMÜNİSTLERDEN DERS ALMALIYIZ!...

Pentagonun, hepsi birbirinden keskin, uzman ve teorisyenlerinden bir diğeri de Franklin A. Lindsay. Ünlü otoriteler arasında bulunan bu muhterem uzman da Pentagonu şu aklı vermektedir:

«Politik ve ideolojik tedbirlere ve araçların uygulanmasına öncelik tanınmalıdır. Konvansiyonel harplerde uygulanan metodları, Konvansiyonel olmayan harplerde uygulamanın elbetteki sırası ve niteliği başka olacaktır. Konvansiyonel harplerde uygulanan temel metod, düşmanı askerî harekât ve operasyonlarla dize getirip yenmektir.

Konvansiyonel olmayan harplerde ise öncelikle toplumun desteğini kazanmak gerekmektedir. Toplumun desteği sağlandığı ölçüde, o topluma kendi görüş ve ideolojimizi empoze edebiliriz. Ancak bundan sonra, o ülkedeki partizan hareketini ve birliklerini kolaylıkla bastırarak, ezme mümkün olur... Komünistler bu cins metodları gayet ustalıkla uygulamak sayesinde bu kadar genişleyip, kuvvetlendiler. Çünkü onlar:

- 1 — Toplumla etki yapma taktiğini gayet iyi kullanmaktalar,
- 2 — Partizan savaşları yürütme metodlarını ustalıkla uygulamaktalar.
- 3 — Sömürgecilik sistemine karşı duyulan nefreti ve fakirliği ve düşük hayat seviyesini bize karşı kullanmayı mükemmelen başarılmaktalar.
- 4 — Bütün bunların yanında, hepsinden daha önemlisi, toplumun en aktif unsurlarını kendilerine kazanmasını bilmektedirler.

İşte bu gayet önemli sebeplerden dolayı; Birleşik Amerika geri kalan ülkelerdeki ihtilalci hareketleri, partizan savaşlarını başarılı şekilde sona erdirmek istiyorsa, bu ülke halklarının karşısına gayet cazip programlarla çıkmalı ve bir an bile insiyatifi elden bırakmayan solculara karşı nefes aldırılmayan taarruzlara girişmelidir. Ve gayet hareketli askerî birlikler, partizanların peşini bir an bile bırakmamalıdır. Partizan hareketinin olduğu bölgelerde, özel askerî birliklerin başarısını perçinleyecek politik örgütler kurulmalıdır. Küçük veya büyük her köyde bu cins örgütler bulunmalıdır. Köylerdeki bu örgütlerin tam yetkili kişileri o köyün hem gözü hem de kulağı olmalı, köydeki her alleyl, her insanı iyice tanımalı, partizanların köylerle olan her türlü bağımsızlık uyanıklığı gösterebilmelidir. Politik örgütlerin köylerdeki temsilcilerinin seçimi işi bu bakımdan önemli bir meseledir...» (Franklin A. Lindsay: Unconventional Warfare, Ocak 1962. Foreign Affairs, S: 264 - 274.)

«KOMUTA, GIZLICE BİZDE OLMALI...»

Pentagonun, «Dolaylı - Saldırı» adı verilen savaş taktiklerinin uzmanı Glenn Snyder ise bütün okuyucuların ilgi ile okumaları gereken şu öğütleri vermektedir:

«Dolaylı - saldırıları ölemek için; politik, ekonomik ve askerî bir sıra yardımlar yapılmalıdır. Askerî yardımların ilk hedefi, mahallî silahlı kuvvetlerin eğitimi ve silah donatımı olmalı. Onlara yalnızca özel tipteki gerekli silahlar vermekle (örneğin; yangın bombaları, göz yaşartıcı bombalar, hafif ve ağır makineli tüfekler vb.) yetinmemeli, bölgenin arazi durumuna göre çeşitli tipte tanklar ve tepkili uçaklar, helikopterler de vermeli. Mahallî kuvvetlerin eğitimi; partizan savaş ve taktikleriyle, karşıt savaş taktiklerinin öğretilmesi esasına oturtulmalı. Bununla beraber, pratikte görüldüğü gibi, sadece mahallî kuvvetlere bel bağlanamaz. Amerikan Silahlı Kuvvetlerinin de bu harplere katılması gerekmektedir. Zira, partizanlara karşı savaşacak gönüllü birlikleri maalesef bizim dünyamızda yok. Bu bakımdan gönüllü birliklerinin iş ve ödevlerini, mecburen Amerikan askerlerinin görmesi gerekiyor. Mahallî kuvvetlerin bütün komuta ve idare organları Amerikan uzmanları tarafından kontrol edilmeli. Fakat bu kontrol işleri o ülke kamu oyunundan gizli tutulmalı... Amerikan Silahlı Kuvvetlerinin gönderilmesi gereken yerlerde devamlı askerî kuvvet göndermeye tercih vakit alıncaya kadar kuvvet göndermeye tercih edilmeli ve bunlar, konvansiyonel harp strateji ve taktiklerine göre yetiştirilmiş birlikler olmalı. Çünkü, bu cins harplerde nükleer ve taktik atom silahlarının kullanılması olanağı yoktur. Yapılacak müdahale hareketlerine diğer devletlerin, örneğin Asya bölgesinde SEATO üyelerinin iştirakini sağlamaya çalışmalı... (G. Snyder: Deterrence and Defense. Bölüm; Indirect Agression, S: 231 - 238).

Burada okuyuculara şunu da hatırlatmak yerinde olur ki; Amerikanın eski Hava Kuvvetleri Bakanı General Finletter de yazdığı her üç kitapta, tıpkı G. Snyder gibi teklifler ileri sürmektedir.

Konvansiyonel olmayan harp biçimleri konusunda, Strauss - Hupe, Kintner ve Possony; okuyucunun bir kaç yönden ilgilyle okuyacağı aşağıdaki satırları yazmışlardır:

«ZORBALIKTAN BAŞKA YOL YOK!...»

«Asya Afrika ve Latin Amerika'nın çeşitli ülkelerinde iç ve dış müdahale ve saldırılarla kurulmuş olan Millî Hükümetler; bu ülkelerin komünistleştirilmesi yolunda atılmış ilk adımdır. Konvansiyonel olmayan harplerin bu ülkelerde görülen başlıca iki dönemi vardır. Birinci dönemde, millî bir hükümet kurulmakta, (Sömürge ve yarı sömürge rejimlerinin yıkılmasından sonra kurulan millî hükümetler kastedilmektedir. — M.F.). İkinci dönemde ise komünistlerin propaganda ve kışkırtmalarıyla bu hükümetler devriliyor yerlerine aşırı solcu veya sosyalizan hükümetler iş başına gelmektedir... Güney - Doğu Asya, Orta - Doğu ve Latin Amerika ülkelerinde bu hükümetlerin örneklerine bof bof rastlanmaktadır. Bu alanda en belirgin ve en etkili örneği Küba ihtilali verdi. Amerika'nın burnu dibinde olan bu ülkedeki komünist gerilla hareketleri şimdi özellikle Güney Amerika ülkelerinde fazla etkili olmaktadır.

Küba'nın yaratmış olduğu tehlikenin bir benzerini 1954 yılında Guatamala vermişti. Fakat, Birleşik Amerika, zamanında müdahale ederek Guatamaladaki ayaklanmayı kısa sürede bastırdı... Konvansiyonel olmayan harpler; Amerika'nın az gelişmiş ülkelerdeki nüfuzunu kırmak için komünistlerin en önemli silahı haline geldi...

Komünistlerin her tarafa girdiği veya kışkırttığı bu cins hareketlerle savaşmak için özel silahlı kuvvetler kurmak gerekiyor... Tabii daha iyi olurdu, bu ihtilalci hareketleri sosyal - ekonomik tedbirlere önleyebilseydik... Fakat maalesef (!) bugünkü şartlarda Amerika'nın doğrudan doğruya silahlı müdahalesinden başka yol kalmamıştır... Başka çarenin olmayışı dolayısıyla Konvansiyonel harpler yürütecek olan özel askerî birliklerin her yönden en çeşitli silahlarla donatılması gerekiyor. Bu özel askerî birlikler hem partizanlara karşı (anti - gerilla) savaşmalı hem de aynı zamanda muntazam ordular gibi savaş yürütme yeteneğinde olmalı. Hatta gerekirse nükleer

«POLİS DEVLETİ»NİN POLİSİ Mİ?

Prof. Dr. Muammer Aksoy

İnsanoğlu toplum halinde yaşamaya başladığından bu yana çeşitli toplum düzenlerini uygulamaya gelmiştir. Bu toplum ve hukuk düzenleri, bazen sadece bir azınlık tarafından benimsenmiş ve çoğunluğa zorla kabul ettirilmiş; bazen de çoğunluk bu düzenin savunucusu olmuştur. Her sistemin hem sakıncaları, hem de faydaları vardır. Sakıncası olmayan hiçbir toplum düzeni söz konusu olamaz. Demokrasi ve hürriyet düzeni de böyledir. Onun içindir ki, demokrasiden, «en az kötü olan rejim» dir diye söz edilir. Buna karşılık, büyük sakıncaları yanında, bir iki bakımdan olsun üstünlüğü bulunmayan bir toplum düzeni de yok gibidir. Diktatörlük ve Polis Devleti sistemi de böyledir. «Polis Devleti» dediğimiz zaman, «Hukuk Devleti» deyiminin zıddına olarak, idare edenlerin, belli hukuk kurallarına bağlı olmaksızın duruma göre en «en pratik» (!) saydıkları çözümü serbestçe seçebilmeleri, yani Devleti ve toplum hayatını keyiflerine göre idare etmeleri anlaşılır (1).

Bu yol, pratik hayatta zaman zaman başarılı sonuçlara ulaştırabilir. Ancak idare edenlerin, kestirme ve en kolay yol olarak uygun gördükleri her adımı atabilecekleri böyle bir toplum düzeninde, kişinin güvenliğinden söz edilemez. Kişilerin hergün namlı bir baskı ile ve ne gibi acı süzprizle karşılaşacağı, idareyi elinde bulunduranların anlayışına, insafına, bilgisine, dünya görüşüne, o günkü havalılarına, hatta o gece iyi uyup uyumamış olmalarına bağlıdır.

İşte idare edenlerin, o an ve o olay için «kafalarında yaratıkları» «geçici kanunlar» a göre hareket edebilecekleri bir memlekette, polis ile halk birbirine zıt iki grup, iki düşman haline gelir. Bunun sonucunda da, polis gören her şahsın «şeytan görürüş gibi» keyfi kaçır. Demokratik memleketlerde de, polis, geçici elbetteki kuv-

vete başvurur. Ancak diğer vatandaşların hak ve hürriyetlerini yahut toplumun tartışma götürmeyecek yüksek verilerini korumak için gidilir; ve bu hallerde dahi objektif ölçülerle, kısır hakların «sarımsı» altına alan belli hukuk kurallarına bağlı kalınır. Bu gibi nedenlerle polis aslında en yakın dostudur. Polisi gören dürüst, her kişinin yüzü güler ve «bütün şartlar içine» on da bir güven hissi doğar.

BİZDEKİ DURUM

Ne yazık ki, bizde polis oldunu «eski halka kendisini sevdiremez»tir, çünkü kötü muamele etmiştir. Bunda, polis memurunun kusuru çok azdır. Sebep, polise emrecek durumda olan amirlerin zihniyetinde yatmaktadır. Polise emir verecek makamda olanlar, kendilerinin de kanunlara bağlı olduklarını bir türlü kabul etmemekte, «kestirme» ve «faydalı» saydıkları bütün yollara ve araçlara başvurabilmektedirler. Bu yüzden ki, karakollarda veya dışarda dayak atılması suç işlediği sanılan şahıs hakkında tutulmuş zabitanın zorla imzalatılması, polise hakaret edildiği hatta ona karşı kuvvet kullanıldığı iddiasıyla zabıt tutulması, polis copu ile gençlerin ve ihtiyarların yere serilmesi Emniyet Amirlerinin (İktidarın) kızdığı, mimlediği veya tehlikeli insan sayıverdiği kişilerin sık sık yakalattığı hiç bir sebep yokken hâkim önüne çıkarılmadan sanıkların karakolda (nezarete) uzun zaman alınmaması, gündüz yapılabilecek ifade almaya geçeyarısı başvurulması ve sabaha kadar devam ettirilmesi, yakalanıp karakola götürülen kişilerin tehdit edilmesi, tutumları beğenilmeyen bazı gruplara (özellikle ilerici öğrenci ve öğretmenlere) yapılan saldırılar karşısında zabitanın saldırganı bırakıp saldırya uğrayanın yakalanması, vatandaşın suçla ilgisi bulunmadığı anda rastgele resimlerinin çekilmesi, bu resimlerin mânevî baskı

aracı olarak kullanılması gibi davranışlara, son zamanlarda sık sık rastlanmaktadır.

Böyle bir tutumun, demokratik düzenle ve Hukuk Devleti esası ile bağdaşmayacağı (ona tamamen zıt düşeceğini), belirtme bile lüzum yoktur.

4.8.1951 günlü Kudret Gazetesinde «Zabita memurları dahi, vazifelerini kanuni metotlarla ifa etmek zorundadırlar» başlığı ile yayınladığım bir yazıda, memleketimizde zabitanın halka ne derece kötü muamele ettiğini belirttim. Bu yazıda, zabitanın kaçan 10-12 yaşındaki bir seyyar satıcı çocuğun, tam Ankara Adliyesinin karşısında, zabita memurları tarafından karına tekme vurulmuş suretiyle yakalanması gibi kanun ve insanlık dışı bir işleme nasıl tâbi tutulduğunu belirterek, bu tathikati yermiş ve aynen şöyle devam etmişim: «Ankara sokaklarında vazife görürken, kendisini sürek avında sanan yukarıda anlattığımız yüz kızartıcı olayın «kahramanı» zabita memurunun ve onun suç ortağının, ne şekilde cezalandırılacağını bilmiyorum. Bildiğim bir şey varsa, o da herhangi bir Batı ülkesinde bir köpeğe karşı bile bu şekilde hareket eden bir zabita memurunun, hiç değilse, derhal vazifesinden atılacağıdır.»

O günden bu yana, zabitanın halka karşı tutumu, iktidar partisinin ve idarenin antidemokratik bir istikamete yönelmesi ve açıkça tehdit (terör) yoluna sapması üzerine, daha da tahammül edilmez derecelere ulaşmıştır. Nasıl ulaşmasın ki, 1956 da kabul edilen 6761 sayılı «Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu» nun 13 üncü maddesinde, dağılmayan silâhsız ve saldırgan toplulukların üstüne zabitanın ateş etmesi gibi, 20 ne yüzyılda sömürgeleerde dahi kabul edilmeyen barbarca hükümler bile öngörülmüştü. İşte bu hava içinde, zabitanın, iktidardan yana ol-

mayan şahıslara (hele Üniversite gençliğine) karşı davranışı, bir yandan Anayasaya aykırı kanunlarla demokratik düzenin dışına çıkmış öte yandan da idarede (hele İçişleri Bakanlığında) hâkim zihniyetin kaçınılmaz sonucu olarak, kanunlardaki garantiler, kişi hürriyetleri ve güvenliği lehine mevcut olan garantiler dahi işleme hale gelmiştir.

Nihayet zabitanın neler ve neler yapabildiğini, 1959 - 1960 yıllarını yaşayanlar öğrenmiş bulunmaktadırlar. Yakın tarihimize yazanlar da, bu gerçeği belirtmektedirler.

YENİ GELİŞMELER

1961 Anayasası idarenin kanunluluğu prensibini (mad. 6) ve Hukuk Devleti ilkesini (mad. 2) ilân ettiği kanuna bağlı ve Anayasaya bağlı (mad. 8) bir idare yarattığı için, zabita ile halk (özellikle iktidardan olmayan gençler) arasındaki münasebetin normalleşmesi gerekiyordu. Ancak, bir kere hukuk dışına çıkmaya başlamış polis kuvvetlerine karşı, halkın ve gençliğin yeniden güvenle bakabilmesinin, bugünden yarıya sağlanmadığı herkesin bildiği gerçeklerdendir. «Güven duygusunu yok etmek için batan bir tek olay yeter. Güveni tekrar kurabilmek için ise, yılları geçmesi lâzımdır. Ne yazık ki, demokratik düzen bakımından önem taşıyan bu gerçekleri, hürriyet düzenine ve demokratik sisteme inanan ve bu düzenin kuralları ve kanunları konusunda bilgiden yoksun olan politikacıların kaale olmasına imkân yoktur. Zaten bilseler bile, kendilerinin iktidardan düşmesinden sonraki durum, bu politikacılarca tamamen önemsizdir. Onların iktidardan gitmesi, kendileri için «kıyamet» sayılacağına göre, zabita ile halk veya gençlik arasında kendisinin gösterecek olan (devlet hayatı bakımından) zararlı husumet veya düşmanlık, yahut daha başka yıkıcı oluşmalar endişesi, bu kişilerin ruhunda bir fren etkisi yaratamaz ve yaratmamıştır.

İşte 4 üncü koalisyon devrinde, zabita, başında bulunanların zihniyeti yüzünden, yavaş yavaş hukuk dışına çıkmaya ve iktidarcı olmayan gençlere kar-

şı düşmanca davranışlarda bulunmaya başlamıştı. Bu tutum, önce «Dönüşüm Dergisi» satan yani Anayasanın tanıdığı bir hürriyeti kullanan gençlere karşı uygulanan kanun dışı davranışlarda açığa vurulmuştur. Bu gazete iyidir veya kötüdür, bunu bilmeyiz ve bilmemize de lüzum yoktur. Bu gazete ideal metodlarla satılmamıştır veya satılmamıştır, bu da ayrı bir konudur. Önemli olan, bu gazeteyi satan kişilere karşı yapılan saldırılarda zabitanın, kanunla kendisine yüklediği görevleri yerine getirmekten açıkça kaçınması, saldıran kişilerin hiçbirisini yakalamamasıdır. Zabita bununla da yetinmemiş, saldırya uğrayan kişileri yakalayarak karakola götürmüş ve sabaha kadar alıkoymuştur. Hatta, Anayasaya aykırı olarak onların hürriyetini, 24 saatte daha uzun süre ortadan kaldırmıştır. Gerçi bu gençler sonunda beraat etmişlerdir; ancak o gençler, zabitanın hukuk dışı davranış karşısında, «zabita karşı direnme zorunluğunda kalacakları» bir bildiri ile dile getirme zorunluğunu duymuşlardır. Böylece, zabita ile «iktidarcı olmayan gençler» arasında husumet yine başlamıştır.

İKTİDAR SARIHOŞLUĞUNDAN SONRA

1965 seçimlerinde iktidara gelen AP, gerçek demokrasiye asla inandığını, yalnız seçimler sırasında davranışları ile en açık surette ortaya koymakla yetinmemiş; seçimden sonra, 27 Mayıs 1960 dan önceki devrin geri getirilmesi amacıyla - kır beygiri, tarihin akışının zıddına olan istikamete dönmeye koşturma yoluna sapmıştır.

Siyasi ve sosyal hayata atılan hukuk dışı adımlara karşı ilgililerin seyirci kalmaması, «gereken ve beklenen tepkiyi göstermemesi», giderilemez sakıncalar yaratır. Kanuna ve hukuka aykırı bir davranışın sağladığı çıkarların cazibesi karşısında hukuk dışı tutumun sakıncalarını dahi göze almış olan kimseler, ciddi bir tepki ile karşı karşıya kalmayınca, cüret ve pervasızlıklarını elbette ki artırırlar. Zaten hukuk dışı alana giren bir iktidarı bu «kanunsuzluk yamacının herhangi bir noktasında durabilmesi» ne, fiilen imkân yoktur. «Keyfilik, hatta terör bataklığı» istikametinde aşağıya doğru sonuna kadar kaymaya mahkûmdur. Nitekim AP iktidarı da, seçimin hemen ardından, AP liler gibi düşünmeyen kişilerin toplantılarında, kanunlara aykırı olarak hâdise çıkarmak isteyen satın almış veya kıskırtılmış grupların saldırgan hareketleri karşısında polisin sistemli surette seyirci kalmasının yolunu bulmuştur ve ölçüsünü artırmıştır. Buna karşılık zabita, iktidar çevrelerinin yaptığı toplantılarda, hatiplerin muhalefete açıkça küfür yağdırmasına karşı sesini yükselten kimseleri apar topar karakola götürerek ve mahkemeye teslim ederek, «hukuk düzenimizin toplantı hürriyetini nasıl koruduğumuzun mükemmel örneklerini (!) verme fırsatını kaçırmamıştır.

SON OLAYLAR

Siyasal Bilgiler Fakültesine yapılan saldırı, kanaatimizce, 1964 den sonra zabitanın yeniden «polis devletinin zabıta istikametine yönelmesi» nde, en önemli nirengi noktasını teşkil etmektedir. Memleketimizin bir ırfan ocağı, 150-200 kişilik bir grup tarafından muhasara edilmiş ve polisin gözü önünde yarım saat taşlanmış Fakültenin bahçesindeki öğrencilere sopalarla hücum edilmiş, bıçaklananlar, mustalanalar da olmuştur. Manga manga toplum polisi, başlarında amirleri de olduğu halde, bir tek saldırganı bile ya-

silâhlar bile kullanılmamıştır. Askeri tedbirler yanında, politik — ideolojik savaş şekillerini de sürekli olarak uygulamamız gerekiyor... Anti - gerilla savaşları yürütecek olan özel askerî birliklerin tepkili uçaklar, helikopterler, kimyevi silâhlar, tanklar, çeşitli makineli tüfekler ve nihayet taktik atom silâhlarıyla donatılması zorunluğudur.

Bu silâhlarla donatılmış özel askerî birliklerin ödevleri şunlar olmalıdır:

— Mahalli silâhli kuvvetlerin kontrol imkânını bulamadığı partizan bölgelerinde, polis ve jandarma görevleri yapmak. Mahalli kuvvetleri eğitmek.

— Partizanlara karşı sınırlı - harp operasyonları yürütmek.

— Stratejik yerleri ele geçirmek ve elde etmek.

— Eğer gerekiyorsa, partizanlara karşı aynı zamanda gerilla hem de anti - gerilla savaşlarına girmek...» (A. Forward Strategy for America.)

Yukarıdaki iktidarda yer alan düşünce ve teklifler arasında gayet ilginç olan noktalardan biri de şu: Bağımsızlık, Millî Kurtuluş, demokrasi, sosyal adalet, özgürlük ve nihayet sosyalizm için emperyalizme ve sömürgecilğe karşı halkların giriştiği her hareket; Pentagonun akılcı hocalarına göre, «milletlerarası komünist hareketinin» kıskırtma ve plânlarının sonucudur. Tek sözle, her yerde ve her işte komünistlerin parmağı vardır. Bu hareketlerin kökü dışardadır, saldırganlık örnekleridir, v.s. v.s' Yanı görülmüyor ki, bugün bizde de tutucu çevrelerin ağızlarından düşürmedikleri sloganların kaynağı, kökü çok uzaktadır. Bu sloganlar Washingtondaki Beyaz

Saraydan, Pentagondan ve New - York'un meşhur Wall Street sokagından ithal edilmişlerdir... Amerika'nın bütün kapitalist dünyaya, özellikle az gelişmiş ülkelere ihraç ettiği bu slogan ve ideolojilerin hangi cins mahalli hükümetler, partiler siyasi çevreler tarafından hararetle benimsenip itil hal edildiği ise bellidir.

KÖKLÜ REFORM MU, HAYIR?...

«Dolaylı - saldıryı ve Konvansiyonel olmayan harp» üstüne buraya kadar izleyip gördüğümüz vesikalardan da anlaşıldığı gibi:

a — Pentagonun uzman ve teorisyenlerinin bir kısmı, millî kurtuluş savaşlarını, hareketlerini önlemek, parçalayıp ezmek için çok yönlü araçlar, metodlar kullanmak ve uygulamak, örneğin: Politik, ideolojik, ekonomik, sosyal ve askerî yollara başvurmak gerektiğini söylemekte.

b — Bir kısmı, bu araç ve yolların bir sıraya konması ve önce yerli halkın desteğini kazanmak üzere politik - ekonomik - sosyal tedbirlerin alınmasını önermekte, ve askerî tedbiri en sona almakta.

c — Bir kısmı ise, bu politik - ekonomik tedbirlerin askerî operasyonlara paralel olarak yürütülmesi gerektiğini savunmakta.

Fakat hepsinden ortak olan görüş, pratikte uygulanan askerî tedbir ve operasyonlardır... Elbetteki bu sonuç bir tesadüfden ibaret değil... Yukarıda sıralanan bir sıra askerî olmayan tedbirleri acaba Amerikan yönetici çevreleri alabilirler mi?

Daha açık bir deyimle: Amerikan emperyalizminin en güçlü sömürücü tekellerinin temsilcileri tarafından ileri sürülen çetnel sosyal reformların, gerçekleştirilme olasılığı var mıdır? Bu emperyalist çevreler buna yanarlar mı? Veya ileri sürülen bu

tekliflerde bir ciddiyet payı var mıdır?...

Bu soruların cevaplarını aramaya, sanyorun bizzat bu çevrelerden verilen cevaplarla başlamak daha ilginç ve daha yerinde olacaktır. Biraz önce tanımak fırsatını bulduğumuz emperyalist uzmanlarından PARET ve SHY, bu sorularla ilgili olarak şu soruları sormaktalar:

«Birleşik Amerika için hangi cins ve nitelikteki reformların kabulü mümkündür ve hangi cins reformların kabulüne imkân yoktur? Bizzat kendilerinin sordukları bu soruya, gene kendilerinin verdikleri cevaplar şöyledir:

«..... Az gelişmiş ülkelerin sanayileşmesi ve toprak reformunu gerçekleştirmeleri, gerçi Birleşik Amerika için bir perspektif açmakta (Bu perspektif sözleriyle, Amerika'nın bu ülkelere Sanayi malları ve yatırım sermayeleri ihraç edebileceği kastedilmektedir. M.F.) Fakat buna rağmen Amerika'nın buna razı olması gene de mümkün değildir. Çünkü, bu reformlarla birlikte Birleşik Amerika, eski yatırımları yanında bir sıra imtiyazlarını kaybetmek durumu ile karşılaşacaktır... Az gelişmiş ülkelerdeki sefalet ve geriliği gerçekten ortadan kaldırmaya niyet etmek bile (!?), bu alanda kapitalizmin sosyalizm ile başa çıkacağı çok şüphelidir. Ayrıca, Birleşik Amerika, komünistler gibi radikal - köklü reformlara girişemez, bunları yapamaz... Az gelişmiş ülkelerde Amerikan ideolojisinin yalıtılması meselesi de önemlidir. Fakat kendiliğinden gene şu soru çıkıyor karşımıza: Bu ülkelerde böyle bir ideolojiyi yaratmaya ve tutundurmaya imkân var mıdır? Bize göre bu sorunun kısa cevabı şöyledir: Hayır...»

(Paret ve Shy: Guerrillas in the 1960, S... S: 50 - 51, 61).

Milliyetçi Komünizmde Yeni Gelişmeler

Sovyet askerlerini sekiz yıl önce topraklarından uzaklaştıran Romanya, NATO'nun karşıtı olan Varşova Paktının güçlendirilmesi yolundaki Sovyet taleplerini reddetmiştir. Pakttaki «entegrasyon» projelerine, Romanya, vetosu ile karşı koyacaktır. Topraklarında yabancı üs bulundurmaya bu ülke, öteki halk cumhuriyetlerindeki Sovyet üslerinin kaldırılması yolunda çaba göstermektedir. Bu bağımsızlık hareketinin yanı sıra, İçerde de özgürlüğe yönelen Romanya'daki bu önemli gelişmeleri, Le Monde'un Doğu Avrupa uzmanı Bernard Feron incelemektedir:

Romanyalı lider Ceausescu, Brejnev'e neler söyledi? Söylentiye uygun biçimde Varşova Paktı yapılarının yu muşatılmasını, Doğu Avrupa'dan Sovyet birliklerinin geri çekilmesini, ittifaka üye ülkeler Genelkurmay Başkanlarının sıra ile kumandanlık yapmasını, Brejnev'den iste di mi? Spekülasyonlara giriş mek faydasızdır. Resmî me tinleri kımak yeterlidir. Ro manya Komünist Partisi Genel Sekreteri, 7 Mayıs'ta prog ramını tam bir açıklıkla orta ya koymuştur. Genel Sekre ter, «blokların varlığını ve halkların millî egemenliği ve bağımsızlığı ile uzlaşmaz bir eskilik arzeden yabancı ülkelerde asker bulundurmaya» suçlamıştır. Komünist propa gandasının her zaman yaptığı üzere, yabancı üsler Ame rikan olunca tehlike yarat ır, Sovyet olunca barışı kor ur ayırımı ileri sürmekten kaçınmıştır. Demek oluyor ki, sözleri ABD kadar, Sov yetler Birliğine de hitap etmektedir. Bununla beraber, Ceausescu, yabancı birlikle rin geri çekilmesini isterken, kendi ülkesini kastediyor de ğildir. Zira Sovyet birlikleri, Romanyadan 1958'de ayrılmış lardır. Ceausescu, öteki halk demokrasilerini de aynı şeyi yapmaya çağırmaktadır.

Bükreş görüşmelerinden son ra yayınlanan bildiri, dostane tartışmadan söz etmektey se de, Romanya, Sovyetler Birliğini son derece nazik bir duruma koymuştur. Zira bu sefer, Comecon'da oldu ğu gibi, işbirliğinin Kremlin yöneticilerinin arzuladığı yön de gelişmesini engellemek söz konusu değildir. Romanya Ko münist Partisi, Brejnev'in Var şova Paktını güçlendirme tale bine karşı koymakla yetin meyip, 11 yıldır uygulanan metodlara son verme zaman ını geldiğini ileri sürmekte dir.

1956'da İmre Nagy, Maca ristan'ın Varşova Paktından çekildiğini açıklamıştı. Özel likle bu projenin uygulanma sını önlemek için, Sovyetler Bir liği, askeri müdahaleye giriş mişti. Ama Macaristanın Jan nos Kadar gibi iyi komünist leri adına karşı - ihtilâlciler in akıllarını başlarına getirme için harekete geçtiğini ileri sürmüştü. O zamanlar Sovyetler Birliği, Çin de da hil, öteki bütün ülkelerin des teğine sahipti.

İmre Nagy, politikasını gün begün icad etmek zorunda kahrken, Ceausescu, çok uy gun şartlarda ve komünizme ihanetle suçlanmaksızın, so ğukkanlı ve plânlı bir politika yürütmektedir. Esasen, Ro manyayı öteki komünist ülkelerle bağlayan bağları kopartmak niyetinden uzaktır. Kübadaki füzeler buhranı sı rasında, Bükreş, Washington'a muhtemel bir çatışmanın dış ında kalma kararında oldu ğunu bildirmişse de, Roman ya bugün bağımsızlığını ilan etmekte değildir.

Fakat, iki üç yıldan beri, gerek Birleşmiş Milletlerde, gerekse öteki milletlerarası toplantılarda, ele alınan tica reş meselesinde, Romanya, bağımsızlık ülkeleri safında oy kullanmaktadır. Öteki halk cumhuriyetlerinin programı-

na katılmasını beklemeksizin Bükreş, kendi açısından, «as kerî blokların tasfiyesi» teşeb büsüne başlamıştır.

Gheorghiu-Dej'in ölümün den hemen sonra, yeni Genel Sekreter, selefinin politikasını uygulamaya kararlı oldu ğunu göstermiştir, fakat çok daha büyük bir suplesle mane vra etmeyi bilmiştir. Hat ta hatırası çok sevgi bir biçimde kullanan Gheorghiu-Dej'in eserini bazı noktalarda eleştirdiği bile düşünülmüş tü. Ceausescu, yavaş yavaş eskiye dönmeyecek miydi? 7 Mayıs nutku, bu konudaki so ruları cevaplandırmaktadır: Yeni Genel Sekreter, 1965'te ölen eski liderden çok daha leriye gitmektedir.

Gheorghiu-Dej, hayatının son dört yılında, «millî kartı» başarıyla oynamıştır. Milli yetçilik yolunda kazandığı prestij, onun hemen bütün komünist ülkeleri çalkandı ran ve yöneticileri güç du runda bırakan liberalleşme hareketine daha kolay muka vemet etmesine imkân vermiştir.

7 Mayıs nutku, komünist yöneticilerin ağzından istil mesine pek alışılmadık gör rüşler getirmektedir. Meselâ, Ceausescu, şöyle demektedir: «Geçmişin ihtilâlcî mücade lesinde militanların işgal et tikleri yerin belirlenmesi, on ların bugün buhunkuları mev kilere göre değil, gerçeğe uy gun biçimde yapılmalıdır. Ta rihi, bugünkü duruma uydur mak için, bazı yöneticilerin geçmişteki hizmetlerini mü bağaja etmek yanlış bir tutumdur. Bu tutum, tarihi ger çeği bozma sonucu verecek tir».

Genel Sekreter, nutkundan daha sonra, sosyalist sistem içinde özgür tartışmayı sa vunmaktadır. Zira, «sosyal olayların yorumlanmasında son sözü söyleme yeteneğine ve hakkına sahip bulunduğu nu kimse iddia edemez». Ceausescu, sözlerine şunu ek lemektedir: «Her yeni görüşe bir etiket yapıştırmak yerine, serbest görüş teatils, bir bil imsel ortam gereklidir. Bu etiketler, ancak yaratıcı mark sist düşüncenin gelişmesini engellemeye yaramaktadır».

Komünizm ve Komünizm'u bir çok kez mahkûm eden ve «sosyalist ülkeler arasındaki görüş ayrılıklarını» kucakla maz sayan nutukta ileri sü rülen bu görüşler, milletlara rası komünist harekette, bi ribirlerinden farklı ve ege men partilerin bir arada ya şama teznin savunulmasıdır Enternasyonal için iyi olan, aynı zamanda her parti için de iyi midir? Her halükârda Ceausescu, Romanyada ko münizmin 45 yıllık tarihini «antiparti gruplardan» ve de viasyonistlerden söz etmeksi zin ve hatta bugün revizyo nistlerden ve dogmatistler den sakınmak gerektiğini be lirtmeksin anlatmıştır. Eger Genel Sekreterin sözle riği, davranışlar da doğrular ve Romanya Komünist Par tisi, serbest araştırma rizik osunu ahr ve görüşlerin kar şılaşmasını gerçekten kabul ederse, 7 Mayıs nutku, bu par tinin ve dolayısıyla ülkenin evriminde önemli bir asama teşkil edecektir.

kalamamış ve hattâ bir tanesinin fotoğrafını çekip Adliyeye vermemiştir. Buna karşılık, saldı rıya uğrayanların resimleri bol bol çekilmiş ve şahıslar şüphesiz ki, fişlere bağlanmıştır. Kısacası, o gün polis, (daha doğ rusu polisin âmirleri) Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu na da, Ceza Kanununun bir çok maddesini de mülga saymış ve «saldırma hürriyeti» ni ilân etmiştir. Kendisine olaydan önce yapılan başvuruları ise, asla kaale almamış, binanın önünde bile hiç bir tedbire başvurmamıştır. «Üniversiteden yazılı dâvet olmadıkça, binanın içersine giremeyeceğini» Üniversiteye saygı bahanesiyle bildiren zabıta, 15 Mart 1966 günlü Akşam gazetesinde yayınlanan «Tethis devri ve sorumluları» başlıklı makalemizde belirttiğimiz gibi - derslere polis gönderirken ve hele Fakülte'deki konferansları polis memurları tarafından band aldırırken Üniversiteye saygıyı hatırlamamış, yazılı veya sözlü davet beklememiştir.

Türkiyenin bir irfan ocağının maddî ve mânevî saldırılara karşı korunması değil de, Amerikan Dışişleri Bakanının - haysiyetinin bile değil sadece - iç huzuru nun korunması söz konusu olunca, aynı zabitanın devasâ kartallar gibi otobüsleri bile kapıp karakollara götürüldüğüne şahit olduk. Hem de yapılmış bir toplantı veya gösteri için değil, «yapılabilecek bir toplantıyı önlemek» için, yâni «kafalar da ki kasdın cezalandırılması» amacıyla (Madem ki dürlül pan kartlarda «evine dön!» yazılıdır, «ya bu pankartlar açılarak göster ilse, Dean Rusk cenapları te dirgin edilirse» diye, kanunların ve Anayasanın bir çok hükümleri ve ilkeleri ayaklar altına alınabilmiştir.

Siyasal Bilgiler Fakültesi olay ı karşısında muhalefetin hemen hemen hiç bir tepki göstermemesi, gelişmeleri pek sür'atli hale getirmiştir. İktidarın beslediği veya kıskırttığı kişiler, gençlere Kızılayda açıkça polisin yanın da saldıramışlar ve hiç bir zorlukla karşılaşmışlardır. Du rumun ne hale geldiğini, sadece iki örnekten anlamak mümkündür: Polis (daha doğrusu onun âmiri) Siyasal Bilgiler Fakültesine karşı saldırıya yarım saat se yirci kaldıktan ve böylece «Ka nunu hiçe saydığını» yarım i darecilerine karşı ilân ettikten sonra kanunsuzluğu kitaba uydurabilmek için, Fakülteye res men haber göndererek, «durum hakkında şikâyetçi olan, yahut şahadette bulunacak şahıs varsa» bunların zabıtaya baş vurmasını bildirmiştir. Başından muştâ ile yaralanıp hastahaneye kaldırıl arak dikiş ile yarastı kapatılan genç dahi «emniyete gitmeyi akl ında geçirmemiş, çünkü şikâ yete gittiği takdirde, kendisi nin suçlu duruma getirileceğinden şüphelenmediğini» söylemektedir.

«Ya Dean Rusk'a «evine dön» derlerse ne yaparız» diye sefer ber olan ve Kızılay ile TBMM arasındaki kaldırımlarda ve du raklarda rastladıkları bütün genç insanları «suçlu adayı» sa yarak hepsinin birer ikişer foto ğrafını çekmek suretiyle kolleksiyon yapacak kadar enerji rekoru kıran zabıta memurları, ertesi gün Kızılayda hemen yan larında yaralanın Siyasal Bilgiler Fakültesi talebelerini görmeme yi tercih etmişlerdir. Orada muştâ ile yaralanıp hastahaneye kal dırılan öğrenci, sonradan - YTP Milletvekili Raif Aybar'ın ve Prof. Cahit Talasın da yanında - bana gelip, polisin tutumunu an latmış; fakat Adliyeye baş vur duğu zaman bu kere de öğre tmen olan babası hakkında par tizan idarenin darbeleriyle karşı karşıya kalacağını belirterek bu yola gitmeyeceğini söylemiş ve benden kendisine ne gibi çit-

kar bir yol tavsiye edeceğimi bile sormuştur.

Gençlerin (Hele yarının idâre âmiri olacak gençlerin) zabıtaya olan güvenlerini bu derece kaybetmesinin ne vahim sonuçlar doğuracağını insanın kavraya maması için, muhakkak ki koru kuç bir cehaletle mücehhez ol ması veya özel bir kafa yapısına sahip bulunması gerekir.

BAŞ VE TARAK

Kanaatimizce anormallik, da ha İçişleri Bakanlığına atamada kendisini göstermektedir. Bir Hukuk Devletinde «idarenin hukukiliği» esas kabul edildiğine ve zabitanın hukuk kuralları iç inde kalması memleketimizin özel problemlerinden birini teşkil ettiğine göre, zabitanın ve idarenin âmiri olarak, bir hukukçunun veya bir idarecinin atılması kadar normal bir çö züm düşünülemez. Ne hukukla, ne modern idare ile hiç bir il gisi olmayan hekim Faruk Sü kan'ın, İçişleri Bakanlığına atanmasının sebebi ne olabilir? İşte kanaatimizce, «polisi hukuk çerçevesi içinde bırakmama kas dı» daha bu atamada sırtımkatıdır. Sırf partinin müfrit kana dında yer aldığı için İçişleri Ba kanlığı gibi bir kilit noktasına getirilmiş olan bu kişi de, ken disinden beklenileni, - gözünü kapatıp - fazlasıyla yerine getirmiş, kısa zamanda Hukuk Devletini polis devletine çevirmiş tir.

Seçimlerden sonra yfisin siste mli olarak baş vurduğu kanun dışı yollardan biri de, ajan pro vokatör (agent provocateur) kul lanmak, yani «yalanı ve tahrik etmeyi sanat haline getiren kişi ler» in beyanına dayanarak, sos yal zihniyetli (meselâ sosyalist) kişileri, komünist propagandası yapan kişiler durumuna düşür mek suretiyle mahkûm ettirmek, hiç değilse bir süre tevkif ettir mektir. Bundan başka polisin, suçlu olduğu tahmin veya farz edilen kişilere, özellikle iktida rın hasmı olan toplumu öğrencilere ve öğretmenlere karşı, mânevî hattâ maddî zora baş vurarak ifade zabıtları imzalat ması da, son zamanlarda sık rastlanır olaylar haline gelmiş tir. Bu iki metod, 141-142 inci madde sanıklarının tehdit eden bir âfet olarak belirmeye baş ladığı için, bu iki sapıklik üzer inde - gelecek yazımızda - ayrı ca duracağız.

BİR MAKALEDE AÇIĞA VURULAN ZİHNİYET

Polisin son zamanlarda hukuk kurallarına hiç önem ver meden, yalnız «pratik olmak» ve «amaca kısa yoldan ulaşmak» hedefi güttüğünü anlamak için, İçişleri Bakanlığının yayınladığı «Türk İdare Dergisi» nin 297 inci sayısında yer alan ve Ame rikada staj görmüş bir şube müdürünün kaleminden çıkan ma kaleye kısaca göz atmak kâfidir.

Şube Müdürü zat, sokaktaki olaylarda kabil olduğu kadar fazla fotoğraf çekilmesini tavsiye ediyor: «Mümkün olduğu tak dirdir kolluk teşkilâtı fotoğrafları ve film çekme ekipleri hâ dîse mahalline sevk olunmalı ve kabil olduğu kadar fazla fotoğ raf ve film çekmeleri istenme lidir. Sonradan bu fotoğraflar ve filmler delil olarak kullanılacaktır. Ayrıca bunlar topluluğa katılanların tesbit ve teşhisinde kullanılacaktır. Bunlar kolluk kuvvetleri için pek kıymetli vesakalardır. Saklanmaları gerekir. Sonradan zuhur edecek hâdiseler de çekilecek film ve fotoğraflarla eskilerinin mukayeseli göz den geçirmeleri kolluk kuvvet lerine hâdis ve sebepleri ile topluluğa katılan kişiler hakkında en iyi fikri verecektir.» (Sahife 152).

Yazıda, fotoğrafların ne zaman çekilmeye başlanacağı ve sadece suç teşkil eden fiile açıkça katılan kimselerin fotoğraflar ının çekilmesi gerektiği, yoksa kenarda veya durakta duran ki-

şilerin rastgele resimlerinin çekilemeyeceği belirtilmeden «ka bil olduğu kadar fotoğraf çekil mesi» tavsiye edildiği için, polis, hukuk esaslarını hiçe sayarak (şahsiyet haklarını çiğneyerek) duraklardaki şahısların ve kal dırlarda tek tek yürüyen vatan daşların bile resmini çekip fişe bağlamaktadır. Vatandaş önce savcılığa sonra da mahkemeye teslim edilen fotoğrafların kendisine ait olup olmadığını bildir meğe ve «sokağa kötü maksat larla çıkmamış olduğunu isbat etmeğe» davet edilmektedir. Evet sayın okuyucularım, iki hattâ bir kişinin kaldırılma du rurken çekilmiş resimleri bile, suç delili olarak Adliyeye ver ilmekte veya ilerdeki vakalar için polis arşivinde saklanmakta dır. Bu tabiatın, bir Hukuk Devletinde, Anayasaya ve ka nunlara aykırı bir tutum oldu ğunu polisin âmirleri ve baş id rak edememektedir!

Aynı makaledeki «yakalama» ilişkin cümleleri nakledersek, Belediye otobüsünün bütün yolcuları, biletçi ve şoförü ile birlikte yakalanıp karakola gö türülmüş olması gibi gülünç bir olay», çok daha kolay anlaşılacaktır. «Şayet harekette seri bir gelişme görülüyorsa göze çar pan herkes tutuklanmalıdır. Hattâ kenarda durup seyreden ler dahi. Bu gibi hallerde son radan bir çoklarını mahkemeler ce salıverilmeleri mümkün dahi olsa tutuklama süknün ve asayişin iadesi için en seri yol dur. Bu bakımdan kolluk kuvvetleri mensupları yakalanma lar mahkemelerce sonradan salıverilecekleri yolunda bir kana ate, sahip olsalar dahi tutuk lama işine devam zorundadırlar. Zor kullanma gerektiğinde ken dilerine karşı zor kullanılan şahıslar mutlaka tutuklanmalıdır.» (sah. 150).

Oysa Anayasamızın hem sö zü ve hem de ruhu, zorunluluk olmadıkça zabitanın kişi hürriyetini kısıtlayan yakalama yolu na gitmemesini gerektirir. Dün yanın yüzyıllardır kabul ettiği bu prensipler (habeas corpus), «ikinci sınıf vatandaş» sayılan siyahilerin nasıl yıldırıldığını araştıran ve bu amaca göre, «ye ni metodlar» keşfeden (!) «Yeni Dünya» nin pratik - ama «hukuka sığmaz araçları» ile de ğiştirilemez! Bu gibi yakalama lar, görevin kötüye kullanılmasıdır, suçtur.

Bu konular üzerinde ileride yine yazacağız. Şimdi bu üçü lü incelemeyi neşeli bitirmek için, polisin copla dayak atarken bile «güzel» olmasını ve bedil hislerimizi incitmemesini tavsiye eden, «sanatsever» (!) cümleleri nakletmek isteriz:

«Toplulukla temas vukuunda coplar savrulup geliş güzel vurulmuştur. Yalnız yaklaş nümâyişçiler copla göğüslenecek ve itilecektir. Bu tarz hareket çok tesirli olmakta, yeknasak ve disiplinli bir görünüş arz etmekte ve savrulan copların çirkin manzarası yerine daha tesirli, fakat göze hoş görünür bir manzara arz etmektedir.» (sah. 145).

Görülüyor ki, «coplama» nin irticalen yapılmaması (bir emprovizasyon durumuna düşürülmemesi) ondan plânlı bir sanat eseri yaratılması için, bu ba lenin «koreografisi» çizilmektedir. İşte aziz okuyucularım, gençlerimiz dövülüyor diye üzülmeyiniz. Onlara dayak atılsa bile, bu dayanın çirkin değil, artık «güzel» olması sağlanmıştır; kalp huzuru ile uyuyabilirsiniz!

(Gelecek yazımızda, polisin, Hukuk Devleti esaslarıyla bağ daşamaz davranışlarının sayıl masına ve tahliine devam ede cek, onun başı olan İçişleri Ba kanına uygulanması gereken iş lemi açıklayacağız.)

(!) «Polis Devleti» devimi, «Refah Devleti» kavramının zıd dı olarak da kullanılmaktadır.

Bir geziden izlenimler

ARAP DÜNYASI
UYANIYOR MU?

IX. Osmanlı tarihine Magrepten bakış

Niyazi Berkes

Tunus'da, benim gibi yarı - yabancı bir ziyaretçiyi eğlendirecek, hattâ güldürecek yanları olan bir memleket. Hiç trajik bir hava yok. Bir trajediden ziyade, hafif güldürücü bir oyun seyrettirir gibi tatlı bir hâli var. Bazı gezi ve ziyaretlerimden birkaç sahne tasvir edeyim.

TUNUSUN AL-AZHARI

Buranın Al-Azharının Zeytuna olduğunu söylemişim. Nasır, nasıl kendisinini özellikle Afrikalı gençleri çekmek için kullanmak istiyorsa, Bourguiba da onları Zeytuna'ya gelip tahsil etmeğe teşvik ediyor. Şimdi benim bulunduğum sırada Senegal'de verdiği bir nutukta Zeytuna'yı hayli methetti. O raya daha ziyade münasebetsiz bir günde, bir pazar günü gittim. Yanımda iki Tunuslu genç var. Beni oraya götürmek üzere sabahleyin otelime geldiler. Biri Mustafa Kemal Çelebi veya ora telâffuzu ile Şelebi. Diğeri Rauf. Mustafa Kemal Paşayı sağma, Rauf Beyi solma olarak yola çıktık. İkisi de Türk asıllı olmakla övünüyor. Şelebi'nin İstanbulda akrabaları varmış. Çenesinde bir kaç kıllık bir sakalcağızı da var. Rauf, ise tam bir Fransız oğlanı. Kalkık burhlu, açık tenli, kumral ve açık renk gözlü. Gırtlığının dibinde kâğıt yırtarcasına Fransızca konuşuyor. Zannınca Arapçaları hayli zavıf. Galiba Şelebi daha iyi biliyor, Müslümanlıktan da anlıyor; zaten ilâhiyat okumak hevesinde, ama Zeytuna'ya galiba tenezzül etmeyecek. Türkiyede ilâhiyat okumak istiyor; tam yerini bulmuş. Rauf'un dinle başı hoş; o daha ziyade sanat ve edebiyat meraklısı. İkisi de çok iyi çocuklar, bana bütün gün yorulmadan yardımda bulundular.

Bourguiba caddesinde nefis bir hava var, dükkânlar kapalı. (Mısırdaki tatil günü Cuma). Caddenin nihayetinden Avenue de Kasba'ya, oradan Sûk yani kapalı çarşıya geldik. Kasaba, bizim eski kasaba sözcüğünün Fransız ağzında aldığı şekil; şehrin eski semti. Burada, gün pazar olmakla beraber, her halde turist hatırı için dükkânlar açık. Yer yer İtalyan turistleri doluyor. Bir çoğu hamam tası biçimindeki neviden olan feslerden almışlar; özellikle şuh İtalyan bayanlarına çok yaraşmış. Dükkânlardaki eşya İstanbul ve Kahire çarşıdakilere kıyasla bayağı şeyler. Fakat Şelebi bunları methediyor, yer yer durup bana hiç böyle şeyler görmemişim gibi gösterip izahat veriyor. Şelebi çok çeneli.

Sûk'ta yürüye yürüye Zeytuna'ya geldik. Kapıda benim Türk olduğumu söylediler. Bu vesile ile evvelce yaptığım bir şeyin yanlışlığı meydana çıktı. Ben, ilk gün burada çok şapkalı gördüğüm için, Kahirede olduğundan farklı olarak burada şapka giyildiğine hükmetmiş olduğumdan başıma şapka geçirmişim. Meğer benim şapkalı gördüğüm Yahudiler ve Avrupalılarmış. Tunuslu halk, aşağı tabakadansa hamam tası şeklindeki fesi, biraz üst tabakadansa onun püsküllüsünü, daha da üst tabakadansa «İstanbul» denen püsküllü uzun fesi giyorlar. Batılılaşmışlar ise hiç bir şey giymeyip başı açık doluyorlar. Yanımdaki gençler de başı açık oldular.

Geldiğimiz medrese oldukça ufak bir yer. Hafifçe uzun, mermer döşeli avlunun üç yanında odalar. Bir üst kat da öyle. Aşağıdaki odaların kapılarının üst köşesinde bir mermer levha üstünde Arap harfleriyse Türkçe isimler yazılı. Sivahî, Tiryakî, Kel Memet, Trabzonlu gibi isimler. Gençler bunları yorumlamadılar. İhtimal ki Türkler zamanında burası bir aralık yenileri kışlastırılarak kullanıldı; Bu isimler yenileri

bölük komutanlarının adları. Sol köşede kitaplık. İçeride okuma odasında 10-15 öğrenci kitap okuyor. Kitaplığın modern usul fiş kutuları bile var. Kitapların bulunduğu bölüme geçtik. Hep Arapça tarih, tefsir, siyer, fıkah, sarf ve nahiv kitapları. Başında yuvarlak cinsten fes bulunan memur, beni memnun etmek için Türkçe kitapları da olduğunu iddia etti. Bir hamle etti, İbn Sina'nın Romada basılmış tıp hakkında kanun adlı kitabı çıktı. Bir hamle daha: bu defasında Fransada basılmış Arapça bir İncil çıktı. Üçüncü hamlede Türkçe bir kitap çıktı. Avusturya ile Rusya arasındaki savaşlar üzerine. Ama bu da Türk baskısı değil. Bu kitabı evvelce başka bir yerde görmüştüm: İstanbulda Fransız sefiri Chouseul-Gouffier'in kurduğu Türkçe matbaada basılmış bir kitap. Gösterdiği kitaplardan anladığıma göre memur efendi Türkiye ile Avrupayı birbirine karıştırıyor.

Üst kattaki odalarda dersler var, hoca ve öğrencilerin seslerinden anlıyoruz; onun için oraya çıkmadım. Aşağıda profesörlerden birkaçı vardı. Başlarında yuvarlak fesin püsküllü cinsi, omuzdan çapraz bir kuşak sarıyorlar vücutlarına. Üstleri başları temiz, efendi, kibar adamlar. Öğrenciler medrese mollarına benzemiyorlar; basbayağı ceketli pantolonlu bildiğimiz öğrenciler gibi.

Zeytuna'nın eskiden 100 kadar öğrencisi varmış. Şimdi öğrenci sayısı on kat artmış. Fakat bu, Zeytuna'nın yükseldiğine alâmet değil; çünkü her eğitim kurumunda öğrenci sayısı artıyor ve artış oranı daha da fazla. Anladığıma göre Zeytuna'yı modernleştirme teşebbüsleri, her yerde olduğu gibi burada da başarı kazanamadı. Bağımsız rejim, bizde olduğu gibi «tevhid-i tedrisat» politikasını uygulayınca bu medresenin orta ve ilk kısımları Eğitim Bakanlığına verildi; sadece Zeytuna'nın âli kısmı ayrı ve bir rektör idaresi altında eğitim bakanlığına bağlandı. Bugün rektörü olan Fazıl Ben Aşur'un çok methini duymuştum; fakat Bourguiba'nın yanında şimdi o da Afrika seyahatinde. Görüşmek mümkün olmadı. Denildiğine göre aydın, genç bir âlimmiş. Babası Bourguibacılar muhalif olduğundan Bourguiba onu azledip yerine onu getirmiş. Şimdi yeni rejime sadık bir zat olarak lâzım gelen yerlere beraberinde götürüyor. Fakat Tunus içinde, genel olarak Zeytuna'ya fazla rağbet yok. Orada okutulan derslerin toplum için önemi gittikçe azalıyor.

BEN BELLA ARAPÇA BİLMEZMİŞ!

Zeytuna camiiine gitmeden önce, tekrar çarşıya çıktık. Sokaklar o kadar dar ve karışık ki ben yönümü iyice şaşırdım; çocuklar nereye götürüyorsa gidiyorum. Çarşı içinde millî kütüphane binası da vardı; oranın direktörü Osman Ka'ak görüşeceğim zatlardan biri. Fakat pazar olduğu için burası da kapalı (Osman Ka'akla konuşmamı ileride yazacağım).

Fesli İtalyan turistlerinin arasından geçerek hükümet meydanına çıktık. Burası Osmanlı zamanında da hükümet konaklarının bulunduğu yermiş. Eski binalar güzelce tamir edilmiş. Bursa veya Sivas gibi şehirlerdeki hükümet binalarını andırırlar. Bir tanesi iyice restore edilmiş. Bu da Cumhurbaşkanlığı binası.

Az sonra Sadıkiye okuluna geldik. Abdülhamit zamanında yapılan idadi binalarına benziyor, ama onlardan daha büyük ve çok güzel bir bina. Bina önüne geldiğimizde yanımıza bir Volkswagen gelip durdu; içinden çıkan genç hem yanımdaki delikanlıların arkadaşları, hem de okul müdürünün oğlu imiş. Kendisi tıp öğrencisi. Babası mezunun Pariste imiş. Fakat çok ısrar etti, bizi içeriye ve müdür ailesine mahsus daireye aldı. Okul gerçekten güzel, temiz, bakımlı. Ortadaki avludan nefis bougenville'ler var.

Okulun direktörü de Türk aslındanmış. Galiba Türk aslından olmayı söylemek bir itibar vesilesi burada. Çok ta konuksever delikanlı. Okulda öğrenci yok. Müdür dairesinde de yalnız müdürün kızı var. Esmen güzel genç kız «Size Türk kahvesi yapayım» diyerek gitti ama «sade» olmasını söylemeyi unuttuğum için şerbet gibi mübarek; içemedim. Babasının çalışma odası Fransızca ve İngilizce kitaplarla dolu. Şöyle bir göz gezdirdim; bu kitapları bizde üniversite hocalarının çoğu okumaz. Yandaki misafir odasını açtı; kendimi İstanbul'un eski paşa konaklarının her zaman açık olmayan misafir odalarından birinde sandım. Mobilyeler Osmanlı usulü düzenlenmiş. Hepsini yeni, sanki hiç dokunulmamış gibi; sanki dün İstanbuldan gelmiş.

Gündelik oturma odası Avrupa mobilyesi ile döşenmiş. Divanın üstünde duran gitarı genç kız çalarmış. Önce mahcup davranıyordu; sonra bana alıştı; yanıma gelerek harita üstünde bana Tunus ve Cezayir hakkında bilgi verdi. Cezayir'i Tunustan daha güzel ve modern buluyor. Fakat halkın önemli bir kısmı Arapça bilmez, Fransızca konuşmuş. Meselâ, Ben Bella Arapça konuşamazmış; ama Boumedienne Zeytuna ve Al-Azhar'da okuduğundan iyi Arapça bilirmiş.

Dil konusu açılınca, Tunus'daki durumu sordum. Eskiden Fransızca ilk okulun birinci sınıfında başlanmış. Fakat burada da Arapça sadece evde, ailede yaşıyor. Okumalar hep iki - dilli. Bu üç genç de hep Fransızca konuşuyorlar kendi aralarında bile. Fakat bazan Arapça da konuşurlarmış. Hangisinin ne zaman konuşulacağı nasıl belli olur, sualim onları çok güldürdü. Fakat, bu daha ziyade sualime cevap hazırlamak için düşünme fırsatı kazanmak isteme-

lerindendi. Kırkayağa nasıl yürürsün diye sorunca yürüyüşünü şaşırmış. Bunlar da bir süre düşündüler, sonra: «yerine göre, dediler. Bazı şeyleri Arapça olarak daha iyi ifade ederiz, bazı şeyleri Fransızca olarak».

Bu gençler arasında Fransızcaya karşı bir his yok. Ona kendi dilleri gibi bakıyorlar. Okullarda bazı dersler, matematik, fizik, kimya, tıp Fransızca okunuyor. Arap edebiyatı, tarih gibileri de Arapça. Onun için modern bilimlerde kullanılan terimlerin Arapçalarını ne biliyorlar, ne bilmek merakları var. Böyle şeyler Arapçada yok deyip çıkıyorlar için içinden.

Konuştukları Arapçanın da gerçek Arapça olmadığını söylediler. Bununla sadece Klâsik Arapçayı kastetmiyorlar. Konuşulan Arapça olarak ta, meselâ Mısırdaki Arapçadan farkıymış. Şehirli ile Taşralı arasında dil farkı olmadığını idia ettiler. Buna pek inanmadım ama Arapçanın hayatın aşağı taraflarına ait bir dil olmasına bakarsak, mümkün.

«BURGIBA, BURJUVA MI?»

Şehirlilik burada önemli şey. Şelebi, durmadan bunlara ve kendisine «burjuva» diyor. Yolda yürürken: «İşte şu burjuva, bu burjuva değil» diye gösteriyor. Bunun Avrupa anlamında olmadığını da biliyor. Burjuva, yürüyüşünden, giyinişinden, jestlerinden belli olurmuş. «Meselâ, Bourgiba burjuva mı?» dedim. Hepsini birden: «Katiyen, asla» dediler. Çünkü o şehirli değil. Şimdi anlıyorum ki ilk gün gördüğüm o hindi gibi yürüyüşler burjuva. Şelebi buna Türk aslından gelmiş olmak vasfını da kattı.

Okuldan çıktık. Şelebi nerdeyse her şeyi Türk yapacak. Bir Türk eserleri müzesi varmış. Onu göstermeyi çok istiyor, ama o da kapalı. Fakat daha sonra Türk eseri diye gösterdiği bir çok şeylere bakarsak (meselâ iki camî gösterdi) bunlar Türk stilinde değil, Arap stilinde. Bu camilerin minareleri buradan tâ İspanyaya kadar uzanan aynı stilde. Yuvarlak minare ve kubbe yok. Yalnız minareleri dörtgen olanlar hanefî müstaitülanlar maliki imiş, ya da tersi.

SARIKLARA HAYRAN KALDIM

Müze giremeyince ilginç bir mezar taşları müzesine girdik. Sayısız mezar taşı toplamışlar. Çoğunun baş kısmında Türk usulü sarıklar var. Biz sarık der geçeriz. Aklımıza imam sarığı gelir. İmam sarığı, Türk sarığının zibidilemiş şeklidir. Tarihimizde, meğer ne kadar çok sarık biçimi varmış. Ve hepsi de güzel, çok yakışıklı şeyler. Ve hepsi de heybetli. Bunlar din adamı sarığı değil, Sarığın din adamlarına münhasır kalması bu zibidileşme döneminde başladı; Tanzimattan az önce. Zannedirim Müslüman milletler arasında Türkler arasında olduğu kadar, sarık güzelliği ve çeşidi başka hiç bir millette yoktur. Ankarada Halkevi binasında vaktiyle Rusların hediye ettiği Timur mezarını gösteren yağlı boya muhteşem bir tablo vardı; Ruslar verdi diye belki de kaldırıp bir bodruma saklamışlardır. O resimdeki sarıkları hatırlıyor musunuz? Ben ne Hindistanda, ne Cavad, ne Mısırdaki, ne Tunusta böyle sarık kültürü görmedim. Bu mezar taşı müzesinde gördüğüm sarık çeşitlerine hayran kaldım. Barbaros Hayrettin'in başındaki sarık cinsinden de çok var. Bir iki tane de şimdiye kadar hiç görmediğim bir sarık çeşidi var. Kalın ipten yapılmış hissini veren (belki de ipeklî), bir aşağı bir yukarı kaldırılarak sarılmış bir sarık. Bu belki de bir denizci sarığı idi. Çok güzel bir şey.

Fakat taşlar üzerindeki mezar kitabeleri hep Arapça yazılmış. Yalnız isimlerden Türk oldukları belli. Konya, Karaman gibi memleket isimleri yazılı. Mezar taşlarının sahibi ölümler arasında, mizah meraklı olanlar da var. Meselâ, bir tanesi Arapça olarak mezar taşında şöyle diyor:

Ey karşımda dikili mezarıma bakan!
Öyle dikili mi kalacaksın sanırsın
he zaman?

Merak etme yakında sen de
Uzanacaksın böyle bir mezara!

Bu Fransızca konuşan gençler, sık sık kullandıkları «Arap» (onu, «Ağap» şeklinde telâffuz ediyorlar) sözcüğü ile halkı kastediyorlar. Sûk'a geldiğimiz zaman: «Kartiye Ağaba geldik» dediler. Şelebi Arap nasyonalizmine kızıyor. Bu Ağap nasyonalizmini Avrupalıların icat ettiğine inanıyor. Çünkü Avrupalıların

Tunus'ta Mecerra Barajı

nazarında yerli, «Ağap»tır. Avrupalı'nın dil farkına göre yaptığı bir ayırma, diğer Avrupa dışı nasyonalizmlerde olduğu gibi, Arap nasyonalizminin de temeli olmuş. Satı al-Husri'nin kulakları çınlasın. Hangi ırktan, hangi dinden olursa olsun, hattâ kendisi gibi Arapçayı sonradan öğrenme bile olsa, Arap dili konuşan Araptır diyordu. Tunuslular Arapça konuşmakla Arap oldukları fikri ni pek fazla benimsemişe benzemiyorlar.

Fakat, Şelebi'nin Arap nasyonalizmine karşı koyduğu iki sık da su götürücü. Biri Tunus nasyonalizmi, öbürü İslâm nasyonalizmi. Şelebi Şahsan Tunus nasyonalizmine de inanmıyor; ona göre Avrupa nasyonalizmine karşı ancak İslâm nasyonalizmi olabilir. Çünkü Avrupalıları hep bir milletten, hristiyan milletinden sayıyor. «Ama, dedim, Avrupada bir Fransız milleti, bir Alman milleti var; hattâ bilirsin sık sık kıyasıya döğüşürler. Buna ne dersin?» «Çok basit, dedi; çünkü hristiyanlıkta bu mümkündür. Ama İslâmlıkta Ağap, Türk Tunuslu diye bir şey yoktur». Sonra ilâve etti: «Bu daha üniversal, daha insani, daha büyük bir şey». Şelebi'nin teorileri beni eğlendiriyor; başka memleketlerdeki daha kelli fellî adamların bile kühüne varamadığı bu işlerde ondan daha iyisini mi bekliyecektim?

ZEYTUNA CAMİNDE

Tekrar Sük'un dar sokaklarına girdik. Karmım zil çalıyor. Sabahtan beri doluyoruz. Bizim Kapalıcaşı kebapçılara benzer bir yer gördüm. Ama, Şelebi: «size göre değil», diye girmiyor. Lokantacı da kapıda boyuna buyur ediyor. Perdenin kenarından içeride ağırak saçlı bir Amerikalı hanımın yediğini gösterdim. O zaman Şelebi dayattı: «Ben burjuvayım; burada yiyemem» dedi. Bahanesine pek inanmadım, ama fazla ısrar da etmedim.

Zeytuna camii ni tabii açık bulduk. Şapka zaten elimde katlanmış duruyor. Onu film makinesinin kutusuna yerleştirdim. Şelebi sıkı tenbihte bulundu: «Fransızca konuşmak yok; yalnız Arapça konuşulacak». Pabuçlarımı çıkardım. Cami okuldan daha güzel, daha eski. Esaslı bir şey. Hatırlımda kaldığına göre onuncu yüzyılda yapılmış; ama çok tamirler, tadiller görmüş. Şimdi de tamir ediliyor.

Tunusu Türklerden önce İspanyollar zaptettiğinde Zeytuna'yı ve kitaplarını mahvetmişler. Böyle iddialar yapıyor; doğru mu değil mi bilmem. Ama doğru olması pek muhtemel. Şariken'in Tunusu zapteden donanmasında bir alay İtalyan ve Alman merseneri vardı. O zamanın âdeti üzere bunlar savaştan sonra yağma ve talan etmek için bu zenaate girerlerdi. Şehir zaptedilince Şariken önce İtalyanları, sonra Almanları yağma etmeye salıvermiş. Bunlar ortadaki öyle bir temizlemişler ki sıra İspanyollara gelince bir şey bulamamışlar; kuyufara kadar her yeri karıştırdıktan sonra hiddetlerinden mi artık bilmiyorum, kadınlara kızlara saldırmışlar. Büyük bir Katolik hükümdarı olan Şariken hayran olan von Hammer bile çocuk çocuk on binlerce insanın doğrandığını, kıyamet kadar kitabın mahvedildiğini yazar ve bunun utanç verici bir barbarlık olduğunu söyler. İsterseniz siz de von Hammer'i açıp bakınız.

Camide sol vanda boyflu boyuna bir ri uzanmış uyuyor. Her gittiğim İslâm ülkesinde camilerde uyuyan insanlar görüyorum. Yatakhane mi bunlar yahu? Mihabin önünde üç dört kişilik bir küme konuşuyorlar. Bir sütunun altında yaşlı bir adam, elinde Kur'an, mırıl mırıl ve tatlı bir sesle okuyor zavalıca. Ortada bir etajer. Raflarında bir çok Kur'an var. Namazda gibi diz çöktüm, Kur'anlardan birini aldım. Delikanlılar diz çökemediler, Avrupalılar gibi yampiri oturdular. Bana da hayretle bakıyorlar. Şapka giyen bir adamın eline kur'an almasına şaşıyorlar zahir.

KARTIYE AĞAPTAN ÇIKTIK!

Camii içinde biraz doluştık. Fazla vakit olsaydı, daha da kalmak isterdim. Güzel bir mabet; çok sevdim. Avluya çıktık; Tekrar Habib Bourgiba caddesine geldik. Rauf: «Artık Kartiye Ağaptan çıktık» müdesini verdim. «Kartiye Ağap»ın dışında her şey bir Fransız şehrinde olduğu gibi. Ne cami var, ne de medrese. Paris usulü bol meyhane var. Genç işçi kılıklı adamlar bankolara yarı oturmuşlar, şarap içiyorlar. Kahirede hiç böyle şey görmemişim. O halde, ney-

di o Bourguiba'nın Türkiye'de söylediği açmazlar? Bana öyle geliyor ki bize değil, Araplara karşı idi bunlar.

Akşam yaklaşıyordu; Şelebi bir kaç kere evine gideceğimizi söylemişti. Bir taksiye atlayıp gittik. Ufak bir meydan da indik; yanyana ancak iki kişinin geçebileceği dar sokaklara girdik. Şelebi'nin evi orada, Koridordan bir oturma odasına geçtik. Solda bir piyano, biraz ötede: evin hacmi ile hiç bir nisbeti olmayan kocaman bir frijider. İki genç ders çalışıyor; biri akraba, öbürü Şelebi'nin kardeşi. Biraz sonra annesi ve kız kardeşi geldi. İkisi de şıman bayanlar. Duvarlarda Mustafa Kemal Paşa resimleri, Türkiye manzaraları. İstanbulda akrabalarının resimlerini de albüme gördük. Şelebi önce ut çaldı; sonra kız kardeşi ile beraber piyanoda alafrağ - alaturka kırması bir şeyler çaldılar. Şelebi, Batı müziğini de bildiğini göstermek istedi; çok alaturkaleştirilmiş bir Dokuzuncu Senfoni parçası çaldı. Hepsi birden Çaykovski ile Rimski Korsakofu bilip bilmediğini sordular. İkincisi ile ilgilennmeleri galiba Şehrazat'ın ileri geliyordu. Oryantal bir şeyler istiyorlarsa, neden Debussy veya Ravel'den bir şey çalmadıklarını sordum. Hiç duymadık, dediler. Gounod? Bizet? Berlioz? Saint-Saens? Hayret, hiç duymadık; Fransızların da kompozitörleri var mı? dediler. Belli ki bu çocuklar bildiklerini Fransız hocalarından değil, sinema veya plâklardan öğrenmişler.

AVRUPALILAR NASIL TARİH YAZARLAR?

Millî Kütüphane Müdürü Osman Ka'akla ertesi gün görüşebildim. Millî Eğitim Bakanlığında da bir dairesi var. Tunusu en iyi bilen adam diye methetmişlerdi. Onunla görüşmem geç kalmıştı; ben Tunusta öğreneceğimi öğrenmiş, yarın hareket etmek üzereyim. Osman Ka'ak'ın aynı zamanda Türkiye'ye de ilgilendiğini, İstanbulla gitmek, orada arşivde çalışmak istediğini öğrenmişim. Onun için son gün onu da görmek lâzımdı.

Bakanlığa gittiğim zaman beni bekliyordu. Tıknaç, ortadan az yaşlıca bir zat. Fransızca, İngilizce, Almanca biliyor. Fakat hepsini tıkna tıkna, acele konuşuyor; cümlelerini bitiremiyor; karışıklık konuşmadan ziyade kendi konuşuyor. Az sonra, bilgili ve çok yardımcı bir zat olduğu meydana çıktı. Derhal Bakanlık otomobillerinden birine emir verildi, yola çıktık.

Tunusa yeni gelmişim gibi bana bütün Tunus'u yeni baştan gösterecek, Ben de ilgisine hürmeten sesimi çıkarmıyorum, bunları gördüm demiyorum. Şehri bitirip varoşlara çıktık. Tip tip yeni iskân mahallelerini gösterdi. Gerçekten başarılı, övünülecek eserler. Bunlar onu coşturmuştu.

Kilometrelerce süren iskân mahallelerindeki sayısız evler üç sınıf halka göre yapılmıştı. Ka'aka göre, bu Tunus Sosyalizminin bir özelliği idi. Amaç her-

kesi zengin veya herkesi fakir etmek değildi. Geleneksel Tunus toplumu üç tabakadan mürekkepti. Bunlar da ona göre yapılmıştı. Amaç hepsinin rahat ve müreffeh olmasıydı. Aralarındaki fark nitelik farkı değil, kemiyet farkı idi. Üçüncü sınıf evlere yerleşenler zamanla ikinci sınıfa, hattâ sonra birinci sınıfa geçebileceklerdi. Bu orijinal teoriyi kavrayamadım, Ama Osman Ka'aka fazla soru sorulamıyordum. O kadar heyecanlı ki dinlemekten başka çare yok. Fakat adamı gitkiçe ilginç buluyorum. Ateşli bir idealist toplumdur. Galiba eskiden daha da soldaymış, bunu başkasından duydum.

Osman Ka'ak çok Konuksever, her şeyi teker teker gösterecek. Yalnız kalınan Tunusu mu? Bütün Tunus tarihini bana anlatacak. Tarih, Osman Ka'aka büsbütün coşturan bir konu. Yıllardan beri Tunus'un ilerici akımlarında rol oynamış bir aydın olduktan başka, esaslı bir tarih bilgini. Fakat asıl Tunus tarihini Türk dönemi ile ilgili.

Relimin yüzünü ağartan imar bölgelelerinden sonra, imar köylerindeki balıkçı ve bakkal kooperatiflerine varınca ya kadar her şeyi teftişten sonra, akşama doğru Belveder parkına yöneldik. Parkı ve oradaki Tunus beyi köşkünün gösterecek. Ben buraları hep görmüşüm, ama hatır için, onun güzel heyecanını söndürmemek için sesimi çıkarmıyorum. Yolda Tunus beylerinin çeşit dinastilerini, beylerin adına ve tarihlerine varınca ya kadar öğrendik. Belveder parkında bir tepe üstünde, denize nazır bey köşkünün önünde otomobilden indik.

Limana uzakta gözükyör, hafif sisler arasında. Osman Ka'ak, bir deniz stratejisti gibi bana Sinan Reis donanması ile Şarikenin deniz muharebesini anlatmaya başladı. Bütün hareketi takibe ediyordum. Hava yavaş yavaş kararıyor. Belki bir saat konuştu. Nefes nefese fdi. Korkunç bir heyecan içindeydi. Muharebenin safhalarını anlattıktan sonra sustu.

«Osmanlı tarihine bir de Mağreb'den girmeli; bakın onun büyüklüğü nasıl daha çok anlaşılır?» dedi. Bir süre dinledim. Sonra yavaş yavaş, mırıldanır gibi tekrar konuşmaya başladı. Ses bana bir rüya gibi geliyor. Yedi yıl önce, Singapur'da şehir dışında bir deniz kenarında batan güneşi seyrederken, birdenbire dalga dalga gelen bir ezan sesinin içimde yarattığı garip duygu ile doluyorum için. Artık onun yüzünü göremiyorum; yalnız sesini işitiyorum.

«Evet, dedi, bu Türk tarihinin en şanlı sahifelerinden biridir. Avrupalılar bunları anlatmıyorlar; inkâr ediyorlar; Tunusun Türk devrini bir gerilik, bir barbarlık dönemi olarak yıllarca çocuklarımızı anlattılar. Tunusa ulusal benliğini veren Türk idaresi ve Türk dönemidir. Ondan önce Tunus yoktu ve ondan sonra da Tunus her zaman vardı. Bize özgü müesseseleri bize bırakanlar da Türklerdir».

Gene sustu. İyice akşam olmuştu.

Fakat Osman Ka'akın söyleyecekleri henüz bitmemişti. Ufuklara baktı; sonra bana döndü:

TÜRKLERDEN NE BEKLERDİK

«Siz kendiniz dahi iyice bilmeyorsunuz, dedi. Türkler tarihin en büyük milletlerinden biridir.» Derin bir nefes aldı. «O büyük Türklük bugün yaşasaydı nolurdu? Eğer kuzey Afrika'ya Türkler gelmeseydi bugün biz yoktük. Bütün Afrika Avrupalıların eline geçecekti. Bugün bir Afrika varsa, bir Afrika müslümanlığı varsa, bugün bir Tunus varsa biz bunları Türklere borçluyuz. Biz ne kadar isterdik ki Mustafa Kemal bırakmıştı Türkiye, Türklüğün o eski şanlı günlerinin Türkleri gibi bize gelsin, bize elini uzatsın; bizim kurtuluş savaşımızı desteklesin; sonra da bize mühendislerini, doktorlarını, iktisatçıların, öğretmenlerini göndererek kalkınma savaşımızda bize yol gösterebilir. Bu olabilseydi, bugün Kafkaslardan Atlas dağlarına kadar büyük bir Türk - İslâm cephesi hâlinde Avrupa emperyalizmine karşı, tarihin bize gösterdiği gibi ancak Türk önderliğinde kurulabilen bir kardeşlik cephesi kurulmuş olacaktı. Düşünün, bu olabilseydi, ne kadar büyük, ne kadar güzel bir şey olacaktı. Ah, bu olabilseydi!»

Karanlıkta artık Osman Ka'akın yüzünü seçemiyordum; sadece eller gibi sesini işitiyorum. Sözleri o kadar içe işleyici, o kadar samimi, o kadar çocuksu ki! Belki bana târizde bulunacaktı; belki: «Fakat siz bize hiç yardım etmediniz, Fransızlara yaltakladınız; bizim başımızdan geçenlerden haberiniz bile olmadı, ve doktorlarımız, mühendislerimiz, Amerikalılara, Almanlara hizmete gidiyor.» Demedi. Türke karşı olan saygısı, bana karşı gösterdiği derin nezaket ve kardeşlik duygusu yüzünden demeye kıymadı. İkimiz de sustuk.

Limana doğru son bir defa daha baktım. Bir sigara yaktım. O tamamen susmuş, kendi düşüncelerinin içine gömülmüştü. Kalktı. Ağır ağır, sessiz yürüyerek, konuşmadan otomobile girdik. Osman Ka'ak hayatımda rastladığım ilginç insanlardan biri olarak hafızama girip yerleşti!

Tanışıklığımız çok kısa sürdü; fakat Cezayire doğru yolculuğumun geçesi bana, Osmanlı imparatorluğunun o zamana kadar düşünmediğim bir açısı hakkında yön kazandıracak düşünceler verdi. Bu satırları yazmakta olduğum otel odasında bunları düşünüyorum. Osmanlı - Türk tarihine Mağreb'den bakış! Kanunî Süleyman ve Şariken, Barbaros ve Andrea Dorya; Fransa - Türkiye işbirliği ve Barbaros'un anlaşma gereğince Nice'e vardığı zaman Fransızların hiç bir hazırlık yapmaması karşısında verdiği zilgit. Tunustan Tlemsen'e kadar Türk - İspanyol savaşları, kuzey Afrikanın Avrupalı istilâcılardan ve denizinin korsanlarından temizlenmesi... bütün bunlar bizim tarih kitaplarımızda geçer, geçmez şeyler; bize fazla bir şey söylemeyen şeyler. Fakat bunlar Tunuslular ve Cezayirliiler için Kosova, Muhaç, Sakarya ve Dumlupınar kadar anlamlı şeyler.

Bunları düşünmekten uyuyamadım. Yarın erken yolcuym. Air France'ın prospektüslerine bakıyorum. Cezayiri ve Tlemsen'i tanıtıyor. Tlemsen'i, Cezayirin en eski müslüman ve Türk merkezi olarak biliyorum. Halbuki prospektüs başka türlü diyor: «İspanyanın yeniden (yani hristiyanlar tarafından) fethi üzerine Arapların Endülüsten dışarı göç etmeleriyle Tlemsen zenginleşti. Fakat Türk işgali (Cezayir için olduğu gibi) Tlemsen için de bir oppression ve decadence dönemi açtı» diyor Air France'ın broşürü yolculara. 700 yıl Endülüste oturan, orada parlak bir uygarlık kuran Arapların sökülüp atılması. Air France'ın terminolojisinde «dışarıya göç». Bu kibarece lâfın altında gizlenen oppression'un sonucu Tlemsen'e zenginlik getiriyor. Fakat Türk idaresi gelince bu, daha fazla oppression ve decadence oluyor.

Şu Cezayirdeki Fransız medeniyetini görmeyi artık cidden çok merak etmeğe başladım. Çok kalmadı. Yarın, Osmanlı tarihinin yetiştirdiği en büyük adamlardan biri olan Barbaros Hayrettin'in şehri Cezayire, sabah erken uçuyorum. (Bu son cümleyi Barbaros günlerinde basmakalıp lâfedenler gibi şovenlik olsun diye yazmadım. İmkân olsaydı da niçin böyle yazdığımı anlatabilseydim.)

REKLAMINIZI GAZETE VE DERGİLERLE DEĞERLENDİRİN!

BASIN İLAN KURUMU

YURT İÇİ VE YURT DIŞI REKLAMLARINIZ İÇİN HİZMETİNİZDEDİR.

Genel Müdürlük :
Cağaloğlu, Türkocağı Caddesi No. 1,
İstanbul

Telefon : 27 66 00 - 27 66 01
Telgraf adresi : BASINKURUMU

Toplu sözleşme düzeninde göze çarpan aksaklıklar..:

Adil Aşçıoğlu

Bakanlar Kurulu kararı ile durdurulan Paşabahçe Grevi, toplu sözleşme düzeni bakımından önemli bir sorunu gün ışığına çıkarmıştır.

Bu grevle ilgili olarak İstanbul Asliye Yirmi İkinci Hukuk (İş) Mahkemesi tarafından verilen ve Yargıtay Dokuzuncu Hukuk Dairesince onanmış bulunan karara göre, işkolu seviyesinde yapılan bir toplu sözleşmenin varlığı, aynı işkolunda kurulu işyerlerinden bir ya da hepsi için ayrı ayrı ve işyeri seviyesinde toplu sözleşme yapılmasına engel değildir. Türkiye'de bugün işkolu seviyesinde yapılmış pek az toplu sözleşme vardır. Paşabahçe Şişe ve Cam Fabrikaları işverenleri ile işçileri arasında yapılan toplu sözleşme, bunlardan biridir.

İşkolu seviyesinde toplu sözleşmelerin azlığı iki nedene dayanmaktadır. Birincisi, hiç bir işçi sendikasının aynı işkolunda çalışan işçilerin yarısından bir fazlasını kendine üye yapamamış olmasıdır. İkinci ve daha önemli neden, işverenlerin ya da işveren sendika ve federasyonlarının üyelerine ait işyerlerinde çalışan işçi sayısının da, işkolundaki işçilerin yarısından fazlasını bir türlü bulamamasıdır. Halbuki bu konudaki kanun, tarafların işkolu seviyesinde sözleşme yapmaya yetkili olabilmeleri için, bu şartların gerçekleşmesini öngörmektedir. Kolayca anlaşılabilir bir şekilde, memleketimizde gerek işçi, gerek işveren sendikalarının bu şartı yerine getirmeleri zordur. Bırakın memleketimizi, işçi hareketleri bakımından güçlü bir geçmiş ve tecrübeye sahip ileri endüstri ülkelerinde dahi, bu şartın, işçi sendikaları açısından yerine getirildiğini pek göremeyiz. Fakat bu ülkelerde, bir tek işkolunu (endüstriyi), bir çok endüstriyi, bir bölgede kurulu endüstri kollarını ve nadiren de ekonominin tümünü kapsayan toplu sözleşmeler yapıldığına rastlamak mümkündür. Ne var ki bu şekilde geniş bir uygulama alanını kapsayan toplu sözleşmelerde taraf olan işçi örgütlerine, belirli endüs-

tri ya da endüstrilerde çalışanların yarısından fazlası üye değildir. Bu işçi örgütlerinin yetkileri, her şeyden önce «güç»lerine, yani toplu sözleşme çağrısına uymayan işverene karşı işçiyi greve götürebilme imkanlarına bağlıdır. Başka bir deyişle, işçilerin üye olmamakla beraber, destekledikleri ve direktiflerine uydukları işçi örgütü, temsil yetkisine sahip bir örgüttür.

İleri endüstri ülkelerinde, kapitalist tekellerin gelişmesi sebebiyle, en önemli işkollarında bir tek işverenin, ya da işverenler örgütünün, işkolunda çalışanların çoğunluğunu kendii işyerlerinde çalışması şartını kolayca yerine getirmesine imkân vermektedir. Fakat Türkiye için bu şartın işverenler tarafından yerine getirilebilmesi, ancak kapitalist tekellerin geliştiği birkaç endüstriye münhasırdır. Şişe ve Cam Endüstrisi, bunun en güzel örneğidir. Türkiye Şişe ve Cam Fabrikaları A.Ş., Türkiye'de bu işkolunda çalışanların yarısından çoğunu istihdam eden bir fiili tekeldir. Bn endüstrideki üretimin tamamına yakın kısmını, Paşabahçe ve Çayırova fabrikaları ile bu şirket sağlamaktadır. Bu fabrikalarda çalışan işçiler de bir tek sendika etrafında toplandıkları bir sırada, o işkolunda çalışanların yarısından fazlası bu sendikanın üyesi olduğundan, 275 Sayılı Kanuna göre, taraflar arasında «işkolu seviyesinde» bir toplu sözleşmesi yapılmıştır.

Bu tarz sözleşmelerin, hem işçiler, hem de işverenler bakımından faydaları vardır. İşveren-

ler bakımından, değişik iş yerlerinde çeşitli seviyede ücret ödenmesi dolayısıyla rekabet şartlarının bozulmasını önlemek, işçiler bakımından da, işverenlere işkolu seviyesinde bir baskı yaparak daha avantajlı haklar sağlamak, bu faydaların başlıcalarıdır. Fakat, işkolu seviyesinde yapılan toplu sözleşmeler, bir meselenin ortaya çıkmasına sebep olmaktadır: Böyle bir sözleşme ile tesbit edilen şartlar, o işkolu için asgari şartları mı, yoksa azami şartları mı ihtiva etmektedir?

Normal olarak toplu sözleşmelerin asgari şartları tesbit ettiğini kabul zorunluluğu vardır. Örneğin, belirli bir işyerinde yapılan toplu sözleşme tesbit edilen ücret ve öteki hakların azami olduğunu ve bunun üstüne çıkılmayacağını söylemek yanlış olur. Bir kerre bu, hukuk açısından mümkün değildir. Çünkü 275 Sayılı Kanun, münferit iş akitlerinin toplu sözleşmeye aykırı hükümleri yerine, toplu sözleşmedeki hükümlerin geçeceğini belirtmiştir. Bunun anlamı, toplu sözleşme kapsamı içine giren bir işyerinde işverenle işçi arasında yapılacak münferit iş akitleri, sözleşme tesbit edilmiş sınırlar altında hüküm konamayacak demektir. Şu halde, bizde toplu sözleşme, hukukun, işyerlerindeki çalışma şartları ve ücretler bakımından asgari hadleri tesbit etmekte, işçiyi bunun üstünde haklar ve ücretler tanıyan münferit iş akitlerini mümkün ve muteber saymaktadır.

Kanunun bu ana prensibinden hareketle, işkolu seviyesinde yapılmış sözleşmelerin, o işkolu için asgari hadleri çizdiğini ve işyeri seviyesinde yapılacak sözleşmelerle bunun da üstünde haklar ve ücretler sağlanmasını işçiler için mümkün ve muteber olduğunu kabuletmek gerekmektedir. Nitekim, aynı kanuna göre, işyeri seviyesinde yapılacak sözleşmeler, işkolu seviyesindeki sözleşmelere aykırı olamaz.

Gerçi tatbikatta, bazı ülkelerde toplu sözleşmelerle —ister işyeri, ister işkolu seviyesinde olsun— çalışma şartlarının ve ücretlerin azami hadlerinin de tesbit edildiği görülmektedir. Bunu özellikle el emeği sıkıntısı çekilen dönemlerde, işyerleri arasında işçi transferine engel olmak için işverenler istemektedirler. İşçi sendikalarının ise, böyle bir yarımlu toplu sözleşmelere konulmasını istemeleri, işverenlerin sendikası işçilere daha cazip şartlar ve ücretler sağlayarak sendikalaşmanın lüzumsuzluğuna işçileri inandırmaları yolunu tıkama amacına dayanmaktadır. Nitekim, özellikle ABD'de işverenler, çok kere sendikaların sağladığı haklardan çok fazlasını işçilere tanıyarak onları sendikadan ayırmaktadır. Bu yola sapan işverenler, memleketimizde de yok değildir. Fakat Türkiye'de, toplu sözleşme şartlarının üstüne çıkabilecek işverenler çok azdır. Genellikle el emeğinin bol olduğu bir ülkede, işverenlerin sendikaları zayıflatmak için, işçilerine sözleşmelerin üstünde geniş ölçüde ve sürekli haklar sağlamaları pek düşünülemez. Bu sebeplerle, memleketimizin şartları bakımından, işçi örgütleri, toplu sözleşmeleri çalışma şartlarının ve ücretlerin asgari hadleri olarak kabul etmeli ve bu yolda mücadeleye girişmelidirler.

Türkiye Şişe ve Cam Fabri-

kaları A.Ş.'nin bu işkolunda yapılan toplu sözleşme varken, işyeri seviyesinde Paşabahçe Fabrikasında çalışanlar için yeni bir toplu sözleşme imzalamamak hususunda direnmesi, yürürlükte olan sözleşmeyi işverenin bu işkolu için «azami had» kabul ettiğini göstermektedir. Bu düşüncenin yanlışlığı, hukuk bakımından, mahkeme ve Yargıtay kararları ile anlaşıldığı gibi, işverenin hareketlerinden de sözleşmenin bu işkolu için azami hadi teşkil etmediği anlaşılmaktadır. Gerçekten işveren 3 yıl için yapılan işkolu seviyesindeki toplu sözleşme döneminde, Paşabahçe işçilerinin giriştikleri birinci grev sonunda olduğu gibi, son grev dolayısıyla de —uygulaması işverenin takdirine bırakılmak kaydıyla da olsa— bazı haklar tanımayı kabul etmiştir. Bu durum, sözleşmeyle belirlenen hakların «azami» olmadığına işveren tarafından da benimsendiğini göstermektedir. Fakat işveren «sözleşmenin «hukuki»liğini bozmamak için, bu hakları yeni bir sözleşmeyle değil, sadece protokol ile, yani sözleşmeden bağımsız olarak, tanımak niyetindedir. Böylece işverenin asıl maksadının, kendisini toplu sözleşme düzeninden sıyırmak ve tanıdığı yeni hakların sonradan işçilere verilmemesi hâlinde, sözleşmenin kendisi tarafından ihlâl edildiği suçlamalarını peşinen bertaraf etmek olduğu anlaşılmaktadır. Yeni hakların hukuki dayanağı, sözleşme değil de protokol olursa, ilerdeki ihlaller, işvereni grev tehdidinden kurtaracaktır. Paşabahçe işvereni, böylece, kendisini toplu sözleşme düzeninin sonuçlarından korumak, şeklen var olan bir sözleşme ile üç yıllık dönemli tamamlamak, işçileri sözleşme ile bağladığı halde kendisi serbest kalmak istemektedir.

Denilebilir ki, karşılıklı hak ve borçlar doğuran hukuki bir bağ olan toplu sözleşmenin bir tarafı (işçiler) bağlayıp da öteki tarafı (işveren) bağlamaması mümkün değildir. Roma Hukukunda, akitlerin muteberliği, belirli şekillere uyularak yapılmalardan ileri geliyordu. Başka bir deyişle, taraflardan biri, ya da ikisi iradelerini bir baskı altında belirtmeler ve bu irade beyanları asıl maksatlarına aykırı olsa bile, kanunun belirttiği şekillere uyunsa, tarafları bağlardı. Modern hukukun ve bu arada Türk Hukukunun, Roma Hukukundan farkı, irade beyanının maksada uygunluğu ve serbest şekilde belirtilmesinden ibarettir. Bu sebepledir ki, Roma Hukukunda mevcut olmadığı halde, modern hukukta ve Türk hukukunda iradeyi bozan sebeplerden dolayı akitin feshini iste-

mek mümkündür. Toplu sözleşmelere bu hukuk prensiplerinin uygulanmaması için hiç bir sebep yoktur.

Türkiye Şişe ve Cam Fabrikaları A.Ş. ile Paşabahçe ve Çayırova Fabrikalarında çalışan işçiler adına, sendika tarafından işkolu seviyesinde yapılmış olan üç yıllık toplu sözleşmenin böyle bir hukuki tahlile tâbi tutulması mümkündür. Başka bir deyişle, mevcut toplu sözleşme o şekilde yapılmıştır ki, özü bakımından karşılıklı haklar ve borçlar doğurmadan çok, işverenin işçileri dilediği gibi sömürmesine imkân vermektedir. Bu hali ile sözleşme, şeklen iki taraflı ise de, aslında işçilere yeni bir hak getirmemektedir. Bu bakımdan hukuki değerinin tartışılması mümkündür. Herhalde üç yıl süre ile yapılan ve işçilere, eskiye oranla daha yüksek hak ve imkânlar sağlamayan bir toplu sözleşmesinin, işçilerin istek ve amaçlarına uygunluğuna iddia edilemez. Sözleşmenin yapılması sırasında işçiler adına hareket edenlerin hâta, hile v.s. gibi «iradeyi bozan» haller altında hareket edip etmediklerinin araştırılması mümkün ve zorunludur. Demek istediğimiz odur ki, akitlerin hukukumuzda göre, tarafları bağlayıcı karakteri «şekilden ileri gelen mutlak bir anlam taşımamaktadır. Nitekim değişen şartlar dolayısıyla müteahhütlerin «fiyat farkı» istekleri bile, Türkiye'de hukukun kabulüne değer görülmektedir. Şimdi Türkiye gibi ekonomik istikrardan yoksun bir ülkede işçilerin üç yıl süre ile, aleyhlerinde değişen şartlara rağmen, sözleşme tesbit edilen şartlarla çalışmaya zorlanmalarının mümkün olmayacağı hukuken ileri sürülebilir. Fakat herhalde bir nokta açıktır: Toplu sözleşmelerde, hukukun tümü içinde, diğer akitler gibi mutlak bir değer ifade eden şekli birer hukuki vasıta değildir. Bu sebeple de, bir kere şu ya da bu şartlar altında nasılsa yapılmış olan bir sözleşmeye dayanarak, bu sözleşme işçilerin asıl maksadına ve değişen şartlara aykırı da olsa, onları bu sözleşme ile sonuna kadar bağli saymak mümkün değildir. Toplu sözleşmelerin, diğer akitler gibi, feshini istemek mümkündür.

Bir kaç yıllık uygulamada, böyle bir yola gidilmiş değildir. Fakat işverenlerin ekonomik ve sair üstünlüklerinden faydalanarak, hâta, hile ile yapılan ve tamamen tek taraflı işleyecek şekilde düzenlenmiş sözleşmeleri, işçilere karşı bir baskı aracı olarak kullanmaya devam etmeleri, bu çeşit sözleşmelerin feshi meselesini er geç ortaya çıkaracaktır.

KUTSAL İSYAN

HASAN İZZETTİN DİNAMO

Aydınlar!.. Öğretmenler!.. Öğrenciler!..

Kurtuluş Savaşımızın saklı kalmış taraflarıyla gerçek hikâyesi...

MAY YAYINLARI - İSTANBUL

PAYEL YAYINEVİ

İki yeni eserini sunar:

YENİ ÇİN Dün - Bugün

Jacques LOCQUIN — Raffaello UBOLDI — Etienne Li Fu — CHUN ve Simone de BEAUVOIR bütün yönleriyle tanımadığımız ÇİN'i yerinde incelediler.

YALNIZLAR

Yazan: Zaven BİBERYAN

Toplumcu edebiyatımızda yenilik... Romanda şehre dönüş... Toplumumuzun ve kişilerinin gerçekçi bir tahlili...

7,5 Lira

Genel Dağıtım: KİTAP DAĞITIM MERKEZİ.
Nuruosmaniye Cad. No: 23 Eser han kat: 1
Cağaloğlu—İSTANBUL

Neden Atatürk Düşmanlığı?

Muafıya Kemal'e düşman olanların büyük kısmı, Bolşu Mutassarrıfı gibi vatan hainleriydi. Bunlar, dış düşmanın te kullandığı ajanlardı. Maalesef, başka hiçbir milletin tarihinde bu kadar tefessüh etmiş mahlûklara rastlamıyorduk. İsgal altında bile, şahsî menfaatlerinden başka bir şey düşünmeyen hainlerdi bunlar. Düşmanın bunları nasıl kullandığını vesikalarından görelim ve İstanbul Patriğinin İngiliz Başbakanına yazdığı mektubu okuyalım:

«...Yeni bolşevik muvaffakiyetleri, müsülmanları İngiliz İmparatorluğu alevhine çevirmeye çalışıyor. Bolşevikler en çok İngiltere'ye düşmandırlar. Müsülmanlar bolşeviklerle birleşerek İngiltere'ye karşı savaşacaklardır» (Document's on British Foreign Policy - 1919-39 - Cilt 4, S. 1001 Amiral Webb'den, Vesika numarası: 647).

«...Bazı kuvvetler ezilebilirse de bolşeviklik ezilemez. Milliyetçiler, İslama sadık ol, çünkü senin millî varlığını o kuracaktır, diyorlar. Bu fikirlerin her ikisi de İslâm Dünyasında İngiliz hâkimiyetini mahve edebilir.

Biz, dini idealiymiş gibi gösteren menfaatçi bir grubu idareci olarak takdime calsacağız.

Panislâmizmi ezemeyiz, bu tıpkı Batıdaki milliyet gibidir. Bizim simdi gayemiz bölme arkadaş gibi davranıp kazanmak ve sonra hükmetmek olmalıdır.»

(Aynı eser, S. 1003, Mr. Ryan'dan, Vesika numarası: 647)

NOT: Diğer bir yazım da ihanet edenlerin listesini vereceğim.

Aynı eserin 7. cildinin 616. sayfasında İstanbul Patriği L. Dorotheos'un İngiliz Başbakanına yazdığı mektuptan bir parça:

«...Doğu meselesi ile yakından ilgiliz ve bu meselede önemli rolümüz vardır. İstanbul kûltür ve din bakımından hiçbir zaman Türk olmamıştır. Burası Yunanlılar için mukaddes bir yerdir. Türkler İstanbul'dan atılıp yerine Yunanlılar getirilmelidir. Türkler Boğazları koruyamadılar. Yunanlılar koruyabilir. Yalnız kuvvetli bir Yunanistan kurulması için İstanbulun alınması lazım eder. İstanbul mutlaka anavatanla birleştirilmelidir. Boğazları milletlerarası vapa çarımıza söz veriyoruz. Yunanlılar asla Türklerle tahammül edemezler.»

(Not: 1947 senesinde mektubun bu kısmı açıklanmış olup, diğer parçaları önemini halâ muhafaza ettiği için açıklanmamıştır).

EROL ULUBELEN
Arizona

KITAPLAR

samih emre

ANAYASA

Hürriyet ve Anayasa Bayramı bugün; adına siyasî protokoller düzenlenen, parti liderleri toplantısında bağlı kaınacağına söz verilen, hem nice şiirin aydınlık başlığı, hem bir sigara cinsi olan, bayramı kanunlaşan ismiyle 27 Mayıs.

Öğrenci takviminde birçok günlük tatil; bu yıl olduğu gibi Cumaya rastlarsa Pazartesiye kadar okullar ve resmi daireler kapalı. Delik desik Mayıs ayında ders çalışma fırsatları hava güzelse şehir dolaylarına küçük gezi kaçamakları. «Günün mâna ve ehemmiyetini» belirten meydan hatipleri konuşacaklar bugün. Bayraklar asılacak, fakir ilkokul çocukları bedava tramvay otobüs, vapur seferlerinden yararlanıp rozetler dağıtacaklar. Nice çiğ nemmiş sakız, değeri yitirmiş anı, gazetelerde yıldönümü yazıları, resmi geçit fotoğrafı, celenk kazançlarıyla 27 Mayıs Hürriyet ve Anayasa Bayramı kutlanacak gene... Hem topluma iyi anlata lamamış, hem eskitilmiş nice güfler gibi altıncı vıh da kutlanacak bir bayramın. 1960 Mayısının radyo heyecanları hatırlanacak. Yasınada hükümleri İmralı dağaçları, «Ak Devrim» iddiaları düdü nülecek Anıt - Kabir ziyaret edilecek, özel deftere «Atam, izindeyiz» diye satırlar, döşenecek. Karşılıklı tebrik vazıları gönderilecek okullar bu yıl sırf bu bayram gerekince kutlansın diye 30 Mayıs Pazartesi öğleyin tatil edilecek, bir seçimin karmakarışık gü-rültüsü içinde aynı yuvarlak kelimelerin kanadında nice gizli niyet saklanıp söylenecek.

Şimdi ne kaldı o ilk günlerden? Çok şey, her şey. «Hükümetler gerici olabilir; ama devlet mutlaka ilerici olmalıdır» demistim bir yazımda. İste o ilericilik var 27 Mayıs ruhunda. Kitaplar sütunun da da -okunması her eserden daha çok zevk ve heyecan ve ren özellikleriyle. Anayasa.

Bir bibliyografya imtihanında ise son sınıf öğrencilerine şu soru sorulmuştu: Verilen eserlerin yazarlarını, yazılı zamanlarını, konu özelliklerini önem ve özelliklerini kısaca belirtiniz. Hüsnü Şakir Durub-i Esmat-ı Osmanîye'yi, Talim-i Edebiyat'ı, Bahar-ı Dâimî, Duâleri Hindu'yu, Batarya ile Ateş'i, Küçük Seyler'i, Haya'l içinde'yi, Tâmat'ı bildiler öğrenciler. Türkiye Cumhuriyeti Anayasasını hiç kimse tam cevaplayamadı. 1961'de Kurucu Meclis tarafından hazırlanmış referandumla onaylanmış, bütün yaşların temelî niteliğinde şu, şu, şu... yenilikleri getiren bir eserdir, diyemediler.

Gün bugün. Bütün törenler bir yana her okulda, her kahvede her toplantıda okunmalı Anayasa. Örneğin bir edebiyat imtihanında metin diye verilmeli açıklanmak için, öğrenciler onunla sına-va çekilmeli, bütün gündes olayların Anayasaya uygun olup olmadığı yeniden düşünülmesi, birçok ileri belge-miz olan bu siyasî ve hukukî metin tekrar tekrar yorumlanıp açıklanmalı «Şüpheli bir nura doğru kosmaktır/Hakkı tenvir ukûl için hakır».

Yeni Dergi, 20. sayısını «Düşünce Özgürlüğü»ne ayırmış bunun için. İçinde cerevelenmiş bir ayrı baskı sayfası: Anayasanın 20. maddesi «Herkes düşünce ve kanaat hürriyetine sahiptir; düşünce ve kanaatlerini söz, yazı resimle veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklayabilir ve yayabilir». Bu özel sayıda Bertrand Russell'in «yetkilerini asan hükümetlerin hıznava getirilmesi» başlıklı bir kitap bölümü (1938) Spinoza'nın «Hoşgörünün gerekliliği» adlı bir parçası (1670), Hüseyin Batuhan'ın «Demokrasi ve Tolerans» konulu bir konferansı (1961), Janko Muslin'in «Özgürlük Sevgisi» diye başlayan bir önsözü, «Yasaklanmış Kitaplar» bölümünde Homeros'tan J. P. Sartre'a kadar uzanan bir liste derlemesi var (16 sayfa). «Nazilerin yasakladığı kitaplar», «Amerikan Haberler Merkezi'nin sansürü», Bertold Brecht'ten bir şiir, Galle'den bir sahne ve derginin her sayısında yer alan birkaç seçkin şiir ve eleştirme. Bu haliyle büyük bir eksikliği var Yeni Dergi'nin. Kendi dünyamızdan, edebiyatımızdan hiçbir işaret yok Ne Gülhan Hattı Hümayunu ne Namık Kemal'in Hürriyet-i Efkar'ı, ne 1876 1908 Kanun-u Esasî'si, ne Abdülhamit sansürü, ne jurnal örnekleri, ne «Doksanbeşe Doğru» ne İttihat Terakki nizamnamesi, ne Maarif Vekâletinin kitap yasakları, ne kovuşturmayla uğramış Türk yazarları ile toplanmış kitapları, ne 1961 Anayasasına rağmen bugün de uygulanmakta olan kitap yasaklarıyla, korku sınırları. Birkaç tercüme yazıyla «Düşünce Özgürlüğü Özel Sayısı» hazırlanabilir mi? Yeter mi bu?

Dergiyle birlikte verilen 20. madde yanında, hiç olmazsa, yeni Anayasanın Temel Haklarla İlgili bölümleri özetlenseydi. Bugün 27 Mayıs Anayasa ve Özgürlük Bayramı.

DÜNYA, AMERİKA, TÜRKİYE VE DİĞER DIŞ POLİTİKA YAZILARI

İbrahim ÇAMLI

Değerli dış politika yazarının her yayınlandığında dikkati üzerinde toplayan özelliği yazılarının tarih ve oluş sırasına uygun olarak bu kitapta bulacak ve faydalanarak okuyacaksınız. Bu yazılarda günümüzün önemli konuları, Kıbrıs, Amerikan politikasının dünya ve Türkiye için gerçek anlamı, Türk dış politikasında bağımsızlık meselesi derinliğine incelenmektedir.

(5 Lira)

KOPRU YAYINLARI P.K. 836 - İstanbul
GENEL DAĞITIM: UĞRAK KİTAPBEVİ - Beyazsaray, Beyazıt - İst.

A LA SÜLEYMAN

Alasülû hükümetin saati,
Baksana, çift yelkovanla akrebi,
Bep ileri, avantada bir çifti,
Öbürü ters, Arap harfleri gibi;

Birinde beş, birinde saat dokuz,
Biri üçse, öbürü onbir buçuk...
Nerde vardır biz gibi bilgiç ulus?
Ölüme de sonunda çare bulduk!

Çünkü «saman» dedirttik biz zamana,
Bu saatle ne ileri, ne geri...
Elineoğlu çöksün saman yoluna,
Yerimizde oturuyoruz biz gayri.

Can Yücel

Bugünün kitabı Anayasa. En güvenli desteğimiz olarak bu cıvıta yeniden hatırlamak gerekli. Yeniden okuyabiliriz Anayasayı:

Başlangıç: Anayasa ve hukuk dışı tutum ve davranışlarıyla mesruluğunu kaybetmiş bir iktidara karşı direnme hakkını kullanarak 27 Mayıs 1960 devrimini yapan Türk Milleti:
«...Yurtta Sulh, Cihanda Sulh» ilkesinin, Millî Mücadele ruhunun millet egemenliğinin, Atatürk devrimlerine bağlılığın tam şuuruna sahip olarak:

İnsan hak ve hürriyetlerini, millî dayanışmayı, sosyal adaleti ferdin ve toplumun huzur ve refahını gerçekleştirmeyi ve teminat altına almayı mümkün kılacak demokratik hukuk devletini bütün hukuk ve sosyal temelleriyle kurmak için:

«...Bu Anayasayı kabul ve ilân ve onu, asıl teminatın vatandaşların gönüllerinde ve iradelerinde yer aldığı inancı ile hürriyete, adalete ve fazilete âşk evlâtlarının

uyanık bekliliğine emanet eder.

Madde 10 — Herkes kişiliğine bağlı dokunulmaz devredilemez, vazgeçilemez temel hak ve hürriyetlere sahiptir.

Madde 11 — Kanunlar: kamu yararı, genel ahlak, kamu düzeni, sosyal adalet ve millî güvenlik gibi sebeplerle de olsa bir hakkın ve hürriyetin özüne dokunamaz.

Madde 12 — Herkes...kannun önünde eşittir...

Madde 14 — Herkes vasa-ma, maddî ve manevî varlığını geliştirme haklarına ve kişî hürriyetine sahiptir...

Madde 15 — Özel hayatın gizliliğine dokunulamaz...

Madde 16 — Konuta dokunulamaz...

Madde 17 — Herkes haberleşme hürriyetine sahiptir...

Madde 18 — Herkes seyahat hürriyetine sahiptir...

Madde 19 — Herkes, vicdan ve dini inanca ve kanaat hürriyetine sahiptir...

Madde 21 — Herkes, bilim ve sanatı serbestçe öğrenme ve öğretme, açıklama, yayma ve bu alanlarda her türlü araştırma hakkına sahiptir...

Madde 22 — Basın hürdür, sansür edilemez...

Madde 24 — Kitap ve broşür yayımı, izne bağlı tutulamaz, sansür edilemez...

Madde 28 — Herkes önceden izin almaksızın silahsız ve saldırsız toplanma ve ya gösteri yürüyüşü yapmak hakkına sahiptir.

Madde 31 — Herkes... iddia ve savunma hakkına sahiptir.

Madde 32 — Hiç kimse tabii hâkiminden başka bir merci önüne çıkarılamaz.

Bugün 27 Mayıs 1960'de ilân-ı hürriyet eden toplumu muzun gerçek özgürlük belgesi Anayasa onun eseri. Onu okumalı, okutmalı, korumalı ve ona layık olmalıyız.

Edebiyatçılar

Birliğinin telgrafı

21 Mayıs'ta yıllık genel kurul toplantısını yapan Türk Edebiyatçılar Birliği'nin yönetim kurulu görev bölümü yapmış ve Başkanlığa Halidun Fener, İkinci Başkanlığa Aziz Nesin, Genel Yazmanlığa Fethi Naci seçilmişlerdir. Muhasip üye Arif Damar, öteki üyeler de Orhan Kemal, Demir Özlü, Demirtaş Ceyhan ve Celâlettin Cettin'dir.

Yönetim Kurulu, Genel Kurulun kararına uyarak Anayasa Mahkemesine aşağıdaki telgrafı çekmiştir:

«Türk Ceza Kanununun 142. maddesinin Anayasaya uygun olduğuna çoğunlukla karar verdiğiniz yazılarından öğrendik. Biz sanatçıların söz, yazı ve düşünce özgürlüklerimizi yakından ilgilendiren kararınızın gerekcesinin halâ açıklanmamış olmasını demokrasi gerekleriyle bağdaştıramıyor, şizl kararla ilgili gerekçenizi açıklamaya çağırıyoruz. Saygılarımızla.»

sosyal yayınlar

Mavrice GODELIER
ASYA - TIPI ÜRETİM TARZI

ÇEVİREN:
ATTILA TOKATLI

Fiatı 4 Lira

P. K. 716 - İSTANBUL

Eti Yayınevi

NÂZİM HİKMET'in Destan Kahramanı
Sınavna Kadıoğlu Şeyh Bedreddin

İnceleyen:

ABDÜLBAKİ GÖLPINARLI

İsmet Sungurbey'in önsözü ve

VARİDAT'ın tam çevirisi

750 Kuruş

Genel Dağıtım: UĞRAK KİTAPBEVİ, Beyazsaray - Beyazıt

(Yön: 151)

Gerileme devrinden bu yana Batı karşısında uğranılan her yenilgi, her gerileme, gittikçe daha fazla uyşur donuklaşan devlet yöneticilerini bir şeyler yapmağa zorluyordu. Her hezimetin ardından sebepler arandı. Fakat bulunan nedenler ve çare olarak ileri sürülenler çok zaman çelişmelerle doluydu.

Çoğuna göre: yeniliyorduk, çünkü İslamî esaslardan ayrılmıştık. Yeniliyorduk, çünkü ahlak bozulmuş, düzen çürümüşü. An'anelere, dinsel esaslara tekrar dönülmeliydi: Hastalığın ilacı orada gizliydi.

Ama alınan tedbirler yeni askerî yenilgileri önlemedi.

Tanzimatla birlikte çelişme daha da açık hale geliyordu: Bir yandan dış baskılarla girişilen batılılaşma yolunda ıslahat hareketleri, öte taraftan esas çareyi doğu felsefesinde arayı!

Yenililer askeriydi, fakat sebeplerin toplumsal - ekonomik yapıda gizli olduğu görülmüyordu: Askerî bakımdan Batı'nın ilerlemiş tekniğine sahip olmağa çalışırken; dengesiz bozulmuş toplumsal düzeni yeni şartlara uydurmak değil, eski haline getirmek isteniyordu.

Kısacası, Batı karşısındaki her hayal kırıklığı, görünüşü ne olursa olsun, aslında gerive ve doğuya yönelen bir hareket yaratıyordu. Bunda toplumsal bir aşağılık kompleksinin başlangıcını sezmek mümkün değildi!

Birinci Dünya Savaşı sonrası durum biraz daha değişti: Kurtuluşu Amerikan veya İngiliz mandası altında bulanların sayısız olduğu kabardık. Türklü vesilelerle doğan, fakat yenilgilerin ardından - yukarıda izaha çalışıldığı şekilde - tamamen tersine dönen «Batı bayranlığı» henüz bir kısım aydınlar arasında tamamen ölmemiştir. Ama gerçekler anlaşılmağa geçtikçe ve Batıya küskün bakışlar tekrar Doğu'ya çevrildi.

Çarenin dinsel esaslarda gizli olmadığı bunca tecrübeden sonra artık bazı aydınlar tarafından sezilmekteydi. Bu defa, Doğuya dönen gözler Rus ihtilalinin getirdiği felsefenin üzerinde hayaller görmeğe başladı. Bugünün birçok tanınmış şahsını 1920 lerde komünist partiler kurmağa iten rüzgârların bilince altındaki kavnağı aslında Batıdır. Gerçekten de, bu hareketin içinde olanların bile o zamanlar marksist felsefeye dayanan esash bir ihtilâlcî görüşe sahip oldukları çok süzmelidir.

Gerileme devrinden beri süre gelen bu periyodik hareketin dışına çıkabilen tek devlet adamı galiba Atatürk oldu. Batı tekniği karşısında etkilendiği şüphesiz; fakat Batı'nın karşısında bir aşağılık duveusuna kapılmadı.

Batı'nın seviyesine ulaşmağı: Ama nasıl? Batılı fikir hayati hiç bir zaman az gelişmiş ülkelerin meselelerine eğılmemişti. Rus ihtilâlcilerinin giriştikleri deney ise henüz başlangıç safhasında olup, endüstrileşmiş ülkelerin şartlarına göre hazırlanmıştı. Ekonomisi o günün Türkiyesinden kat kat ilerde bulunan Rusya'da bile başarılı olup olmavacağı bilinmemiyordu.

Atatürk, Türkiyenin şartlarının hiç bir kalıbı taklide elverişli olmadığını seziyor; biraz gelişmiş ülkenin kalkınmasının esaslarını tatbikatla birlikte, gittikçe gelişen bir metotla yaratmak istiyordu. Hazır doktrinlerden birisini kabul etmekten çekinişi ve «Altı Ok» un esaslarını sabit ilkelere haline getirmekten kaçınışı bu sebeptendi. O'nun tek partisinin ne faşist, ne de komünist örneklerle benzemeyişi bunun en canlı delilidir! Bunlar gelisen şartlar içinde tanımlanarak, daima canlı kalan, ilerlemenin esaslarını teşkil eden ilkelere olabildi. Ama Atatürkten sonra ilkelere kalıplaştırıldı: amaç sanki Batı tipi demokrasinin şekle ait kurumlarıymış gibi gösterilmeğe çalışıldı: devrim tıkandı kaldı ve bunların bekçiliği görevini yüklenen CHP de hamlecilikten uzaklaşmağa muhafazacı hale geldi!

BATI TİPİ DEMOKRASİNİN DOĞUŞU

Taklit toplum psikolojisinde büyük rol oynar: İleri ülkelerin kendi şartları içinde başarı kazanmış kurumları gözlemcileri etkilemekten geri kalmaz. Bu etki bilinçli veya bilinçsiz olabilir. Ama belirli bir gelişimin ortaya çıkardığı esasların değişik şartlarda değişik sonuçlar vermesi doğal bir kanundur.

İngiltere'deki siyasal dengeye hayran kalan Voltair'in, biraz da hatalı olarak yaptığı yorumlar Fransa'da rejim

BATI TİPİ DEMOKRASİ VE AZGELİŞMİŞ ÜLKELER

Ahmet Taner Kışlalı

gelişimine zaman zaman yön vermiştir. Fakat iki asırlık bir sürenin üzerinden geçmiş olmasına rağmen, bugün bu ülke, hâlâ İngiliz kraliçinin toplumsal barış ve huzur içindeki gelişmesine gıpta eder.

Her şeye rağmen bugün Batılı dediğimiz ülkelerin rejimleri, daha doğrusu toplumsal - siyasal düzenleri arasındaki benzerlik inkâra ver vermeyecek kadar açıktır. Bunun adına Batı demokrasisi denir ve «pluralit» tir. Yani menfaatlerin ve sınıfların farklılığı esastan hareket edilir. Bu sınıf veya menfaat grupları teşkilatlanmış, kendilerini koruyacak vasıtaları edinmişlerdir. Batı demokrasisi bunlar arasında az çok bir denge kurulması esasına dayanır.

Batılı toplumlar arasındaki bu benzerlik tesadüfî değildir. Benzer bir gelişim geçirmiş, benzer sonuçlara ulaşmışlardır.

Nasıl ortaya çıkmıştır bu «Batı tipi» demokrasi?

1789 Fransız ihtilâli sonucu, «burjuvazi» denilen bir sınıf kuvvetli ile orantılı olarak siyasal hayatta söz sahibi olmağa başlıyor. Bu ticaret ve tahsile zenginleşen yeni bir sınıfın doğmasıdır. Eski düzen bu sınıfa kuvveti ölçüsünde söz hakkı tanımadığı için patlama olmuş, düzen yeni kuvvetler dengesine uymak zorunda kalmıştır.

1848 ihtilâli ise ortaya işçi sınıfını çıkarıyor. Sanayi gelişimi ile beraber doğan bu sınıf ezilmiştir. Hor görülmüştür. Batı kapitalizmi onun kurbanlarının üzerinde yükselmeğe başlamıştır. Fakat batının bugünkü refahının temeli olan bu kütlelerin gerçeklerine göz yumulunca yeni bir patlama olmuştur. Bu ihtilâllerin değişmez kaidesidir: Siyasal yapı toplumsal yapıya uymak zorundadır!

Zamanla baskı grupları çeşitleniyor, çoğalıyor ve Batılı ülkeler toplumsal huzurun ancak bunlar arasında kurulacak denge ile sağlanabileceğini anlıyorlar.

Bu kolay olmamıştır. Batının bugün ulaştığı çıkış yolu - az veya çok - kanla, ıstırapla önlenmiş ve oldukça uzun sürmüştür!

TAKLİT HASTALIGI VE AZ GELİŞMİŞ ÜLKELER

İhtilâller ve rejimler buluştu hastalıklar gibidirler. 1789 ve 1848 ihtilâlleri bütün Avrupada zincirlemesine uzanmıştır. Güney Amerika ülkelerinin hemen hepsinde «Başkanlık» rejimlerinin, sıralanışı tesadüf sonucu değildir.

Bugün biz Batı örneği bir demokrasiye ulaşma çabası içindeyiz. Çin gibi bazı az gelişmiş ülkeler Rusya örneğinden hareketle, kendilerine özgü bir Marksist - Leninist kalkınma yolunu seçmişler.

Şimdi şu soruyu sormak gerek: İkinci Dünya Savaşı'nın galipleri Nazi Almanyası ile Faşist İtalya olsaydı, acaba dünyanın bugünkü siyasal manzarası aynı kalır mıydı? En başta biz, yani Türkiye, acaba bir faşist yönetimin kâhırları içine az çok girmiş olmaz mıydık?

İnsan ruhu beğendiklerine benzemeğe çalışır. Az gelişmiş ülkeler de bir anlama gelişmekte olan çocuklar gibidirler. Giyinişinde, konuşuşunda, davranışlarında şunun veya bunun tesirinin görülmemesine imkân olamaz. Ne var ki, ancak bunlar arasından kendine en iyi uyacakları seçerler ve onlara kendi bünyesinin gerektirdiği ilâvetleri yaparlar saygı değer bir kişilik kazanırlar; başarılarına ulaşır ve önder olurlar. Basit bir taklitçilikten öteye gidemeyenler ise, güllünc durumlara düşerler ve hiç bir zaman gıpta ettiklerinin seviyelerine ulaşamazlar.

AZ GELİŞMİŞLİK VE BATILI DEMOKRASİ

Bugün az gelişmişliğin toplumsal bünyenin doğal bir sonucu olduğu tartışılmaz kabul ediliyor. Kısacası bünye hastadır, tedaviyi gerektirmektedir. Bu tedavi bazan ciddi ameliyatlara kadar uzar. Toplumsal bünyeyi değiştirmeden, mevcut toplumsal düzeni vıkmadan az gelişmişliğin «fasit dairesi» ni kırmağa imkân yoktur. Halbuki Batı tipi demokrasi hiç bir zaman böyle bir görev yüklenmemiştir.

Batı demokrasisi mevcut düzenin muhafazası esasına dayanır. Az gelişmiş ülkelerin ihtiyaçları ise düzenin değişmesini gerektirmektedir!

Batıda siyasal sistem, sosyal ve iktisadi yapıdaki gelişmenin sonucunda ortaya çıkmıştır. Az gelişmiş ülkelerin ise tersine bir mekanizmaya ihtiyaçları var: Siyasal düzen toplumsal yapıyı değiştirmek zorundadır.

Batıda önce sınıflar doğmuş, gelişmiş, kendilerini diğer sınıflara kabul

ettirmiş; daha sonra bunlar arasında bir denge zorunluğu bu «tekelci olmayan» demokrasiyi doğurmuştur.

Henüz sınıf bilincinin uyanmadığı bir toplumda batılı demokrasiyi uygulamaya kalkarsanız ne olur? Gayet basit: İktisadi kuvveti elinde bulunduran, daha doğrusu kuvvetli olan tek sınıf, yani top rak ve ticaret ağalarının hâkim olduğu tekelci bir düzen durumunu kuvvetlendirir. Düzenin bozulması bu hâkim sınıfın menfaatleri ile pek tabii uyşamaz. Halbuki az gelişmişlik çemberinin kırılması bu düzenin değişmesine bağlıdır. Böylece bir çıkmaza girilmiş olunur.

TÜRKİYE VE «AZINLIK DEMOKRASİSİ»

Paul Baran'ın ifadesiyle «Geri kalmış ülkelerin gelişme ve toplumsal ilerleme yoluna girebilmeleri için, varlıklarının siyasal çerçevesinin kökten bir değişikliğe tâbi tutulması; derebeyi arazi sahipleri, imtiyazlı sanayiciler ve kapitalist orta sınıflar arasındaki ittifakın ortadan kalkması» lazımdır.

Batı tipi bir demokraside bunu yapabileme kudretli yasama organının, yasama organı ise az gelişmiş ülkelerde «aralarındaki ittifakın sona ermesi gereken» sınıfın elindedir. Yani iktidara, çoğunlukla düzenin devamında menfaatleri olanlar sahiptir.

Neden bu böyledir?

1 — Bu ülkelerde iktisaden hür olmayanlar büyük toplum teşkil etmekte ve iktisaden bağımlı olan bu kütle, kendisine tanınan seçme hakkını da hür olarak kullanamamaktadır.

2 — İktisaden zayıf sınıflara tanınan seçime hakkı da aslında fazla bir şey ifade etmemektedir. Zira seçilmek için gerekli olan propaganda faaliyetlerinin mali yükünün altından bu sınıflara mensup kişilerin kalkmaları imkânsızdır.

Bu durumda seçilenler ya bizzat iktisaden kuvvetli sınıfların mensubu olmakta, ya da kendilerinin iktidara gelmelerinde büyük yardımcı dokunan bu sınıfların aleyhindeki kararlara katılmalarına imkân kalmamaktadır!

Türkiye'de demokrasinin tepesi üzerinde duran bir piramit gibi tetepetaklak kurulmağa çalışıldığını yukarıda belirtmiştik. Batı'da kapitalist gelişme sonucu olarak önce sınıflar teşekkül etmiş, menfaat ve baskı gurupları kurulmuş, daha sonra bunların kendi menfaatlerini en iyi şekilde savunacakları, en iyi şekilde temsil edilebilecekleri bir rejim olarak Batı siyasî sistemi, ortaya çıkmıştır. Biz de gelişim tersine işletilmeğe çalışıldığı içindir ki, mevcut düzende tek baskı gurubu olan derebeylik devrinin kalıntıları ve kapitalist gelişme çabalarının - sosyal adalet olmadığı için- binlerce kişinin sefaleti pahasına ortaya çıkardığı büyük zenginlerin tesiri altına giren sistem, aslında, bir «Azınlık demokrasisi» olmaksızın öteye gidememiştir!

Aslında bu manzara batılı demokrasinin yarattığı doğal bir sonuçtur. Çünkü siyasal partiler baskı guruplarının kuvvet ve tesir derecelerine göre hareket ederler. Toplum teşkil eden menfaat guruplarından asıl büyük ver tutanları, teşkilatlanıp birer baskı gurubu haline gelmemişlerse, menfaatlerin korunmasında büyük bir dengesizlik doğar ve böylece bir çeşit azınlık demokrasisi ortaya çıkar. Bu kütlelerin iradelerinin çarpıtılmasının bir şeklidir!

SONUÇ

Genellikle az gelişmiş ülkelerin Batı siyasî sistemini gereği gibi uygulayabilme ve ona dayanarak hızlı bir gelişmeyi sağlama şanslarının az olduğu görülmüyor. Bu ülkeler taklit hastalığından kurtulup (Batı'yı veya Doğu'yu!), kendi bünyelerine en uygun kurumları bizzat kendileri yaratmak zorundalar. Ama bu kurumların tamamen orijinal olmasına ne imkân, ne de lüzum vardır! Her sistemden bünyeye uygun yönlere alınıp, bir bütün içinde eritilebilir.

Şurasını da belirtmek yerinde olur ki, Türkiye'nin durumu öteki az gelişmiş ülkelerden az çok farklıdır:

1 — Türkiye hiçbir zaman siyasal anlamı ile bir sömürge olmamıştır!

2 — Öteki az gelişmiş ülkelerden hemen hiçbirisi Türkiye kadar ciddi ve uzun süreli bir parlamentoçuluk deneyi geçirmemiştir!

Bütün bunların, batı tipi siyasî sistemin Türkiye'de kurulabilmesi ve yaşayabilmesi için ne derecede yeterli olduğunu zaman gösterecektir.